

KÁNTÁS BALÁZS

SZIGORÚAN ELLENŐRZÖTT LEVÉLTITKOK

**VÁZLAT A MAGYAR POSTAÜGY
ÉS A TITKOSSZOLGÁLATOK
KAPCSOLATÁRÓL A 19.
SZÁZAD ELEJÉTŐL A
SZOCIALISTA KORSZAK VÉGÉIG**

Kántás Balázs

SZIGORÚAN ELLENŐRZÖTT
LEVÉLTITKOK
VÁZLAT A MAGYAR POSTAÜGY ÉS A
TITKOSSZOLGÁLATOK KAPCSOLATÁRÓL
A 19. SZÁZAD ELEJÉTŐL A SZOCIALISTA
KORSZAK VÉGÉIG

Lektorálta:

Prof. dr. Borsi-Kálmán Béla DSc
nyugalmazott egyetemi tanár, ELTE BTK

ISBN 978-615-6740-44-1

Felelős kiadó:
Dr. Zsávolya Zoltán PhD

HUNGARICA ELECTRONICA
BUDAPEST, 2024

A MAGYAR POSTAÜGY ÉS A TITKOSSZOLGÁLATOK KAPCSOLATA A 19. SZÁZAD ELEJÉTŐL AZ ELSŐ VILÁGHÁBORÚ VÉGÉIG

A hírszerzés, és persze vele együtt a kémelhárítás, a politikai döntésekhez szükséges információszerzés és -feldolgozás szinte az emberiség történelmével egyidős szakma és társadalmi tevékenység, és mióta létezik, igen szorosan kapcsolódik a hírközléshez, postaügyhöz, szállítmányozáshoz és a távközléshez is, hiszen elsődleges célja az információk megszerzése, illetve a hírigény megrendelőjéhez, jellemzően állami szervekhez és állami vezetőkhez történő eljuttatása. Az újkor, a modern értelemben vett (többnyire állami) postaszolgálatok megjelenése óta a hírszerzés egyik alapvető forrása a postai küldemények tartalmának titkosszolgálatok általi kifürkészése, a feladó és a címzett által lehetőleg

észrevétlen ellenőrzése, hiszen a lezárt borítékban, megbízható szolgáltató és megbízható kézbesítő által célba juttatott üzenet a nagyobb távolságokra történő, hivatalos és informális kommunikáció egyik leghatékonyabb eszközévé vált az emberi civilizáció történelme során. Innentől kezdve a mindenkori államok és állami titkosszolgálatok is igen szoros szakmai és érdekkapcsolatban álltak a mindenkori postai és egyéb távközlési szolgáltatókkal...¹

A postaügy, a haderő/hadügy, illetve a rendvédelem, rendészet és persze a velük szorosan rokon titkosszolgálati, hírszerzési és kémelhárítási szakma ügye a modern értelemben vett postaszolgáltatás létezése, az állami posták megjelenése, tehát az újkor eleje óta szintén szorosan összefügg egymással, fejlődésük párhuzamosan, egymást támogatva valósult meg. Az elsősorban papír alapon információt hordozó küldemények, üzenetek célba juttatása

---

¹ Lásd bővebben: *A hírszerzés története az ókortól napjainkig*, szerk. BODA József–REGÉNYI Kund, Budapest, Dialóg Campus Kiadó, 2019.

elengedhetetlen volt nem csupán a magánszemélyek közötti hatékony kommunikáció, de az állami szervek és államok hivatalos képviselői között csak úgy, mint egy adott ország haderejének különböző tisztjei és alakulatai között. A ma már rendvédelmi szerveknek tekintett, a bűnfelderítő, bűnügyi rendőrségi tevékenységgel sokszor szorosan összefüggő titkosszolgálatok, hírszerző és kémelhárító szervek, modern terminológiával nemzetbiztonsági szolgálatok ugyancsak létezésük kezdetétől nagy mértékben támaszkodtak a hazájuk javára történő információszerző tevékenységük során a papír alapú küldemények tartalmának (leplezett eszközökkel történő, de sokszor az állami postaszolgálatok kötelező segítségével való) megismerésére, csak úgy, mint ahogyan a nyomozást végző rendőrök (tegyék ezt akár demokratikus keretek között, köztörvényes bűncselekmények felderítésének céljából, akár autoriter politikai rendszerekben politikai rendészeti céllal) ugyancsak fontos adatokat és

bizonyítékokat ismerhettek meg a postai küldemények ellenőrzése által, lényegében azóta, hogy a rendvédelmi szakma létezik. Nem volt ez máshogy Magyarországon sem, pontosabban a 18–19. században a Magyarországot is magában foglaló Habsburg Birodalomban. A rendvédelem mai értelemben vett, akkoriban még persze gyerekcipőben járó, a karhatalmi/biztonsági rendőrségtől élesen el nem váló bűnügyi szolgálati ága, amely leginkább információforrásként használta és használja az állami postaszolgálatokat, a hírszerzés és a kémelhárítás, valamint a postaügyhöz szintén szorosan kapcsolódó katonai hírközlés és távközlés ugyancsak ebben a korszakban élte át professzionalizációjának, önálló szakmává válásának első szakaszát, e komplex és egyre fejlődő szakterületek szoros kapcsolatát tehát mindenképpen leginkább a 19. század első fele, illetve közepének időszakától érdemes mind magyar, mind nemzetközi kontextusban alaposabban vizsgálni. A jelen rövid posta- és rendvédelem-történeti esszé első nagyobb

fejezetének célja, hogy ha már a teljesség igényére a téma komplexitása miatt nem vállalkozhat, legalább egy vázlatos, mégis átfogó képet adjon a postaügy, a hadügy és a rendvédelmi szakterület szoros, máig fennálló összefüggéseiről, kapcsolatairól a 19. század közepétől az első világháború végéig.

Ami az osztrák–magyar postaigazgatás 19. századi történetét illeti, az 1848-as forradalom leverése után az ideig-óráig, a forradalom, a szabadságharc és az önálló magyar kormányzat fennállása alatt nem egészen két éven át független magyar postaigazgatás értelemszerűen visszaintegrálásra került a Habsburg Birodalom egységes postaszolgálatának rendszerébe.² A tábori posta mellett, amely a haderőn belüli információtovábbítást szolgálta, a postaszolgálat természetesen már ekkor is szoros kapcsolatban állt a rendvédelemmel és a titkosszolgálatokkal

---

² Lásd bővebben: SIPOSNÉ Seregi Zsuzsanna, *A független magyar postaigazgatás és a tábori postaszolgálat története, 1848–1849*, Budapest, Magyar Posta, 1999. 348 p.

<https://mek.oszk.hu/18200/18247/>

is, hiszen a postai küldemények elsődleges információforrást jelentettek. A titkosszolgálatok és a postaügy kapcsolata igazából már az 1848-as időszaknál is régebben nyúlt vissza a Habsburg Birodalmon belül. A történet már tulajdonképpen 1815 körül kezdetét vette, ugyanis Klemens von Metternich kancellár, a Habsburg Birodalom tényleges irányítója, e tehetséges, nagy formátumú, ám magyar történelmi nézőpontból megítélve sajnos korántsem feddhetetlen előéletű államférfiú elérte, hogy Európa legfontosabb postaútvonalai a Habsburg Birodalmon vezessenek keresztül, így kémhálózatával a kancellár gyakorlatilag majdnem egész Európa levelezését ellenőriztetni tudta, ha éppenséggel szándékában állt...³ Ugyanakkor megállapítható az is, hogy morális megítélésüktől, megítélhetőségüktől függetlenül a 19. század

---

³ Erre Czirók Dénes, a jeles filatelista és postatörténész hívta fel a jelen tanulmányvázlat szerzőjének figyelmét, amiért köszönet illeti. Lásd bővebben: GONDA Imre – NIEDERHAUSER Emil, *A Habsburgok. Egy európai jelenség*, Budapest, Gondolat Kiadó, 1978, 169–198.

első felében a Habsburg Birodalom hírszerző és kémelhárító szervei a kor színvonalához képest magas szinten működtek, jól ki tudták elégíteni a birodalmi kormányzat hírigényét, ebben pedig nem kis szerepe volt az európai mércével mérten is viszonylag jól működő postaszolgálatnak.⁴ Az információ hatalom, aki pedig a híreket és a hírek áramlását ellenőrzi, az tényleges politikai hatalom birtokosa – és nem volt ez máshogy a 19. századi Európában, illetve annak keleti felén, a Habsburg Birodalomban sem. Mivel pedig a postaszolgálat továbbította térben és időben a politikai és katonai döntések szempontjából is releváns információk igen nagy részét, ezért a Birodalom hírszerző szolgálata is felhasználta a postaügyet a maga céljaira. Mind a postaszolgálat működésében, mind pedig a hírszerző-elhárító szervek működésében tetten érhető volt a németes precizitás, a Habsburg Birodalom posta- és hírszerzési rendszere pedig egy sajátos

---

⁴ VAJDA Endre, *A posta története*, Közlekedési Dokumentációs Vállalat, Budapest, passim.

német (állam)modell szerint működött már a 19. század első felében is.⁵

Mindenképpen érdemes tehát szólnom az előzményekről, illetve a 18. század végi, 19. század eleji osztrák–magyar postaszervezetről általában is néhány bekezdést. Már 1790-ben országgyűlési törvény rendelkezett arról, hogy a magyarországi postahálózat a Magyar Királyi Helytartótanács igazgatása alá tartozik, a postaszolgálat jövedelmeit pedig a bécsi központi kormányzat nem vonhatja el a magyar kamarától.⁶ A kezelési és díjszabási ügyeket ugyanakkor a bécsi postaigazgatóság irányította, ezért formális önállósága ellenére felettes szerve volt a magyar postahálózatnak akkor is, ha az egyes postaállomásokkal elvileg a magyar hatóságok útján érintkezett. Felemás helyzet volt ez, amelyben a magyar fél érthető módon egyre nagyobb önállóságra törekedett, az osztrák fél és

---

⁵ Vö. Mark M. LOWENTHAL, *Hírszerzés. A titkoktól a politikai döntésekig*, ford. KISS Marcell, Budapest, Antall József Tudásközpont, 2017.

⁶ VAJDA Endre, *A posta története*, 300–301.

annak felvilágosult abszolutista kormányzata pedig értelemszerűen minél kisebb önállóságot igyekezett biztosítani Magyarországnak a hatalmas birodalmon belül – nem csupán a postaszolgálat igazgatása ügyében volt ez a helyzet. Hozzáteendő az is, hogy folyamatos feszültség állt fenn a magyar és az osztrák államigazgatási szervek között, a magyar helytartótanács ugyanis állandóan igyekezett a bécsi postaigazgatóság rendelkezéseit felülbírálni, ez pedig működési anomáliákat is okozott a magyarországi postaszolgálat működésében.⁷

A posta és a mai értelemben vett titkosszolgálatok, amelyek ekkoriban még a haderő és a rendőrség keretei között működtek, szoros kapcsolatáról tanúskodik, hogy már az 1830-as években létezett a Habsburg Birodalomban a küldemények (lényegében titkosrendőri) ellenőrzése, az úgynevezett levélcenzúra. Az osztrák állam ugyanis a

---

⁷ VAJDA Endre, *A posta története*, 302.

megbízható postamestereket jelentőhálózatként, kémszervezetként alkalmazta, a postahivatalokon keresztül pedig a bécsi kormányzat a magyar vármegyei igazgatási szervek hivatalos levelezését is figyelte, olykor le is foglalta. Ebből kifolyólag a magyar vármegyei tisztségviselők nem bíztak túlzottan az állami postában, és lehetőség szerint inkább saját lovasküldönc-hálózattal igyekeztek a levelezésüket bonyolítani.⁸ Ekkoriban figyelhető meg egyébként az első hatósági levéllenőrzést tanúsító bélyegzés is a magyarországi postai küldeményeken, mely mindenképpen a postán való erős titkosszolgálati jelenlétet is tanúsítja.⁹ E tények postatörténeti szempontból, illetve a levéltitkok folyamatos megsértése szempontjából ugyan gyászosak, ám a korszak (ekkor még szét nem való) rendőritkosszolgálati szerveinek igen magas szintű professzionalizmusát is megmutatják.¹⁰ A

---

⁸ VAJDA Endre, *A posta története*, 302.

⁹ *A hírszerzés története az ókortól napjainkig*.

¹⁰ *A hírszerzés története az ókortól napjainkig*.

hírszerzés világában ugyanis a megfigyelt és a megfigyelő érdeke szinte soha nem esnek egybe, létezik tehát a morális és szubjektív szempont, és mindig létezik egy ettől mentes, szakmai szempont.¹¹

Miként arra jeles magyar postatörténész, Vajda Endre is felhívja a figyelmet marxista szemléletű, de adattartalmában máig nagyon jól használható vaskos postatörténeti monográfiájában, az 1832-es országgyűlés berekesztéséig a Metternich vezette kormányzat még Kossuth Lajos lapjának, az Országgyűlési Tudósításoknak a továbbítását sem engedte zárt levelek formájában. A kor egyik vezető Habsburg-ellenes magyar politikusa, Kossuth Lajos hivatalos és magánlevelezését a birodalmi titkosrendőrség természetesen a posta igénybevételével folyamatosan kikémlelte, és nem volt ez másként a magyar országgyűlés más tagjainak levelezésével sem. Meglehetősen

---

¹¹ Mark M. LOWENTHAL, *Hírszerzés. A titkoktól a politikai döntésekig*, ford. KISS Marcell, Budapest, Antall József Tudásközpont, 2017.

ellentmondásos postajog-történeti tény, hogy a levéltitkok megsértését a korszakban elvileg annak ellenére szigorúan büntették, hogy a bécsi rendőrség folyamatosan eljuttatta a magyar önállóságért küzdő politikusok levelezésének kivonatát Metternich kancellárhoz és I. Ferenc császárhoz magához. Bár a levéltitkokat lábbal tiporták, professzionális hírszerzés működött, amelynek tagjai a lehető legmagasabb szintű tájékoztató jelentéseket küldték meg feletteseiknek – éppen úgy, mint ma a modern nemzetbiztonsági szolgálatok. Saját kvalitásainak és a korabeli osztrák–magyar postai és titkosszolgálati szakemberek minőségi munkájának köszönhetően Metternich kancellár Európa egyik legjobban informált politikusának számított, ez pedig nem kis szó, ha a kérdéskört nem annyira morális, mint inkább szakmai oldalról vizsgáljuk. Márpedig mind a postaszolgálat, mind pedig a hírszerzés szakma, mégpedig olyan szakmák, amelyek nagy fegyelmet és kreativitást kívánnak az embertől, a

feladatok pedig adott esetben igen változatosak, és mindig új kihívásokat kínálnak...¹²

1837-ben új birodalmi postarendelet jelent meg, amely írásba foglalta a postaszolgálat kizárólagos jogát a levelek, a hírlapok és az utasok szállítására. E rendelkezés Ausztriában 1838-ban, Magyarországon 1839-ben lépett életbe, a Magyar Királyság területén a rendelkezés azonban csak korlátozottan volt érvényes, és csak a kocsipostára és a levélpostára vonatkozott, ezért magyar területen számos, a postával versenyző szállítmányozási vállalkozás alakulhatott meg. Érdekes korjelenség, miként próbálták e cégek kijátszani a szabályozást úgy, hogy csomagküldemények kézbesítésén túl, amelyeket elvileg korlátozás nélkül szállíthattak, levélcsempészettel is kiterjedten foglalkoztak,¹³ ily módon pedig nem csupán az állami posta monopóliumhelyzetét, de a levélcenzúrát és a titkosszolgálatok éberségét is igyekeztek

---

¹² Mark M. LOWENTHAL, *Hírszerzés. A titkoktól a politikai döntésekig*, ford. KISS Marcell, Budapest, Antall József Tudásközpont, 2017.

¹³ *A hírszerzés története az ókortól napjainkig*.

kijátszani.¹⁴ Minden korban, minden kormányzat alatt, legyen az demokratikus vagy diktatórikus (noha mai értelemben vett demokráciáról a 19. század első felében beszélni is kissé anakronisztikus) voltak és lesznek személyek, akikről az államok híreket, információkat akartak gyűjteni, ők viszont igyekeztek a nyomukban járó titkosszolgálatok előtt egy lépéssel járni, és mindenképpen visszatartani előlük a lehető legtöbb információt. A titkosszolgálat ebben a korszakban ugyan tekinthető volt a politikai elnyomás és a vélemények elhallgattatásának eszközének is, és nyilván volt a Habsburg Birodalom postát hírszerzési-elhárítási célra igénybe vevő szolgálatainak egy ilyen funkciója is, alapvetően a jelenlétük és a működésük az állam működése, érdekeinek szem előtt tartása, illetve az állam érdekeinek érvényesítése céljából természetes volt.¹⁵ Az állam és állampolgárai érdeke pedig sajnos, igen gyakran nem esnek egymással egybe.

---

¹⁴ VAJDA Endre, *A posta története*, 303–304.

¹⁵ *A hírszerzés története az ókortól napjainkig*.

Mint az ismert, 1848. márciusában előbb Bécsben, majd Pesten és Budán is kitört a forradalom, április 7-én pedig megalakult az első független magyar kormányzat. A postaügy kezdetben Klauzál Gábor földművelés-, ipar- és kereskedelemügyi miniszter felügyelete alá került, és megindult a magyar postaszolgálat teljes függetlenítése az osztrák birodalmi postától. A függetlenedés többek között azt a célt is szolgálta, hogy a bécsi kormányzat és titkosszolgálati többé ne láthassanak rá a magyar polgárok és hivatalos szervek levelezésére. Ez persze csak részlegesen sikerülhetett, a hírszerző és kémelhárító szolgálatok ugyanis az esetek többségében igyekeznek ellenfeleik előtt járni egy lépéssel, az információ megszerzésének pedig már a 19. században is számtalan közvetett és közvetlen módszere állt rendelkezésre.¹⁶

Posta- és rendvédelem-történeti érdekesség, hogy egyébként már az 1848–49-es

---

¹⁶ Mark M. LOWENTHAL, *Hírszerzés. A titkoktól a politikai döntésekig*, ford. KISS Marcell, Budapest, Antall József Tudásközpont, 2017.

magyar szabadságharc idején is, legalábbis ideiglenesen, közös irányítás alatt, lényegében közös szervezetben helyezkedett el a magyar postaügy és a rendőrség, ugyanis végül az ekkor önálló magyar belügyminisztérium egy szervezeti egységéből jött létre a Posta és Rendőri Osztály, más néven az Országos Rendőri Hivatal.¹⁷ Erre a későbbiekben még kitérek néhány mondat erejéig.

A félkatonai sztenderdek és fegyelem szerint szervezett magyar postaszemélyzetnek kötelező volt felesküdni az új alkotmányra, esküjüket a vármegyék alispánjai előtt tették le. 1848. július 1-jével a magyar kormányzat jelentősen csökkentette a levélküldemények tarifáját, ezzel sokkal szélesebb kör számára elérhetővé téve a posta szolgáltatásokat. Vajda Endre ugyanakkor felhívja rá a figyelmet, hogy bár a magyarországi postamesterek új kinevezési

---

¹⁷ NAGY Ákos Sándor: Rendvédelmi szervek és alapfeladatok, Budapest.

https://bmkszf.hu/dokumentum/2718/Rendvedelmi_szervek_es_alapfeladatok_Rendvedelmi_szervek.pdf, letöltés ideje: 2023. szeptember 11.

okmányokat kaptak, a német-osztrák szellemben szocializálódott szakszemélyzetet nem lehetett egyik napról a másikra csak úgy lecserélni, a szervezet az osztrák sztenderdek szerint működött tovább.¹⁸

Végül a magyar kormányzat a katonai és politikai helyzet egyre súlyosabbá válása miatt lemondani kényszerült, az országgyűlés pedig egy átmeneti állami vezetőtestületet, az Országos Honvédelmi Bizottmányt bízta meg a forradalmi magyar állam vezetésével. Madarász László, a rendőrség vezetőjének igazgatása alá került a posta is, aki a háborús helyzetre tekintettel igen szigorú rendelkezéseket léptetett életbe. A magyar postaügy és a(z ekkor egy ideig önálló, és az osztrák birodalmi szervekkel szemben álló) magyar rendvédelem és titkosszolgálatok a szabadságharc alatt is szorosan összefonódtak, hiszen a postamestereknek minden hivatalos, állami szervek által írott levelet Debrecenbe, az

---

¹⁸ VAJDA Endre, *A posta története*, 316.

átmeneti magyar kormányzat székhelyére kellett kézbesítenie, csak úgy, mint a hírlapokat. A Honvédelmi Bizottmány természetesen határozott hírigényeket fogalmazott meg, és ehhez igénybe kívánta venni a rendőrséggel közös irányítás alatt álló postaszolgálatot, mint a hírek egyik legfőbb, legkézenfekvőbb forrását.¹⁹

A magyar kormányzat 1848-ban kibocsátotta az első magyarországi hírlapszabályzatot is, a budapesti főpostán pedig önálló hírlaposztályt szerveződött. A sajtó a korszakban kiemelten értékelt információforrás volt, ezért háborús helyzetben az Ausztriával immár hadat viselő magyar állam ezt is a felügyelete alá vonta. A háborús helyzetnek köszönhetően azonban a hírlapokra előfizetők száma is radikálisan lecsökkent, így Szemere Bertalan belügyminiszter utasítására kibocsátotta a magyar kormány saját tájékoztató időszaki kiadványát, a Hivatalos Közlönyt, amelyet a postaszolgálaton keresztül minden

---

¹⁹ VAJDA Endre, *A posta története*, 317–318.

községnek megküldtek. Az állam uralni igyekezett az információk terjedését, monopolhelyzetet igyekezett teremteni a maga számára az információk piacán, ez azonban nyilván csak korlátozottan sikerülhetett neki, hiszen háborút vívott egy nála nagyobb hatalommal. A Hivatalos Közlönyt végül az osztrákok ellen harcoló magyar katonák is megkapták, a kormány ilyen eszközökkel is igyekezett fenntartani a szabadságharc iránti lelkesedést a katonákban és a civilekben is... Az 1848-as forradalom és szabadságharc magyar honvéd haderejének ugyancsak megvolt a maga hírszerző- és kémelhárító szolgálata, amely a magyar kormányzati ellenőrzés alá került postát is igyekezett a lehető legnagyobb mértékben kihasználni.²⁰ A posta és a rendőrség közös irányítása ugyancsak a titkosszolgálatok érdekérvényesítő képességének kedvezett. Buda visszavétele után a magyar postaszolgálatban újabb nagy átszervezésre került sor, a szervezet

---

²⁰ *A hírszerzés története az ókortól napjainkig.*

végül a Közlekedési Minisztérium Postaosztályának felügyelete alá került. Nagyszabású átszervezést terveztek, 1849-ban azonban, mint azt tudjuk jól, erre már nem került sor, mivel az orosz intervenciós csapatok segítségét igénybe vevő osztrák haderő legyőzte a magyarokat, a szabadságharcot pedig végül leverték.²¹ Az önálló magyar állam, annak postaügye és saját titkosszolgálatja sajnos, kérészetű volt, így a kormányzat nagyra törő szakmai reformtervei sokáig csak tervek maradtak mind a postaügyben, mind pedig a hírszerzés, kémelhárítás és rendvédelem tekintetében.

Az 1848–49-es forradalom és szabadságharc leverése után azonban az osztrák kormányzat lényegében meghódított tartományként kezelte Magyarországot, a korabeli birodalmi titkosszolgálat, a Staatspolizei (Államrendőrség) pedig értelemszerűen a postaigazgatást, postaszolgálatot, postai

---

²¹ VAJDA Endre, *A posta története*, 320–321.

küldeményeket is kiterjedten ellenőrizte. Mivel a bécsi kormányzat félt egy újabb magyar felkeléstől, a kor színvonalához mérten, a politika hatalom megtartásának céljából mondhatjuk, hogy szinte megfigyelőállamot épített ki – az állampolgárok életének egyik igen hatékony módja pedig a levélcenzúra, a postai küldemények tartalmának titkos, a feladó és a címzett tudta nélküli ellenőrzés volt.²² A rendvédelem, a postaszolgálat és a haderő nagyon szorosan összefonódott, hiszen a korszakban már létezett önálló polgári és katonai titkosszolgálat is a Habsburg Birodalmon belül, és egy kis túlzásként mindkettő a saját „fedőszerveként”, de legalábbis kiszolgáló vagy közreműködő szerveként használta a postát, amely a politikai rendőri, titkosszolgálati szervezetet bőséges, részletes információval látta el időről időre. A postai alkalmazottak kötelesek voltak a hírszerző és kémelhárító szervekkel

---

²² Lásd bővebben: DEÁK Ágnes, *Zsandáros és policzájós idők. Államrendőrség Magyarországon, 1849-1867*, Budapest, Osiris Kiadó, 2015.

együttműködni, nem egy esetben pedig díjazást is kaptak cserébe, ami a titkosszolgálatok világában egyébként teljesen normális dolog, hiszen az ügynökök lojalitását a hazafias indíttatáson kívül valamivel fenn kellett tartani, az emberek többsége pedig sajnos, leginkább anyagi javakért cserébe hajlandó huzamosabb ideig együttműködni akár saját hazája, akár idegen államok titkosszolgálataival. A levélellenőrzést talán nagyobb intenzitással folyt a Habsburg Birodalomban, mint a forradalom előtt, a titkosszolgálatok pedig viszonylag sok anyagi és erőforrás felett diszponáltak, ám ez ahhoz is hozzájárult, hogy jelentős szakmai fejlődésen mentek keresztül. A 19. század végére, mint tudjuk jól, a Habsburg Birodalom titkosszolgálatai a világ élvonalába tartoztak, de ez már így volt a 19. század közepe felé is...

A magyarországi postaszolgálat hivatalos nyelve ismét a német lett, Buda, Pozsony, Sopron, Kassa és Nagyvárad lett az öt magyarországi kormányzati kerület székhelye, és e településeken állítottak fel regionális

postaigazgatóságokat is. A kocsipostát összevonták a levélpóstával, a két szolgálati ág a posta szervezetén belül nem vált többé külön. 1850-re az osztrák postarendeleket Magyarországra is kiterjesztették, így a levél-, a személy- és a csomagszállítás Magyarországon is teljes egészében a posta állami monopóliuma lett. Postai tisztviselői állásukat csak azok a magyar postai alkalmazottak kaphatták vissza, akik a szabadságharc alatt is készek voltak az osztrák fél érdekeit szolgálni, ebből kifolyólag tömegesen kerültek osztrák nemzetiségű tisztviselők a magyarországi postaszolgálathoz is. 1850 végén a magyarországi postaszemélyzet is egységes birodalmi tisztviselői jogállást kapott, és 9 igazgatóból, 8 adjunktusból, 8 titkárból, 14 postahivatali főnökből, 4 ellenőrből, 95 postatisztből és 28 gyakornokból állt. Ez volt a központi szerv létszáma, a postánál való alkalmazás feltétele pedig egyébként a betöltött 18. életév, a középiskola elvégzése, a német

nyelv ismerete mellett pedig a helyi nyelv ismerete volt.²³

A posta merev, szigorú hierarchián alapuló, egyenruhás félkatonai szervezett lett, mely munkakultúrájában ekkor még közelebb állt a haderő és a rendvédelmi szervek munkaszervezéséhez, mint valaha. A merev, fegyelmezett, alapvetően németes szemlélet és munkaszervezés ugyanakkor, miként arra Vajda Endre is felhívja a figyelmet, egyúttal jelentős modernizációt is hozott a magyarországi postaszolgálat történetében. Lassanként kifejlődött a nagyüzemi postaszolgálat, a köztudott titkosszolgálati jellegű levéllenőrzés ellenére pedig egyre több és több ember vehette és vette igénybe a posta szolgáltatásait.

Érdekes történeti tény, és megint csak a titkosszolgálatok és a posta együttműködéséhez kapcsolódik, hogy a bélyeg megjelenése előtt minden egyes postai levelet a postai alkalmazott kezéhez kellett adni, aki a levelet lemérte,

---

²³ VAJDA Endre, *A posta története*, 320–321.

megállapította a viteldíjat, illetve a díjakról precíz számadást vezetett. A postakezelés természetesen alkalmat adott a levélcenzúrára, a levelek tartalmának ellenőrzésére is – már ekkor rendelkezésre álltak technológiák a lezárt borítékok észrevétlen felbontására, majd visszazárására.²⁴

Szintén 1850-ben került részletesen szabályozásra a postaigazgatóságok és a postahivatalok működése, a posta szabályoknak megfelelő működését pedig innentől kezdve postabiztosokon keresztül ellenőrizték. Hozzáteendő, hogy az ő tevékenységük is összefüggött a korszak titkosszolgálatainak munkájával, és nem feltétlenül csak a szakmai szabályok betartását ellenőrizték a postaszolgálaton belül...²⁵

1850-től kezdve pénzt is lehetett postán küldeni, megjelentek a pénzes levelek, majd a pénzküldés megkönnyítése céljából bevezették a postautalványok rendszerét. A postai járművek

---

²⁴ VAJDA Endre, *A posta története*, 322.

²⁵ VAJDA Endre, *A posta története*, 323.

között megjelent a vasút és a gőzhajó is, továbbá fejlesztették, modernizálták a postakocsi-hálózatot is. A postautalványokat a levélpostához hasonlóan naponta fel lehetett adni, míg a készpénzt tartalmazó küldeményeket korábban csak az ennél ritkábban induló postakocsi-járatok fuvarozták.²⁶

A korszak egyik hatalmas fejlesztése volt a távközlés megjelenése – ugyancsak 1850-ben Bécs és Budapest között távíróvonal létesült, noha 1847-ben már Pozsony és Budapest között is felállítottak egy távíróállomást, amely mindössze egy éven át üzemelt. Az üzenetek továbbítása gyorsabbá és hatékonyabbá vált, a távíró fontosságát pedig természetesen felismerték a haderő, a rendvédelmi szervek és a titkosszolgálatok is...

A távíróhálózat fejlesztését részben éppen a haderő és a rendvédelmi szervek lobbijének köszönhetően kezdték el, 1850-ben azonban magánszemélyek előtt is megnyílt az

---

²⁶ VAJDA Endre, *A posta története*, 322–323.

információtovábbítás ezen újszerű módja. Pozsony, Bécs, Brünn, Graz, Laibach, Linz, Oderberg, Olmütz, Prága és Trieszt között bárki számára lehetséges volt táviratot küldeni a birodalmon belül, azzal a megkötéssel, hogy a távirat csak német nyelvű lehetett, terjedelme nem haladhatta meg a 100 szót, tartalma pedig nem ütközhetett törvényekbe. A titkosszolgálat természetesen száz százalékban ellenőrizte a Habsburg Birodalom táviróforgalmát is, a hírigények kielégítésére felhasználta az új, modern és hatékony távközlési eszközt. A magántáviratok díja egyébként 2 pengő forint kezelési költség, 24 pengő krajcár kézbesítési díj, mérföldenként 1–20 szóig 5 krajcár, 21–60 szóig 10 krajcár, 61–100 szóig pedig 15 krajcár volt. A korszakban ez egyébként költséges kommunikációs formának számított, tehát tömegesen semmiképpen sem vették igénybe. A pesti táviróállomás első havi forgalma mindössze 72 táviratot tett ki.²⁷

---

²⁷ VAJDA Endre, *A posta története*, 323.

Az 1850-es év tehát mind a Habsburg Birodalom, és benne Magyarország postatörténetének szempontjából jelentős eseményeket és nagy arányú fejlődést hozott, e fejlődés pedig megmutatkozott a hatalmas monarchia titkosszolgálatának munkájában is, amelyek mindig igen gyorsan a maguk és államuk előnyére igyekeztek fordítani az új technikai vívmányokat, köztük a postaigazgatás területén megjelenő újdonságokat is.

Az 1867-es kiegyezés és államjogi konszolidáció után Ausztria és Magyarország között a postaszolgálat a két ország közös egyetértéssel intézendő ügyei közé került, az *1867. évi XII. törvénycikk a magyar korona országai és az Ő Felsége uralkodása alatt álló többi országok között fennforgó közös érdekű viszonyokról, s ezek elintézésének módjáról*²⁸ kimondta, hogy a két állam postája külön, de egységes elvek szerint

---

²⁸ A jogszabályt lásd online: <https://net.jogtar.hu/ezer-ev-torveny?docid=86700012.TV&searchUrl=/>, letöltés ideje: 2023. augusztus 8.

irányítandó, és belső ügyeiben mindkét fél önállóan dönthet postaügyi kérdésekben.

A magyarországi és az erdélyi postaszolgálat irányítását és ellenőrzését 1867. május 1-től újra a Földművelés-, Ipar- és Kereskedelemügyi Minisztérium vette át, és sokáig ez alatt a tárca alatt, pontosabban a kereskedelemért és közlekedésért is felelős minisztérium alatt is maradt az intézmény és szolgáltatásainak irányítása.²⁹

Végül Gervay Mihályt, a kiváló postaügyi szakembert nevezték ki országos magyar postafőigazgatóvá, az állami posta első számú tisztviselőjévé, aki mindent megtett az osztrák függés lazításáért, és az intézmény magyar nemzeti jellegének hangsúlyozásáért.

Az országos postafőigazgató első intézkedései nyomán a postahivatalokra magyar

---

²⁹ SIPOSNÉ SEREGI Zsuzsanna: A Magyar Posta függetlenné válásának története és az 1867. évi első magyar bélyegkiadás. Budapest, Magyar Bélyeggyűjtők Országos Szövetsége, 1982.
<https://mek.oszk.hu/17600/17622/>, letöltés ideje: 2023. augusztus 10.

nyelvű, magyar címerrel ellátott címertáblákat helyeztek, a magyar postakocsikat átfestették zöld-pirosra, az osztrák címert tartalmazó postai pecsétnyomókat magyar címeres pecsétnyomókkal, a túlnyomóan német helyneveket tartalmazó postai bélyegzőket magyar helyneveket tartalmazó bélyegzőkkel cserélték ki. A szolgálat hivatali és vezénylési nyelve újra a magyar lett, mint az 1848-as forradalom és szabadságharc idején. A Magyar Királyi Posta jelképe a postakürt fölé helyezett magyar korona lett, ezzel is hangsúlyozva, hogy a magyar állam elkülönül az osztrák államtól, miként állami szervei is, és bár szoros kapcsolatban állnak, alapvetően csak az uralkodó és bizonyos miniszteri tárcák ügyei a közösek.

1869. október 1-jén a világ első nyílt levelezőlapját a magyar és az osztrák állami posta együttesen adta ki, később pedig bevezették az úgynevezett válaszos levelezési lapot és a zárt levelezési lapot is.

A korszak színvonalához mérten mind a magyar, mind pedig az osztrák postaszolgálat a fejlett világ postaszolgálatainak az élvonalába tartozott. 1871-ben végül kiadták az első önálló, Magyarországon nyomtatott magyar bélyeget is, Ferenc József császár arcképével. (Bár az első magyar postabélyeg-sorozat – a pontosság kedvéért – már 1867-ben, a kiegyezés évében megjelent, az eszközök hiánya miatt azt még Bécsben nyomtatták, és az immár önálló osztrák posta is használta azokat.)³⁰

A nemzetközi postatörténethez tartozik, hogy a francia–porosz háborúban aratott német győzelem elhárította az akadályokat a német postaszolgálatok egyesítése előtt is. III. Napóleon francia császár 1870-es legyőzése után az Északnémet Szövetség és a délnémet államok egyesültek a Német Birodalomban. A Német

---

³⁰ Lásd bővebben: NIKODÉM Gabriella–SZABÓ Jenő, *A magyar bélyeg története*, Budapest, Kossuth Kiadó Zrt., 2010. Valamint: SIPOSNÉ SEREGI Zsuzsanna, *A Magyar Posta függetlenné válásának története és az 1867. évi első magyar bélyegkiadás*, Budapest, Magyar Bélyegyűjtők Országos Szövetsége, 1982.

Birodalmi Posta egységes postai díjszabást és szabályozást hozott létre az új ország számára, de az egységesség a német határon véget ért. Egy Berlinből New Yorkba küldött levél feladásához eltérő összegű postaköltségre volt szükség, attól függően, hogy melyik hajó vitte át a levelet az Atlanti-óceánon. 1874-ben Heinrich von Stephan német postafőigazgató, hogy rendet teremtsen a nemzetközi posta rendszerében, újabb Nemzetközi Postakongresszust hívott össze. 1874-ben. Még ugyanebben az évben alapvetően német, másodsorban francia kezdeményezésre, svájci székhellyel megalakult a máig létező, és a nemzetközi postaközi szakmai kapcsolatokban innentől kulcsszerepet betöltő Egyetemes Postaegyesület (Union Postale Universelle), melyet a postai küldemények országok közötti forgalmának és az átszállítás szabadságának biztosítására hoztak létre, és amelynek Magyarország a dualista állam részeként végül is a tagja lett.³¹ Az egyesülést

---

³¹ VAJDA Endre, *A posta története*, 334.

létrehozó berni szerződés az alábbi három fő pontot tartalmazta:

1. Egységes díjszabást kell megállapítani a levelek feladására a világ bármely pontján.
2. . A postaigazgatásoknak egyenlő elbánásban kell részesíteniük a külföldi és a belföldi postai küldeményeket.
3. Minden országnak meg kell tartania a nemzetközi postaköltségekre beszedett összes pénzt.

A szerződés egyik fontos eredménye volt, hogy többé nem volt szükség mindazon országok bélyegzőinek elhelyezésére a küldeményeken, amelyeken a postai küldemény áthaladt. A UPU szabályzata ugyanis előírta, hogy az egyes tagországok bélyegeit a teljes nemzetközi postaútvonalakon elfogadják, és azok nemzetközi postai bérmentesítésre egységesen alkalmasak kell, hogy legyenek.

A korszak nagy magyar közlekedési és szállítmányozási szakpolitikusa, Baross Gábor

közlekedési minisztersége idején, 1887-ben egyesítették a posta- és a távírószolgálatot, és ez lehetővé tette a távíró számára is a gazdaságosabb, gyorsabb és intézményesebb műszaki fejlesztést.³²

1881. május 1-jén Budapesten, a Fürdő utca 10-ben végül megnyílt az első telefonközpont is, a telefonhálózatot Puskás Ferenc és Tivadar, a jelentős mérnök feltalálók magántársasága hozta létre, de 1887-re teljesen világossá vált, hogy a távbeszélő szolgáltatás is gyorsabban fejlődhet az állam kezelésében, így azt lényegében államosították. Az eddigi hálózatot tehát az állam megvásárolta, és az 1888. évi XXXI. törvénycikk a távírda, a távbeszélő és egyéb villamos berendezésekről³³ a távírók, a telefon és a villamos jelzők létesítését az állam fenntartott jogai közé sorolta, az ingatlanok tulajdonosait pedig kötelezte, hogy a

---

³² VAJDA Endre, *A posta története*, 335.

³³ A jogszabályt lásd: <https://net.jogtar.hu/ezer-ev-torveny?docid=88800031.TV&searchUrl=/ezer-ev-torvenyei%3Fpagenum%3D32>; letöltés ideje: 2023. augusztus 10.

közhasználatú távíró- és telefonvezeték elhelyezését a földjeiken és épületeiken díjtalanul engedélyezzék és eltűrjék az állam számára, hiszen az hátrányt egyáltalán nem okozott nekik, ez pedig a jelentősen megkönnyítette a különböző vezetékek létesítését.

1890-ben végül létrejött az első távolsági távbeszélővonal Budapest és Bécs között, majd nem sokkal később kiépült a telefonhálózat legnagyobb magyar városok között is.

1893-ban megszólalt ugyancsak Puskás Tivadar találmánya, a telefonhírmondó is, az első hír- és műsorszolgáltató elektronikus tömegkommunikációs eszköz a világon, mely lényegében a rádiós hírközlés elődjének tekinthető.³⁴ Ebből kifolyólag az Osztrák–Magyar Monarchia postaszolgálat, táv- és hírközlési infrastruktúrája, illetve az erre vonatkozó szabályozás és a szolgáltató állami szervezetek munkakultúra a kor fejlettségi

---

³⁴ VAJDA Endre, *A posta története*, Budapest, Közlekedési és Dokumentációs Vállalat, 1967, 325–343.

szintjén valóban világszínvonalú volt, a világ élvonalába tartozott.

Ami a haderő, a rendvédelmi szervek és a posta szoros kapcsolatát illeti, legjobb példa minderre az ekkor még a haderő állományába tartozó hírszerző szolgálat, az Evidenzbüro vagy magyarul Nyilvántartó Iroda, az Osztrák–Magyar Monarchia rendvédelmi, elsősorban politikai rendőrségi jellegű feladatokat is ellátó katonai titkosszolgálat. E kapcsolat egyik eminens forrása lehet a fennmaradt, 1872-es keletkezésű hírszerzési dokumentum, a felderítő szolgálati utasítás, amelyet a honi rendvédelem-történet kiváló képviselői könyv formában, tudományos forráskiadásként is közreadtak mind eredeti német, mind pedig magyar nyelven.³⁵

A 19. században a formális és informális kapcsolattartás elsődleges eszköze

---

³⁵ BODA József–PARÁDI József–REGÉNYI Kund Miklós, *Felderítőszolgálati utasítás, 1872: Anleitung zum Kundschaftsdienste, 1872*, Budapest, Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság, Nemzetbiztonsági Szakszolgálat, 2014.

értelemszerűen továbbra is a levél volt, ezért a hírszerző szolgálatok rengeteg információhoz jutottak hozzá a postai küldemények titkos ellenőrzése révén. Miként a kettős monarchia titkosszolgálatának felderítő utasítása fogalmaz több szöveghelyen:

„30.§

Annak érdekében, hogy a felderítőket gyorsan és azonos módon igazítsuk el és az egyenkénti eligazítással ne vesztegensük az időt, esetről esetre javasolt egy, az adott viszonyokhoz igazított irányvonal összeállítása és sokszorosítása, mely tartalmazza a felderítők általános viselkedését, a rájuk vonatkozó különleges tudnivalókat, továbbá az ellenséges ország postai-, vasúti-, útlevéliügyi-, rendőrségi- és egyéb viszonylatban tudni érdemes ügyeit. Továbbá, mivel a tapasztalat azt mutatja, hogy a felderítők jelentései zavarosak és jórészt használhatatlanok, ha legalább általános ismeretekkel nem rendelkeznek az ellenséges hadsereg szervezetéről – rendszerint ez a legritkább eset – így e tekintetben is

célszerű előre gondoskodnunk egy tömör és naprakész áttekintés összeállításáról és sokszorosításáról.”³⁶

„Katonatisztekkel és a hadsereg egyéb tagjaival, továbbá távírdai- és postai személyzettel fenntartott érintkezésből, beszélgetésből. Idejekorán fel kell venni velük a kapcsolatot, és állandóan jelen kell lenni azokon a helyeken, ahol összegyűlnek.”³⁷

„Az a tiszt, akit erre a fontos küldetésre kiválasztottak, pontosan fel kell hogy fogja a felderítő szolgálat lényegi sajátosságait és szellemét. Képesnek kell lennie arra, hogy a felderítő-szolgálat vezetőjével a legbelsőbb lelki és szellemi összhangban cselekedjen és tevékenykedjen. Ismernie kell, és szakadatlanul nyilván kell tartani az ellenséges hadsereg szervezetét, hadrendjét, felállítását, stb.

Pontosan el kell sajátítania azon országok postai előírásait és formáit, melyekkel és melyekben levelez,

---

³⁶ BODA József–PARÁDI József–REGÉNYI Kund Miklós, *Felderítő-szolgálati utasítás, 1872*, 85.

³⁷ BODA József–PARÁDI József–REGÉNYI Kund Miklós, *Felderítő-szolgálati utasítás, 1872*, 90.

nehogy megsértsen egyet is közülük, és ezzel gyanút keltsen. El lesz látva egy rejtjelkulcsal, a gyorsított ütemű, de feltűnésmentes távirati forgalmazáshoz szükséges jelzésekkel, továbbá a közvetlen kapcsolatfelvételhez szükséges címekkel, valamint a titkosíráshoz szükséges vegyszerekkel, melyek használatát készségszinten el kell sajátítania.”³⁸

„Az ellenség felderítésének nem lényegtelen segédeszköze az ellenségtől átállók, a hadifoglyok, az ellenség által előfogat-hajtóként igénybe vett, majd elbocsátott parasztok, az ellenséges területről érkező utazók, stb. kihallgatása. Ezeket haladéktalanul továbbítani kell a felderítő-szolgálat vezetőjének megfelelő vizsgálat céljából. Ugyanígy el kell juttatni hozzá a postai küldeményeket, levelezést és táviratokat is, hogy átnézhesse és esetlegesen hasznosítsa azok tartalmát.”³⁹

---

³⁸ BODA József–PARÁDI József–REGÉNYI Kund Miklós, *Felderítő-szolgálati utasítás, 1872*, 94.

³⁹ BODA József–PARÁDI József–REGÉNYI Kund Miklós, *Felderítő-szolgálati utasítás, 1872*, 97.

„A felderítőknék minden levelezésbe – előre meghatározott belső vagy egyéb helyre – vegytintával be kell írni azt a helyet és napot, mikor részükre postai úton eljuttathatók az esetleges feladatok.”⁴⁰

„A felderítő-szolgálat vezetőjének meg kell ismernie az ellenséges ország és a vele határos semleges országok postaügyét, annak érdekében, hogy ügynökeinek és felderítőinek megfelelő eligazítást adhasson, hogy semmi ne forduljon elő, ami feltűnést vagy gyanút kelthet.”⁴¹

„Ajánlott levelek küldése, illetve a „postán maradó” címzés nem javasolt, mivel általuk a felderítő személyes érintkezésbe kerül a postai szervekkel, és a legtöbb országban igazolvány felmutatásával kell igazolni jogosultságát. A felderítő-szolgálat és a felderítő személyes biztonsága érdekében viszont mindkét mozzanatot

---

⁴⁰ BODA József–PARÁDI József–REGÉNYI Kund Miklós, *Felderítő-szolgálati utasítás, 1872*, 101.

⁴¹ BODA József–PARÁDI József–REGÉNYI Kund Miklós, *Felderítő-szolgálati utasítás, 1872*, 1872, 102.

*kerülendő. Legcélszerűbb, ha a leveleket, ahol csak lehet, bélyeg nélkül adjuk fel.”*⁴²

*„Ha a postai forgalom bizonytalanná vált vagy megszűnt, de a határforgalom még nincs teljesen lezárva, leveleink továbbítására felhasználhatjuk a határkörzet megbízható lakóit, akik átviszik a leveleket a határon, és ott adják postára azokat.”*⁴³

*„A felderítőktől és közvetítőktől érkező levelek fogadása érdekében a felderítő-szolgálat vezetője kellő számú címet készít elő, hogy a felderítőknek legalább egyet-egyet rendelkezésére bocsáthasson. Női nevek a címzésen különösen javallottak. Amennyiben a címek kitaláltak, úgy a levelek átvétele érdekében szükséges egyetértésre jutni a postai igazgatással. Ugyanígy kell eljárni a távirda-igazgatással a beérkező (jelkulcs-)táviratok vonatkozásában.”*⁴⁴

---

⁴² BODA József–PARÁDI József–REGÉNYI Kund Miklós, *Felderítő-szolgálati utasítás, 1872, 1872, 102.*

⁴³ BODA József–PARÁDI József–REGÉNYI Kund Miklós, *Felderítő-szolgálati utasítás, 1872, 1872, 103.*

⁴⁴ BODA József–PARÁDI József–REGÉNYI Kund Miklós, *Felderítő-szolgálati utasítás, 1872, 1872, 103.*

„A felderítő szolgálat vezetője betekintésre a lehető leghamarabb meg kell hogy kapja a hadműveleti részleghez befutó valamennyi jelentést az ellenség állásairól, harcerejéről és mozgásáról. Meg kell kapnia továbbá a felderítő útról tett jelentéseket, a járőrparancsnokok jelentéseit, az elővédek jelentéseit, az elkobzott (faisiert) leveleket, postai és távirdai iratokat, levelezéseket, újságokat, stb. is, annak érdekében, hogy összehasonlíthassa őket e beérkező hírekkel, észlelésekkel vagy kombinációkkal, ennek révén felismerve az ellenség viszonyai és mozgásai közötti összefüggést.”⁴⁵

Az 1900-as századfordulóra a gyors ipari és technikai fejlődés következtében értelemszerűen megkezdtek a postaszolgálat gépesítését is, és megjelentek olyan, a postai alkalmazottak napi szakmai munkáját jelentősen megkönnyítő berendezések, mint a bélyegzőgép, a pénzszámlálógép, a kézbesítő szolgálatban a

---

⁴⁵ BODA József–PARÁDI József–REGÉNYI Kund Miklós, *Felderítőszolgálati utasítás, 1872, 1872, 110.*

kerékpár, majd pedig a motoros gépjármű is lassan használatba került. 1897-től motoros tricikliket, majd elsőként a világon gépkocsikat állítottak használatba a levélgyűjtő szolgálatban az osztrák és a magyar postaszolgálat keretében. A gépesítés nagy hasznára vált a hírszerző és kémelhárító szervezeteknek is, hiszen egyre gyorsabban tudtak egyre nagyobb mennyiségű, ráadásul egyre jobban szelektált és feldolgozott információhoz.

A dualista állam postája lényegében világelső lett saját maga szakterületén, csak úgy, mint hírszerző és kémelhárítói szervei, amelyeket igen nagy részben a postaszolgálat látott el igen nagy mennyiségű információval. *Az 1908. évi XII. törvények az Ő Felsége uralkodása alatt álló többi országokkal való szabályozása tárgyában*⁴⁶ a kölcsönös kereskedelmi és forgalmi viszonyoknak a Budapesten 1907. évi október

---

⁴⁶ A jogszabály szövegét lásd: <https://net.jogtar.hu/ezer-ev-torveny?docid=90800012.TV&searchUrl=/ezer-ev-torvenyei%3Fpagenum%3D36torvenyei%3Fpagenum%3D36>,
letöltés ideje: 2023. augusztus 10.

hó 8-án kötött szerződés alapján a magyar posta végre elnyerte a teljes függetlenséget.

Jelen tanulmányvázlat csak az említés szintjén foglalkozhat vele, de 1914-ben végül kitört az első világháború, amely nyilván a posta működésére is rányomta a bélyegét. Az első világháború évei idején a magyar posta a megnövekedett forgalmú hazai szolgálat mellett a felállított tábori postaszolgálatot is ellátta személyzettel, felszereléssel és járművel, amely lényegében az osztrák–magyar haderő kiegészítő jellegű, logisztikai fegyvernemeként vagy csapatnemeként működött, egyre inkább és egyre nyíltabban a katonai céloknak alárendelve.⁴⁷ A polgári lakosság számára végzett szolgáltatások egyre inkább másodlagossá váltak, a túlélés lett a cél, a posta pedig többek között a katonai titkosszolgálatok kiemelt

---

⁴⁷ Lásd bővebben: BÁNYÁSZ Péter, *A tábori postaszolgálat szerepe a harctéri morál fenntartásában. A tábori postaszolgálatok története a XX. század első felében.*

http://real.mtak.hu/107967/1/2012_e_Banyasz_Peter.pdf,

letöltés ideje: 2023. augusztus 11.

információszerző hálózataként is működött.⁴⁸ A hírszerzés, a posta és a hadviselés egymástól elválaszthatatlan, az állam működése szempontjából szoros szövetséget alkotó részterületek voltak korábban is, a háborús idők pedig ezt a tendenciát csak felerősítették, és mind a postaszolgálat, mind pedig a hírszerző és elhárító tevékenység további fejlődéséhez is hozzájárultak.⁴⁹

Ebből kifolyólag nem véletlen, hogy a nagy fegyelmezettséget és precizitást igénylő szakma szinte a kezdetektől fogva félkatonai jellegű szervezetként működött, szigorú alá-fölérendeltségi viszonyokkal, egyenruhás személyzettel – bizonyos postai tisztviselőknek még szolgálati lőfegyvere is volt (a postamesterek egyébként küldemény- és létesítményvédelmi céllal már Európa több országban korábban is viseltek lőfegyvert), és bizonyos helyzetekben a rendőrséghez és a csendőrséghez hasonló rendvédelmi

---

⁴⁸ *A hírszerzés története az ókortól napjainkig.*

⁴⁹ *A hírszerzés története az ókortól napjainkig.*

jogosítványokkal is rendelkeztek a postai küldemények és szállítmányok védelme érdekében. Már ekkor széles körben világossá vált a haderő, a rendvédelem és a posta, mint félkatonai jellegű állami szolgáltató igen szoros kapcsolata. A szakképzett férfi munkaerő létszáma a behívások és a táborig postaszolgálat miatt a háttországban nagyon erősen lecsökkent, ezért a polgári postaszolgálat keretében kényszerűségből egyre több nő dolgozott a postákon. Ez viszont később olyan pozitív társadalmi változásnak bizonyult, amely igen nagyban hozzájárult a nők emancipációjához is. 1914-ben alapvetően katonai célokra megkezdte működését a drótnélküli szikratávíró is, majd 1918-ban néhány hónapig még az újdonságnak számító légiposta is működött a Magyar Királyság területén, ami a korszakban nagy vívmánynak számított, és a hírszerzés fejlődéséhez is jelentősen hozzájárult, az információ megszerzése és feldolgozása pedig a rohamos technikai fejlődésnek köszönhetően új

utakra lépett.⁵⁰ Posta és hírszerzés továbbra is kéz a kézben működtek együtt, sőt, a háborús válsághelyzet még szorosabbra is fűzte a két régi szakma hosszú történetre visszanyúló kapcsolatát.

---

⁵⁰ VAJDA Endre, *A posta története*, 344–357.

A MAGYAR POSTAÜGY ÉS TITKOSSZOLGÁLATOK KAPCSOLATA A HORTHY- KORSZAKBAN

A Horthy-korszakban, 1919 és 1945 között is így volt, hiszen a posta, mint monopolhelyzetben levő állami távközlési vállalat, természetesen továbbra is nagyon szoros kapcsolatban állt a korszak magyar titkosszolgálati és politikai rendészeti szerveivel is. E tevékenységért a Horthy-korszakban elsősorban a rendőrség felelt.⁵¹ A Magyar Királyi Államrendőrségben belül a két világháború közötti időszakban főként a Budapesti Rendőr-főkapitányság foglalkozott titkosszolgálati jellegű tevékenységgel és politikai rendészettel, országos hatáskörrel. Ezen belül is elsődleges titkosszolgálati szervekként említendők a Budapesti Rendőr-főkapitányság

---

⁵¹ PARÁDI József, *A magyar rendvédelem története*, Budapest, Osiris Kiadó, 1996.

Államrendészeti Osztálya és Politikai Rendészeti Osztálya.⁵² Mindazonáltal az 1920-as évek elején már a rendőrség budapesti és vidéki rendőr-főkapitányságán is, a bűnügyi nyomozati részleg keretein belül egy-egy politikai rendészeti osztály (PRO) foglalkozott a mai szóval belső elhárítási feladatokkal.⁵³ Az 1930-as évekre a szakmai munka túlnyomó részét végző budapesti osztály két alosztályra tagozódott, amelyen belül már megvalósult bizonyos mértékű szakmai specializáció is. A titkosszolgálati munkát végző rendőrnyomozók a felderítés rendelkezésre álló eszközszeréből legkiterjedtebben a követést és figyelést, illetve az emberi forrású információszerzést (ideértve a provokátorok, ügynökök és beépített nyomozók használatát) alkalmazták. Emellett már ismert volt a levél- és telefoncenzúra (azaz levél- és telefonellenőrzés); ezeket a belügyminiszter engedélye alapján, ám nem arra szakosodott szervezet és

---

⁵² PARÁDI József, *Rendőrség a Horthy-korban*, Rubicon, 2010/3.

⁵³ Lásd bővebben: VARGA Krisztián, *Ellenség a baloldalon. Politikai rendőrség a Horthy-korszakban*, Budapest, Jaffa Kiadó, 2015.

speciális technikai eszközök révén, hanem a postán kialakított kapcsolati pozíciók segítségével működtették.⁵⁴ A postán emellett „fedőállásokban” oda vezényelt államrendőrségi detektívek is dolgoztak, akik a korszak színvonalán professzionális titkosszolgálati munkát végeztek. Már ekkor szakosodott nyomozók feleltek a helyiség-ellenőrzésért, azaz a lehallgatásért is – egyébként ugyanez a korszak, amikor a nemzetbiztonsági vagy titkosszolgálati szakma is fokozatosan professzionizálódni és önállósodni kezdett, ez pedig igen szorosan összefüggött a távközlés és a hírközlés rohamos, korábban sosem tapasztalt fejlődésével is.⁵⁵

Az első világháború utáni teljes politikai, gazdasági és társadalmi összeomlás, amely együtt járt az Osztrák–Magyar Monarchia

---

⁵⁴ ERNYES Mihály, *A fővárosi rendőrség és a m. kir. rendőrség, valamint a magyar rendőrség története a kezdetektől napjainkig*, Budapest, Nemzeti Közszolgálati Egyetem, 2017.

⁵⁵ BODA József–REGÉNYI Kund, *Önálló magyar hírszerzés és elhárítás (1918–1945)*, in *A hírszerzés története az ókortól napjainkig*, szerk. Boda József–Regényi Kund, Budapest, Dialóg Campus Kiadó, 2019, 116–128, 117–118.

felbomlásával és a kirobbanó forradalmakkal és polgárháborúval, és mindez értelemszerűen a postát sem hagyta érintetlenül. A vasutasok a gazdasági válságnak köszönhetően sztrájkba léptek, és a sztrájk áterjedt a postára is.

A Magyar Királyi Posta a trianoni békeszerződés tragikus, igazságtalanul nagy arányú terület-elcsatolásai után végül értelemszerűen elveszítette a zágrábi (itt a pontosság kedvéért érdemes megjegyezni, hogy Horvátországban, a Magyar Királyság társult államában is a Magyar Királyi Posta látta el a postaigazgatást külön megállapodás alapján!), a pozsonyi, a kassai, a nagyváradi, a kolozsvári és a temesvári postaigazgatóságot, illetve egyes szervezeti elemeit, valamint eszköz- és pénzállománya nagy részét.⁵⁶ Ugyanakkor számos postai alkalmazott menekült át a csonka Magyarországra az elcsatolt területekről, akiknek a magyar állam próbált megélhetést és lakhatást biztosítani, és igen nagy szolidaritással

---

⁵⁶ VAJDA Endre, *A posta története*, Budapest, Közlekedési Dokumentációs Kiadó, Budapest, 1967, 360–373.

viszonyult hozzájuk. A forradalmi és polgárháborús időszak és az óriási nehézségekkel járó helyreállítási munkák után az 1920-as évek közepére nagy nehézségek és emberfeletti erőfeszítések árán sikerült újjá szervezni a magyar királyi postaszolgálatot és szolgáltatásait...

Ismert és gyászos történelmi tény, hogy a trianoni békediktátum 1920. június 4-ei aláírásával Magyarország korábbi területének és lakosságának majdnem kétharmadát veszítette el, és körülbelül 3,3 millió magyar anyanyelvű ember rekedt az országhatárokon kívül. Noha a Magyar Királyság ezeréves történelme során mindig multinacionális állam volt, és az elcsatolt területeken élők többsége nem volt magyar nemzetiségű, a békeszerződés során az országhatárok megvonása egyáltalán nem követte a nyelvi és etnikai határokat. Számos esetben egységes tömbben élő magyar lakosságú területek is a szomszédos államokhoz kerültek.

Az államhatáron kívül rekedt magyarok a magyarlakta területeket bekebelező, szomszédos

országok többségében semmiféle kisebbségi jogokkal nem rendelkeztek, aki pedig tehette (elsősorban az erdélyi magyarok), optánsként, állampolgárságot választó/váltó személyként, többnyire teljesen elszegényedve költözött át a megcsonkított anyaország területére. Az első világháborút, forradalmakat és polgárháborút, végül jelentős területi veszteségeket és ezek nyomán hatalmas gazdasági és szociális krízist elszenvedő Magyarország kormányzatának és társadalmának érthető módon tehát a trianoni békediktátum revíziója lett az egyik vezéreszméje...

A Horthy-korszakként is ismert történelmi periódus (1919–1944) első éveiben ebből kifolyólag Magyarországon sem volt hiány irredenta eszmeiségű, jobboldali szervezetekből és ezekhez köthető félkatonai (paramilitáris) alakulatokból, amelyeket az államhoz és a haderőhöz is igen bonyolult és ellentmondásos viszony fűzött. A paramilitarizmust, paramilitáris tevékenységet és szervezeteket, melyek az első világháború utáni években Európa szinte

minden államában jelen voltak, a téma nemzetközi szakirodalma többnyire úgy szokta definiálni, mint olyan katonai vagy kvázi-katonai szervezeteket és cselekményeket, amelyek kiegészítették a konvencionális katonai alakulatok működését, vagy egyenesen azok helyébe léptek.⁵⁷ Erre némely esetben az állam kereteinek átmeneti vagy akár tartós felbomlása adott lehetőséget, más esetekben az állam maga használta fel az ilyen alakulatokat, megint másutt a katonai-félkatonai formációk a fennálló állam ellenében léptek fel.⁵⁸

A paramilitarizmus, a félkatonai jellegű, fegyveres csapatok működése tehát az első világháború után jórészt a vesztes államokban, így Magyarországon is természetes jelenség volt, e tevékenység gyakorlói pedig elsődlegesen továbbra is aktív katonák vagy katonaviselt

---

⁵⁷ Robert GERWARTH–John HORNE, *Paramilitarizmus az első világháború után*, ford. VÁRADY Péter, in *Háború béke idején. Paramilitáris erők Európában az első világháború után*, szerk. Robert GERWARTH–John HORNE, Budapest, L'Harmattan Kiadó, 2017, 13–32, 13–14.

⁵⁸ GERWARTH–HORNE, i. m. 14.

férfiak, esetleg egyéb fegyveres testületek tagjai voltak. Az ilyen jellegű katonai, olykor inkább rendőri formációk természetes módon szorosan összefonódtak az új magyar állammal, kormánnyal, illetve a vesztes államokat sújtó fegyverkezési korlátozások következtében igen korlátozott keretek között működő – részben paramilitáris és irreguláris alakulatokból, szabadcsapatokból újjá szerveződő – magyar haderővel is. A Tanácsköztársaság 1919 nyári összeomlása után az Antanthatalmak segítségével berendezkedő jobboldali, autoriter konzervatív kormányzat még hosszú ideig csak nagy nehézségek árán tudott úrrá lenni az országban uralkodó szinte anarchisztikus állapotokon. Noha a kormánypárti, erősen konzervatív, a 19. századba visszanyúló elveket valló, és elsősorban az Osztrák–Magyar Monarchiától örökölt társadalomszerkezet fenntartásában érdekelt politikusok elsősorban egy újabb baloldali hatalomátvételi kísérlettől féltek, a rend helyreállítását erősen akadályozták egyes, a jobboldalhoz kötődő katonai csoportok,

formálisan többnyire a Nemzeti Hadsereg állományába tartozó, gyakorlatilag azonban tényleges állami kontrol nélkül tevékenykedő, önszerveződő katonai alakulatok, milíciák is, amelyeknek tagjai többek között a kommunisták, vagy legalábbis annak vélt személyek elleni politikai bosszúhadjáratauk közben súlyos, köztörvényes bűncselekményeket is elkövettek.

A különböző jobboldali milíciák, karhatalmi alakulatok, nemzetvédelmi osztagok a fehérterrornak nevezett jobboldali paramilitáris erőszakhullám,⁵⁹ illetve Horthy Miklós altengernagy, a Nemzeti Hadsereg fővezérének 1920. március 1-jei kormányzóvá választása után egyébként formálisan a kormány jóváhagyásával különböző szervezeti keretek között egészen 1923-ig azért működtek segédrendőri karhatalmi formációkként, hogy a

---

⁵⁹ A fehérterrornak nevezett magyarországi paramilitáris erőszakhullám történetéről és társadalmi aspektusairól lásd a legfrissebb szakirodalomból Bodó Béla monográfiáját: BODÓ Béla, *The White Terror. Antisemitic and Political Violence in Hungary, 1919–1921*, London, Routledge, 2019.

Tanácsköztársaság bukása után elejét vegyék a munkásmozgalmi szervezkedéseknek és egy esetleges újabb kommunista hatalomátvételi kísérletnek Magyarországon. Emellett az újjá szerveződő haderő a vesztes államokat sújtó súlyos fegyverkezési korlátozások kijátszására is igyekezett felhasználni őket, saját kiegészítő alakulataiként tekintett rájuk már csak annál is inkább, mert a parancsnokok között sok volt a tényleges állományú katonatiszt, ugyanakkor viszonyuk a fennálló kormányzattal végig meglehetősen feszült és ellentmondásos volt.

Horthy Miklós altengernagy, fővezér, későbbi régens államfő és a Nemzeti Hadsereg egységeinek Budapestre történő bevonulásakor, 1919 vége felé csak a fővárosban és környékén körülbelül ötven fegyveres alakulat működött, ilyenek voltak többek között az Ébredő Magyarok Egyesületének (ÉME),⁶⁰ a korszak

---

⁶⁰ Az Ébredő Magyarok Egyesülete az első világháború és a forradalmak utáni Magyarország legbefolyásosabb nacionalista társadalmi egyesülete volt, mely az 1920-as évek elején saját segédrendőri milíciákat, karhatalmi alakulatokat tartott fenn, és határozottan befolyásolta a pártpolitikát is. Tagjai számos hírhedt,

befolyásos radikális jobboldali, lassanként pártszerűen viselkedő társadalmi szervezetének nemzetvédelmi osztályai, az egyre inkább politikai pártszerűen megnyilvánuló egyesület félkatonai szárnya.

---

antiszemita és irredenta indíttatású bűncselekményt, kisebb-nagyobb terrorcselekményt követtek el. Alapítói és vezetőségi tagjai között számos politikust és befolyásos katonatisztet találunk, pl. Prónay Pált, Héjjas Ivánt, vagy Gömbös Gyula későbbi miniszterelnököt. Működése csúcspontján tagsága több százezresre volt tehető, elnökei az 1920-as évek elején Szmrecsányi György, Eckhardt Tibor és Buday Dezső nemzetgyűlési képviselők voltak. Jelentősége 1923 után, a kormánypártból kiváló Magyar Nemzeti Függetlenségi Párt (Fajvédő Párt) megjelenésével fokozatosan, majd komolyan az 1930-as években létrejövő, részben az egyesület tagjaiból szerveződő, nyugati mintájú magyar fasiszta és nemzetiszocialista pártok megalakulásával csökkent. Az ÉME a különböző radikális jobboldali politikai pártok mellett ezzel együtt egészen 1945-ig működött. Az egyesület töredékesen fennmaradt iratanyaga a Magyar Nemzeti Levéltár Országos Levéltárában található: HU-MNL-OL-P 2249-7. sorozat. Ébredő Magyarok Egyesülete. Történetének első éveiről lásd: ZINNER Tibor, *Az ébredők fénykora, 1919–1923*, Budapest, Akadémiai Kiadó, 1989.; valamint: ZINNER Tibor, *Adatok az Ébredő Magyarok Egyesületének 1918. november – 1920. március közötti történetéhez*, Budapest Főváros Levéltára Közleményei, 1978/1, 251–284.

Miként azt jelen tanulmány szerzője már számos korábbi szakmai publikációjában feltárta, gyakorlatilag állami jóváhagyással, de szinte állami kontrol nélkül működtek ezek mellett a Héjjas Iván főhadnagy, Prónay Pál alezredes vagy Ostenburg-Morawek Gyula őrnagy által vezetett tiszti különítmények (Héjjas és Prónay egyébként az ÉME vezetőségi tagjai is voltak, így különítményeik és az egyesület félkatonai alakulatai között is jelentős átfedés figyelhető meg.) Létezett továbbá számos, „polgári csendőrtartalék” elnevezésű karhatalmi alakulat is, illetve a közvetve belügyminiszter irányítása alatt álló Állambiztonsági Megbízottak Országos Szervezete,⁶¹ mint rendszerhű

---

⁶¹ Az Állambiztonsági Megbízottak Országos Szervezete 1919 augusztusában alapított, polgári segédrendőri és titkosszolgálati szervezet volt, melynek a tanácsköztársaság bukása után elsődleges feladata a kommunista szervezkedések figyelése és az esetleges munkássztrájkok letörése volt. A belügyminisztérium irányítása alá tartozott, polgári ruhás, fegyvert viselő, segédrendőri munkájuk mellett polgári foglalkozásukat is tovább űző tagjainak jogosítványai nagyjából a rendőrség jogosítványainak feleltek meg. Az ÁBM 1922 októberében formálisan beolvadt a Nemzeti Munkavédelem szervezetébe, de egy ideig még igyekezett meg-

civilekből szervezett politikai elhárító segédrendőri szerv, akiknek feladata a kommunistagyanús egyének megfigyelése volt – tagjai polgári foglalkozásuk űzése mellett fegyvert viseltek, fegyverhasználati joguk pedig bizonyos körülmények között azonos volt a rendőrségével. Mindezen felül ideiglenes jelleggel volt saját létesítményi, üzembiztonsági rendőrsége a vasútnak és a postának (vasúti és postás karhatalom vagy csendőrzászlóalj/ csendőrtartalék zászlóalj, a nevük a forrásokban többféleképpen előfordul),⁶² illetve a haderő egyetemi hallgatókból (akiknek egy része egyébként első világháborús veterán és egyúttal tartalékos tiszt is volt) is szervezett kiegészítő karhatalmi, általános rendőri feladatokat ellátó

őrizni önállóságát. Vö. *Jegyzőkönyv az ÁBM és a NMV együttműködésére vonatkozó megállapodásról*, 1922. október 2. Közli: *Iratok az ellenforradalom történetéhez 1919–1945. II. A fasiszta rendszer kiéptítése Magyarországon 1921–1924*, forráskiad. KARSAI Elek–NEMES Dezső, Budapest, Kossuth Könyvkiadó, 1959, 187–188.

⁶² Bővebben lásd: SUBA János, *Karhatalmi formációk Magyarországon 1918–1920*, Rendvédelem-történeti Füzetek 2008/18, 131–142.; illetve: SUBA János, *Polgárőrség szervezése 1919–1921*, Rendvédelem-történeti Füzetek, 2018/56, 131–144.

alakulatokat (medikus, azaz orvosi egyetemi, műegyetemi és tudományegyetemi karhatalmi/csendőrtartalék zászlóaljok).⁶³ Működött továbbá egy egészen 1921-ig egy polgári személyekkel szemben is rendőri jogosítványokkal rendelkező – a tiszti különítményekkel egyébként ugyancsak szoros átfedésben lévő – katonai nyomozóhatóság, a Honvédelmi Minisztérium úgynevezett T-osztálya is, tehát az a furcsa helyzet állt elő, hogy a rendőrség, a csendőrség és egyéb kiegészítő karhatalmi alakulatok mellett voltaképpen a haderőnek is volt egy önálló és szerteágazó rendvédelmi apparátusa, elsősorban politikai rendészeti feladatokat ellátó rendőrsége.⁶⁴

---

⁶³ A többnyire radikális jobboldali egyetemi hallgatókból álló egyetemi karhatalmi zászlóaljakból alakult ki később többek között a Turul Szövetség, a Horthy-korszak legnagyobb radikális jobboldali felsőoktatási diákszervezete. Lásd: KEREPESZKI Róbert, *A Turul Szövetség 1919–1945. Egyetemi ifjúság és jobboldali radikalizmus a Horthy-korszakban*, Máriabesenyő, Attraktor Kiadó, 2012.

⁶⁴ Bővebben a szervezet történetéről lásd: KOVÁCS Tamás, *A Honvédelmi Minisztérium „T” Szervének létrejötte és működése, avagy*

Ez a zavaros, ám rendvédelmi célú fegyveres testületekben igen gazdag, és mindezért rendvédelem-történeti szempontból mindenképpen érdekes időszak és a gyenge kormányzati hatalom természetesen lehetőséget adott önjelölt civilek, persze főként leszerelt, veterán katonák számára is, hogy különböző irreguláris katonai alakulatokhoz csatlakozzanak, és egyúttal hatósági jogosítványokkal ruházzák fel saját magukat. A katonák tehát ebben az időben kis túlzással azt tettek, amit csak akartak, a kormányzat és a kis létszámú professzionális rendvédelmi szervek pedig nehezen léptek fel ellenük...

Az első világháború utáni politikai, gazdasági és társadalmi összeomlás, amely együtt járt az Osztrák–Magyar Monarchia felbomlásával és a kirobbanó forradalmakkal és polgárháborúval, értelemszerűen az állam egyik legfontosabb szolgáltató intézményét, állami vállalatát, a Magyar Királyi Postát sem hagyta

---

elbáritás és kémkedés az I. világháború végétől a bethleni konszolidációig, Budapest, Nemzeti Közzolgálati Egyetem, 2020.

érintetlenül. A nagy állami vállalatok dolgozói közül a vasutasok a gazdasági válságnak köszönhetően sztrájkba léptek, és a sztrájk szinte értelemszerűen átterjedt a postára is. A két intézmény dolgozói között egyébként mindig is nagy szolidaritás állt fenn. A Magyar Királyi Posta a trianoni békeszerződés tragikus, igazságtalanul nagyarányú terület-elcsatolásai után végül értelemszerűen elveszítette a zágrábi, a pozsonyi, a kassai, a nagyváradi, a kolozsvári és a temesvári postaigazgatóságot, illetve eszköz- és pénzállománya igen nagy részét is.⁶⁵ Ugyanakkor számos postai alkalmazott menekült át a csonka Magyarországra az elcsatolt, szomszédos államok fennhatósága alá került területekről, akiknek a kiépülő új magyar állam is próbált megélhetést és lakhatást biztosítani, és igen nagy szolidaritással viszonyult hozzájuk. Végül a forradalmi és polgárháborús időszak és az óriási nehézségekkel járó helyreállítási munkák után csak az 1920-as évek közepére nagy nehézségek

---

⁶⁵ VAJDA Endre: *A posta története*, Budapest, Közlekedési és Dokumentációs Vállalat, 1967, 360–373.

árán sikerült újjá szervezni a magyar királyi postaszolgálatot és annak szolgáltatásait. Azonban az átmeneti időszakában is fontos volt, hogy a vállalat létesítményeit megvédhesse, szolgáltatásait alapszinten biztosítani tudja, illetve határon túlról rekedt területekről menekülő alkalmazottainak is valamiféle megélhetést tudjon biztosítani. E sokrétű szempontrendszer eredményezte, hogy végül a posta is megalakította a fővárosban saját félkatonai szervezetét, a létesítményi rendőrségként, üzembiztonsági alakulatként működő postai karhatalmi/csendőrtartalék zászlóalját.

Míg a Tanácsköztársaság összeomlását követő időszakban Horthy Miklós és kormányzata még támaszkodott a különböző irreguláris katonai alakulatokra a jobboldali kormányzat hatalmának megszilárdítása érdekében, addig a fővezér államfővé történő megválasztása után a kontroll nélkül működő szabadcsapatok tevékenysége már kifejezetten súlyos károkat okozott az élet normalizálására és

az ország konszolidálására törekvő politikusoknak.⁶⁶ Némelyik katonai alakulat tevékenysége már lassan kifejezetten az ellen az államrend ellen irányult, amelynek helyreállítását és megvédését a működése eredetileg célozta volna.⁶⁷

Nem minden ilyen katonai alakulat/karhatalmi zászlóalj vette azonban ki a részét a fehérterrornak nevezett katonai erőszakhullámból, a lakosság elleni erőszakos atrocitásokból, és egy részük inkább szakmai, leginkább rendvédelmi és létesítménybiztonsági feladatokat látott el, a bennük szolgálatot teljesítő személyek pedig próbáltak tényleges és hasznos munkát végezni. Mint említettem, 1919-ben és 1920-ban az egyéb karhatalmi formációk

---

⁶⁶ A Nemzeti Hadsereg tiszti különítményeiről a frissebb szakirodalomból lásd bővebben: KOVÁCS Tamás, *A Nemzeti Hadsereg és a tiszti különítmények*, in *Csoportosulás, lázadás és a társadalom terrorizálása. Rendészettörténeti Tanulmányok 2.*, szerk. JÁMBOR Orsolya Ilona–TARJÁN G. Gábor, Budapest, Rendőrség Tudományos Tanácsa, 2019, 151–172.

⁶⁷ Vö. ZINNER Tibor, *Az ébredők fénykora, 1919–1923*, Budapest, Akadémiai Kiadó, 1989, passim.

mellett a posta és a vasút is önálló karhatalmi alakulatokat tartott fenn, amelyek az intézményei saját belső rendvédelmi szerveiként funkcionáltak, noha formálisan a haderó, és a területileg illetékes katonai parancsnokság alárendeltségében működtek. E jelenség persze egészen az első világháborúig, vagy még régebbre nyúlt vissza. Nem véletlen ugyanis, hogy a nagy fegyelmezettséget és precizitást igénylő szakma szinte a létezésének kezdeteitől fogva félkatonai jellegű szervezetként működött, szigorú alá- fölérendeltségi viszonyokkal, egyenruhás személyzettel – bizonyos postai tisztviselőknél még szolgálati lőfegyvere is volt (a postamesterek egyébként küldemény- és létesítményvédelmi céllal már Európa több országban korábban is viseltek lőfegyvert), és bizonyos helyzetekben a rendőrséghez és a csendőrséghez hasonló rendvédelmi jogosítványokkal is rendelkeztek a postai küldemények és szállítmányok védelme

érdekében.⁶⁸ Már ekkor világossá vált a haderő, a rendvédelem és a posta, mint félkatonai jellegű állami szolgáltató intézmény igen szoros kapcsolata. Miként azt Suba János rendvédelem-történész írja hiánypótló, a Horthy-korszak első éveinek karhatalmi jellegű katonai alakulatairól szóló tanulmányában:

„Az I. világháború utáni őszi rőzsás forradalom és a magyarországi tanácsköztársaság meggyengítette a magyar államot, melynek az újjászervezését az ország vezetése a trianoni békediktátum létrejöttét megelőzően elkezdte. A polgári magyar állam helyreállításának fontos része volt a közrend és közbiztonság helyreállítása és fenntartása. E folyamat részét alkotta a polgárőrség létrehozása. Az állam vezetése potenciális karhatalmi erőként kívánta a milícia jellegű szervezetet kiépíteni. A szervezés 1920-ban elkezdődött és jó ütemben folyt. A trianoni békediktátum által létrehozott körülmények azonban nem tették lehetővé, illetve szükségessé a szervezet működését. Az antant ugyanis nem bizonyult

---

⁶⁸ VAJDA Endre: *A posta története*, passim.

szűkmarkúnak a magyar rendvédelmi testületeket illetően. Ezért a magyar kormány inkább ezeket fejlesztette abehyett, hogy milícia rendszerű karhatalmat épített volna ki. A rendvédelmi testületek ugyanis egyben lehetőséget biztosítottak arra is, hogy azokban valamilyen formában bújtatott katonai erőket hozzanak létre, illetve a Magyar Királyi Honvédség jövőbeni képességeinek gyarapítását biztosító szervezeti és szellemi csírákat alakítsanak ki.’⁶⁹

Ebből kifolyólag igen érdekes és fontos rendvédelem- és hadtörténeti tény, és a posta-, a rendvédelem- és hadtörténet szoros kapcsolódási pontjaira mutat rá jól, hogy a Horthy-korszak első éveiben postás és vasutas karhatalom is működött, amely egyszerre volt a Nemzeti Hadsereg, később, 1922-től már Magyar Királyi Honvédség névre hallgató, új magyar haderő kiegészítő, rendőri jellegű szolgálatot ellátó alakulata, illetve a vasút és a

---

⁶⁹ Lásd bővebben: SUBA János: *A polgárőrség szervezése 1919-1921.* Rendvédelem-történeti Füzetek, 2018 (56). pp. 131–144.
<http://real.mtak.hu/93534/>, letöltés ideje: 2023. augusztus 11.

posta fegyveres biztonsági őrsege, létesítményi rendőrsége.

Ekkoriban a magyar haderő és a rendvédelmi szervek valóban nagy hasznát vették annak a ténynek, hogy a posta és a vasút a kezdetektől alapvetően félkatonai szervezetként működött, és az első világháború során is igen nagymértékben a haderő logisztikai jellegű csapatnemeként, katonai céloknak alárendelve funkcionáltak. A fennmaradt adatokból egyébként tudható, hogy a két egyetemistákból szervezett karhatalmi zászlóalj, a tudományegyetemi és a műegyetemi csendőrtartalék zászlóalj létszáma 1569 és 2020 fő volt. A vasúti karhatalmi (csendőrtartalék) zászlóaljban 620 fő teljesített szolgálatot, míg a postai csendőrtartalék zászlóalj létszáma 2001 fő volt.⁷⁰

A karhatalmi alakulatoknak egyszerre volt célja az újonnan berendezkedő, autoriter konzervatív kormányzat hatalmának

---

⁷⁰ SUBA János, A Nemzeti Hadsereg csendőralakulatai, 54.

konszolidációjához való határozott hozzájárulás, valamint a trianoni békeszerződés súlyos fegyverkezési korlátozásainak a kijátszása – 1922-1923-ban ugyanis az alakulatok katonai jellegét meg kellett szüntetni, ezért formálisan a Belügyminisztérium (és a postai és a vasúti karhatalmak esetében közvetve a fenntartó Kereskedelem- és Közlekedésügyi Minisztérium) irányítása alá helyezték őket...⁷¹ Már az 1921. március 3-ai minisztertanácsi ülésen az a döntés született, hogy a szakmai alapon szervezett postás, vasutas, és egyetemistákból álló karhatalmi feladatokat betöltő alakulatokat átadják a belügyi tárcának. Ezen alakulatok megtartották a szervezetüket, és feladatukat pályaudvarok-, posta-, távirda-, telefonközpontok őrzése, így katonai

---

⁷¹ Lásd bővebben:

SUBA János, Karhatalmi formációk Magyarországon 1918–1920, *Rendvédelem-történeti Füzetek*, 2008/18, 131–142.

SUBA János, A Nemzeti Hadsereg csendőralakulatai 1919–1921, *Közép-európai Közlemények*, 2015/4, 47–60.

SUBA János, Polgárőrség szervezése 1919–1921, *Rendvédelem-történeti Füzetek*, 2018/56, 131–144.

alakulatokból formálisan rendőri (jellegű) szervezetek lettek.⁷²

1921-ben végül gróf Bethlen István, a 20. század talán legnagyobb formátumú magyar politikusa került a miniszterelnöki székbe, megkezdődött az ország gazdasági és társadalmi talpra állítása, a bethleni konszolidációs politika időszaka alatt a karhatalmi alakulatok is lassan felszámolásra kerültek, feladataikat fokozatosan a professzionális rendvédelmi szervek vették át, a bennük rendőri/katonai szolgálatot teljesítő, jellemzően katonaviselt postai és vasúti alkalmazottak pedig fokozatosan visszatértek a polgári, bár így is erősen félkatonai jellegű foglalkozásukhoz, és e minőségükben tudtak a konszolidálódó állam és társadalom nem kis hasznára válni...

Ami a korszak általános postatörténetét illeti, végül az 1920-as években, a korszak rohamos fejlődésének köszönhető kihívásoknak

---

⁷² SUBA, i. m., Lásd: HU-MNL-OL-K 27-1921. március 3., 1. napirendi pont. Karhatalmi alakulatok további fenntartása.

és elvárásoknak megfelelően korszerűsítésre került a postai kezelés és a készpénzforgalom szabályozása, és nagyarányú gépesítés vette kezdetét a postaszolgálat keretein belül is.⁷³ Újjáépítették és fejlesztették a távíró- és a távbeszélő-szolgálatot, a kísérleti adások után 1925-ben meginduló Magyar Rádióhoz szintén a Magyar Királyi Posta szolgáltatta a technikát, az adótornyokat, először pedig 1923-ban egy 250 wattos, úgynevezett Huth-adótornyot állítottak fel Csepelen. Ezt előbb 2, 3, majd 20 kilowatt teljesítményű adótoronyra cserélték, 1933-ban pedig átadták a 120 kilowatt teljesítményű nagy adótornynot Lakihegyen.

1927-ben végül újraindították a postaforgalom mellett személyeket is szállító autóbuszjáratokat, és a posta egyszerre lett kommunikációs, távközlési és közlekedési szolgáltató állami vállalat. Elmondhatjuk, hogy a Magyar Királyi Posta a Horthy-korszak első évtizedében, a konszolidáció időszaka alatt

---

⁷³ VAJDA Endre, *A posta története*, uo.

virágkorát élte, és hatalmas technikai, szakmai és infrastrukturális fejlődésen ment keresztül.⁷⁴ 1928-ban végül üzembe helyezték az első automata telefon-központot is, és 1932-re végül automatizálták az egész budapesti telefonhálózatot. A hálózat és a technika fejlesztése mellett a kormányzat figyelmet fordított a szociális gondoskodásra és a dolgozók szakoktatására is – ez egy volt a Horthy-korszak jelentős, a dualizmus korához képest igencsak kiterjedt és körültekintő szociálpolitikai intézkedései közül.⁷⁵ Az állam jelentősen támogatta az elszakított területekről menekült alkalmazottakat, a hadiözvegyeket, a hadiárványokat, és megbiztosító intézetet, kórházat, szanatóriumot állítottak fel, létrehozták a Postás Otthont, a Posta Jóléti Alapítvány Bizottságot, és színes, mozgalmas kulturális és egyesületi életre biztosítottak

---

⁷⁴ VAJDA Endre, *A posta története*, uo.

⁷⁵ Lásd bővebben: TÓTH Tibor: *Társadalmi problémák a vidéki Magyarországon és szociálpolitikai viták a törvényhozásban az 1930-as években*, Budapest, Gondolat Kiadó, 2018.

lehetőséget. Postai alkalmazottnak lenni társadalmi rangot, viszonylag stabil megélhetést, társadalombiztosítást, illetve biztos nyugdíjat jelentett. Jelentős volt ekkoriban a postai sportélet is, virágkorát élte a postás sportegyesület is.⁷⁶

Ugyanide tartozó, ágazati jogtörténeti tény, hogy 1936-ban fogadta el a magyar parlament az első önálló magyar postatörvényt, az 1936. évi XXXV. törvénycikket a postáról, amely mérföldkönek tekinthető a magyar posta- és távközlési jogban, és végre egy modern, a kor kihívásait és sajátosságait figyelembe vevő, a társadalmi és gazdasági sajátosságokhoz alkalmazkodó jogszabály kodifikációra került sor. A törvény részletesen szabályozta a postaszolgálat jogait és kötelezettségeit, a hatásköröket egymástól elkülönítette és meghatározta. A törvény jelentősége többek között abban állt, hogy az addig jórészt csupán

---

⁷⁶ Lásd bővebben: SZABÓ Jenő, *Egy évszázad postás mezben. A Budapesti Posta- és Táviratbiztosítók Sportegyesülete és jogutódai története, 1899–1999*. Budapest, Postás-Matáv Sportegyesület, 1999.

szokásjogon alapuló postajog végre törvényi szabályozást kapott. Rendelkezett továbbá abban is, hogy a postaügyet felügyelő miniszter rendeletalkotási joggal rendelkezik a posta működését, belső viszonyait érintő ügyekben. A törvény azt is kimondta, hogy a mindenkori postaszolgálat üzemeltetése az állam kizárólagos joga és kötelessége, a postai titkok védelem alatt állnak, a postával szembeni díjtartozások adók módjára hajtandók be. A törvény még arról is rendelkezett, hogy magánlevelet abból a célból volt szabad a postai alkalmazottaknak felnyitni, ha azok kézbesíthetetlenek vagy megsérültek, és ezért tartalmuk megállapításra szorul.⁷⁷

Talán itt említendő meg, hogy a posta, mint monopolhelyzetben levő állami távközlési vállalat, természetesen szoros kapcsolatban állt a korszak magyar titkosszolgálati és politikai rendészeti szerveivel is, ez pedig tovább erősíti a posta-, a had- és a rendvédelem-történet szoros kapcsolódási pontjait. A hírközlés és a hírszerzés

---

⁷⁷ VAJDA Endre, *A posta története*, 372–373.

az ókortól napjainkig kéz a kézben jár, ezen tehát nincs is mit csodálkozni. Ezért a tevékenységért a Horthy-korszakban részben a rendőrség felelt. A Magyar Királyi Államrendőrségen belül a két világháború közötti időszakban főként a Budapesti Rendőr-főkapitányság foglalkozott titkosszolgálati jellegű tevékenységgel és politikai rendészettel, országos hatáskörrel. Ezen belül is elsődleges titkosszolgálati szervekként említendőek a Budapesti Rendőr-főkapitányság Állam-rendészeti Osztálya és Politikai Rendészeti Osztálya. Mindazonáltal az 1920-as évek elején már a rendőrség budapesti és vidéki rendőr-főkapitányságán is, a bűnügyi nyomozati részleg keretein belül egy-egy politikai rendészeti osztály (PRO) foglalkozott a mai szóval belső elhárítási feladatokkal. Az 1930-as évekre a szakmai munka túlnyomó részét végző budapesti osztály két alosztályra tagozódott, amelyen belül már megvalósult bizonyos mértékű szakmai specializáció is. A titkosszolgálati munkát végző rendőrnnyomozók a felderítés rendelkezésre álló

eszközrendszeréből legkiterjedtebben a követést és figyelést, illetve az emberi forrású információszerzést (ideértve a provokátorok, ügynökök és beépített nyomozók használatát) alkalmazták. Emellett már ismert volt a levél- és telefoncenzúra (azaz levél- és telefonellenőrzés); ezeket a belügyminiszter engedélye alapján, ám nem arra szakosodott szervezet és speciális technikai eszközök révén, hanem a postán kialakított kapcsolati pozíciók segítségével működtették. A postán emellett „fedőállásokban” oda vezényelt államrendőrségi detektívek is dolgoztak, akik a korszak színvonalán professzionális titkosszolgálati munkát végeztek. Már ekkor szakosodott nyomozók feleltek a helyiség-ellenőrzésért, azaz a lehallgatásért is – egyébként ugyanez a korszak, amikor a nemzetbiztonsági/titkosszolgálati szakma is még inkább professzionalizálódni kezdett abban az értelemben, hogy egyre inkább elvált a katonai és a rendőri szakmáktól akkor is, ha szervezetileg a mai értelemben vett nemzetbiztonsági szolgálatok szervezetileg a

legtöbb országban a haderő és/vagy a rendőrség szervezetén belül működtek, miként az Magyarországon egészen az 1990-es rendszerváltásig így volt, ez a lassú, de biztos professzionalizációs folyamat pedig igen szorosan összefüggött a távközlés és a hírközlés rohamos, korábban sosem tapasztalt fejlődésével is...⁷⁸

A fentebb emlegetett rendőrségi szervezetek mellett ugyanakkor a Horthy-korszak elsődleges, klasszikus titkosszolgálati szerve, amely a külföldre irányuló hírszerző munka jelentős részét is végezte, azonban mégiscsak a Honvéd Vezérkar 2. osztálya, a Vkf-2., vagyis a katonai hírszerzés és kémelhárítás volt. Az első világháború után a magyar titkosszolgálati rendszer alapvetően a korábban már ismertetett német–osztrák modell szerint működött tovább, a katonai szolgálatok

---

⁷⁸ BODA József–REGÉNYI Kund: Önálló magyar hírszerzés és elhárítás (1918–1945), in *A hírszerzés története az ókortól napjainkig*, szerk. BODA József–REGÉNYI Kund, Budapest, Dialóg Campus Kiadó, 2019, 116–128, 117–118.

túlsúlyával.⁷⁹ Itt pedig máris szoros összefüggéseket találhatunk a haderő, a rendvédelem (hiszen a titkosszolgálatok, mai szóval nemzetbiztonsági szolgálatok egyúttal rendvédelmi szervek is) és a postaügy között. E szoros összefüggésekre remek példaként szolgálhat a két világháború közötti magyar hírszerzési szabályzat, amelyet a téma szakértői, Dobák Imre és Regényi Kund Miklós, a Nemzeti Közszerzési Egyetem oktatói adtak közre a Nemzetbiztonsági Szemle című szakfolyóirat hasábjain⁸⁰ (maga a primer forrás egyébként az Állambiztonsági Szolgálatok Történeti Levéltárában található.⁸¹ Ebből mindössze néhány rövid szemelvény is elegendő lehet, hogy

---

⁷⁹ Mark M. LOWENTHAL, *Hírszerzés. A titkoktól a politikai döntésekig*, ford. KISS Marcell, Budapest, Antall József Tudásközpont, 2017.

⁸⁰ DOBÁK Imre–REGÉNYI Kund, Hírszerzési és Kémelhárítási Szabályzat – a két világháború között, Nemzetbiztonsági Szemle, MMXV/I, 146–197.

⁸¹ HU-ÁBTL-4.1. A-434. A magyar hírszerzési szolgálat 1. kötet (a magyar hírszerzési szolgálat módszerei 1936-ig).

szemléltessük a katonai titkosszolgálat és a postai intézményrendszer szoros kapcsolatát:

„A zsákmányolt iratok /Harc. Szab. I.b. 256./ személyi és általános jellegűekre oszthatóak. Személyi iratok: jövedelmi könyvecskék, igazolványok, személyi lapok, levelek. Általános jellegű iratok a tiszti feljegyzések, naplók, helyzeti hírek és jelentések, rendeletek, parancsok, közigazgatási hatósági okmányok, térképek, vázlatok, stb.

Az iratok alapos tanulmányozása sok időt és szakképzettséget igényel. Ezért ez a hírszerzési szervek hatáskörébe tartozik /Harc. Szab. II. 4. §./

A cenzura vonatkozik a sajtóra, postai küldeményekre, a táviróra, távbeszélőre és rádiótávviróra. különösen a háborúban játszik fontos szerepet. Elsősorban lehetővé teszi a kémelhárító szolgálatot, közben pedig az általa adott hírszerzési anyaggal hű képet ad az általános hangulatról, a politikai mozgalmakról és a gazdasági viszonyokról.

A sajtó két fajta: külföldi és hazai. A külföldi napi sajtó tanulmányozása képet ad a napi politikai életről. A történelemmel, földrajzzal, néprajzzal foglalkozó

nyomtatványok megismertetnek bennünket az erkölcsi felfogással, a társadalommal, a nemzet szellemével. Külön fontosság van a katonai szakirodalomnak.

Némelyik érdekcsoport sajtója ottthon gyakran részletesen foglalkozik valamely idegen állammal. Megtörténhetik, hogy ezek jobban tájékozottak, mint idegen állam ellenőrzött sajtója.”⁸²

„c.) Speciális összeköttetési eszközök:

Ide tartoznak a posta küldemények, segítő hírek és postagalambok.

A hírszerzési szolgálat a hírszerzési anyag nagyobb részét postai küldeményekben kapja. A posta küldemények szállításáról, az ügynökök biztonságáról különleges óvintézkedésekkel gondoskodnak. Ilyenek: a fedőcímek, vegyi tintával írott láthatatlan írás, titkos rajzok és hasonlók.

A postai küldeményeket a hírszerzési szolgálatban nem feltűnő személy címére, fedőnévre küldik. A szöveget vegyi tintával írják, amely csak megfelelő előhívás után válik olvashatóvá.

---

⁸² DOBÁK Imre–REGÉNYI Kund, Hírszerzési és Kémelhárítási Szabályzat – a két világháború között, 158.

Titkos szótárak tartalmazták ama kifejezések neveit, amelyeket a hírszerzési szolgálatban a leggyakrabban használnak.

Rejtjelzési rendszerekben az egyes szavaknak és betűknek különféle számjegy-csoportok felelnek meg. A rejtjelző átírja a közlendő titkos szöveget a megállapított kulcs szerint számjegy-csoportokba, amelyet azután a megfejtő a kulcs segítségével ismét visszaír. A rejtjelzés sok időt kíván.

A hírszerző ügynökök jelentéseikhez gyakran titkos rajzokat, festményeket, stb. használnak.

A sajtó útján közölt hírek rejtett tartalmú újságcikkek vagy hirdetések. Ez utóbbiak csak rövid híreket tartalmazhatnak.

A postagalambok csak kisebb hírszerzési anyagot továbbíthatnak, bár a hírszerzési szolgálat itt kicsinyített fényképezéssel segít magán. /18-szoros kicsinyítésnél egy oldal beszorítható 2x1,2 cm területre, 45-szörös kicsinyítésnél 1 cm²-re. Az előbbi tízszeres nagyítás mellett jól olvasható, az utóbbi még igen erős nagyítás mellett is csak nagyon nehezen olvasható.”⁸³

---

⁸³ DOBÁK Imre–REGÉNYI Kund, Hírszerzési és Kémelhárítási Szabályzat – a két világháború között, 160.

„Az államhatárok átlépésének ellenőrzése „K” szempontból; az állam területén tartózkodó idegenek, közöttük is főleg a gyanús személyek /katonatisztek, idegen államokból szököttek/ ellenőrzése, esetleg megfelelő figyelése, hadianyagok és katonai titkokat rejtő helységek, objektumok, gyárak, stb. ellenőrzése; az ilyen vállalatokba való fölvétel előtt a felveendő személyek gondos kiválogatása, valamint a már alkalmazott személyek időnkénti megfigyelése; a Magyarországon akkreditált külföldi képviseltek tagjai tevékenységének figyelése, hazafias szempontból nem megbízható polgárság, egyesületek, intézmények, társaságok és egyes személyek figyelése; azoknak az intézményeknek, berendezéseknek, stb. ellenőrzése, amelyek alkalmasak a kémkedés által szerzett hírszerzési anyag továbbítására vagy a kémek és kémhálózatok közötti összeköttetés fenntartására /mint a posta, távíró, távbeszélő, rádió, postagalambok és légi közlekedés/; a hazai és külföldi sajtó gondos figyelése; a „K” szolgálat megszervezése és arról előadások tartása honvéd alakulatoknál és mindazoknál a szerveknél,

intézményeknél, stb., amelyek a honvéd „K” szervek támogatása szempontjából figyelembe jöhetnek.”⁸⁴

„A posta, távíró, távbeszélő, rádióleadás és sajtó ellenőrzése A posta, távíró, távbeszélő és rádióleadás, valamint a honi sajtó ellenőrzését szükség esetén /kivételes időben/, törvényes felhatalmazás alapján egy m. kir. miniszter rendeli el. Az ellenőrzést egy erre külön alakított ellenőrző bizottság hajtja végre /cenzúra/.

A cenzúra kezdetéről és végéről a honvéd „K” szerveket a honvédelmi minisztérium értesíti ki, amelyektől egyidejűleg megkapja a szükséges utasításokat az ellenőrző bizottságokkal való együttműködésre.

Levelek, táviratok és más postai küldemények elkobzását olyan időben, amikor nincs cenzúra, csak a bíróság rendelheti el.

Postai küldemények elkobzására és visszatartására a kat. büntető perrendtartás 227. §-ában foglalt rendelkezések az irányadók. /L.: 1. sz. mell. D. pont/.

---

⁸⁴ DOBÁK Imre–REGÉNYI Kund, Hírszerzési és Kémelhárítási Szabályzat – a két világháború között, 179–180.

Ha ilyen intézkedésekre kémkedési esetekkel kapcsolatban van szükség, a honvéd „K” szervek forduljanak az illetékes államügyészhez.

A postaügyi szabályzat 135. § 3. pontja értelmében a honvéd „K” szervek jogosultak ama személyek postai küldeményeiről adatok közlését kérni, akik ellen kémkedés miatt büntető eljárást vagy vizsgálati eljárást vezettek be. Az adatok közlése a gyanúsított személy által feladott vagy az ő címére érkezett postai küldemények feladásának, érkezésének és kézbesítésének adataira korlátozódik.

Egyéb bizalmas jellegű intézkedéseket a központ rendel el. Rádió leadás normális körülmények között is csak a m. kir. kereskedelemügyi minisztérium rendeletével megállapított feltételek mellett eszközölhető, melyeknek az a céljuk, hogy egyes személyek ne éljenek vissza a technika eme lehetőségével az állam biztonsága szempontjából nem kívánatos módon. A rádióleadást a rendeletben megállapított keretek között a kereskedelemügyi minisztérium alá tartozó postaigazgatóságok /postahivatalok/ ellenőrzik, valamint a honvéd „K” szervek és a közreműködő „K” szervek.

A fenti [sic!] biztonsági intézkedések ellenére is számolni kell azszal, hogy idegen államok hírszerző szervei rádiókat fognak használni, amelyek igen alkalmas eszközök kémkedés által szerzett hírszerzési anyag továbbítására, vagy kémek számára a határon át utasítások adására, különösen olyan időben, amikor az összeköttetés egyéb módjait korlátozták /határok elzárása/.

A honvéd „K” szervek egyik fontos ténykedése az, hogy a postahivatalokkal és a közreműködő „K” szervekkel egyetértésben, lehetőség szerint lehetetlenné tegyék rádióknak kémkedési célokra való kibasználását. Ezért mindent meg kell tenniük, hogy kémkedéssel gyanúsított egyének ne kapjanak engedélyt vevő-, de különösen leadó-rádiókészülékek használatára, és ott, ahol az engedélyt már kiadták, figyelmesen ellenőrizzék a készülékeket, hogy azokat ne használják kémkedési célokra. Tegyenek továbbá óvintézkedéseket az esetre, ha felmerül az a gyanú, hogy valahol titkos állomás működik.

Titkos állomások felderítése rendszerint csak megfelelő technikai berendezésekkel és szakértő segítségével lehetséges. Az erre szolgáló készülékeket szükség setén a központi „K” szerv bocsátja rendelkezésre, ha egyéb

intézkedések / mint megfigyelés, házkutatás, stb./ nem vezetnének célra.

A sajtó ellenőrzése normális körülmények között azoknak a nyomtatványoknak fokozott figyelésére korlátozódik, amelyek különösen nemzeti szempontból és a hazá védelme szempontjából gyanúsak.

Ha olyan hírek jelennének meg, amelyek a kémkedést elősegítő közleményeket tartalmaznak vagy kémkedési ügyekről nem kívánatos módon számolnak be, a honvéd „K” szervek állapítsák meg bizalmas módon, hogy honnan és mi módon kapta meg a cikk írója ezeket az adatokat és mi bírta őt rá azok közzétételére.”⁸⁵

Visszatérve a korábban már ismertetett hazai intézményi karhatalom/ létesítményi rendőrség/postás katonai alakulatok, és ezzel együtt a titkosszolgálati jellegű önkéntes katonai szervek történetéhez: a konszenzuálisan *fehérterror*nak nevezett, első világháború utáni magyarországi polgárháború és paramilitáris erőszakhullmának időszaká után, míg az 1919 és

---

⁸⁵ DOBÁK Imre–REGÉNYI Kund, Hírszerzési és Kémelhárítási Szabályzat – a két világháború között, 182–184.

1921–1922 közötti időszak a „különítményes” jellegű, korlátozott állami irányítás alatt álló, többnyire irreguláris katonai egységek működésének és túlkapásainak, önkényeskedésének, civilek elleni erőszakos fegyveres fellépésének időszaka volt, addig 1922–1923-tól kezdve, a bethleni konszolidáció jegyében az ország különböző területein működő irreguláris alakulatokat, nemzetvédelmi milíciákat, így többek között a Héjjas Iván tartalékos főhadnagy vezette Alföldi Brigádot és az Ébredő Magyarok Egyesületének fegyveres alakulatait gróf Bethlen István miniszterelnök kormánya lefegyverezte és regularizálta, illetve zavaros, a polgárháborús időkre visszavezethető rendvédelmi jellegű jogosítványait, melyekkel 1919 és 1921–1922 között gyakran éltek vissza civilek rovására, és működtettek a belügyi rendvédelmi szervekkel párhuzamos rendvédelmi apparátust, egyértelműen és határozottan megszüntették.

Utódszervként, sok esetben lényegében ugyanazon személyekből, meglehetősen vegyes

összetétellel, létrejött ugyanakkor a Magyar Királyi Belügyminisztérium irányítása alatt álló, Nemzeti Munkavédelmi Hivatal/ Nemzeti Munkavédelmi Szervezet nevű, elsősorban a sztrájkok és a munkásmozgalmi szervezkedések letörésére, sztrájktörésre, illetve ezzel párhuzamosan üzembiztonsági feladatok ellátására szolgáló, önkéntes félkatonai szervezet. Kissé anakronisztikusan mondhatnánk, egyfajta *fehér munkásőrség* volt ez, melynek tagjait kézfegyverekkel szerelték fel, és szolgálatban intézkedési, valamint fegyverhasználati joguk a rendőrségével egyezett meg, a tagok szolgálatuk ellátása közben még jogi értelemben is a rendőrség állományához tartozó tisztviselőknek számítottak, ezért formálisan inkább rendőri, mint katonai alakulatnak volt tekinthető.⁸⁶ Valóban hasonlított a szocialista korszak

---

⁸⁶ KÁNTÁS Balázs, *A fehér munkásőrség. Tanulmány és források a Nemzeti Munkavédelmi Szervezet történetéhez*. Horthy-korszak Történetének Kutatásáért Társaság, Budapest, 2023. <http://real.mtak.hu/169061/>, letöltés ideje: 2023. augusztus 30.

munkásorségéhez, hiszen tagjai főállásban civil szakmát űztek, tartalékos jellegű szolgálatot láttak el, és csak szolgálatuk során viselhettek fegyvert, és rendelkeztek hatósági jogosítványokkal.

Noha az Nemzeti Munkavédelem jelentős harcértékkel nyilván nem bírt, kézifegyverrel felszerelt tagjai pedig legfeljebb belső karhatalmi, esetleg hírszerző-felderítő feladatok ellátására voltak alkalmasak, ám több tíz ezer, a mindennapokban polgári foglalkozást űző, de lőfegyvert birtokló és bizonyos katonai és karhatalmi kiképzéssel és előélettel rendelkező, mozgósítható tagja révén jelentősen hozzájárult a trianoni békeszerződés által előírt szigorú katonai korlátozások kijátszásához, így módon az egykor 100 ezer fő feletti, 1921 után viszont maximum 35 ezer főre apasztott Nemzeti Hadsereg sok státuszát elvesztő egykori (néhány esetben irreguláris keretek között működő) katonájának pacifikálásához is. Ebben a felemás, önkéntes rendőri és/vagy tartalékos karhatalmi katonai állományban igen sok, több tíz ezer

katonaviselt ember, többnyire az első világháború frontjait megjárt és az ellenforradalomban is részt vevő veterán továbbra is hasznosnak, illetve a magyar állam szolgálatában álló személynek érezhette magát. Az 1920-as évek irreguláris katonai alakulatai és karhatalmi formációi tehát lényegében a magyar jobboldali és radikális jobboldali karhatalmi alakulatai részben e szervezet keretei között, „megszelídített” formában éltek tovább csak úgy, mint a létesítménybiztonsági rendőri, karhatalmi alakulatok.⁸⁷

A Nemzeti Munkavédelem igen nagy létszámú, a Magyar Királyi Honvédség fegyverkezési korlátozások által engedélyezett keretét (35 000 fő) is többszörösen meghaladó önkéntes fegyveres szervezet volt – míg az 1920-as években a felesküldött tagok száma több tíz ezerre tehető, az 1930-as években már a 200–250 ezret is meghaladta, a segédrendőri milíciónak pedig országszerte összesen 1705

---

⁸⁷ KÁNTÁS, *A fehér munkásőrség*.

helyi alszervezete működött. A magyar haderő ténylegesnek tekinthető létszáma is megközelítette a 300 ezret, amely nagy számnak hangzik, azonban igen csalóka is. Ez semmiképpen nem azt jelenti, hogy ezek az emberek mind egyszerre hadra foghatók voltak, vagy komoly harcértéket képviseltek volna, Magyarország pedig a Nemzeti Munkavédelem felállításával egy, a németek *Fekete Hadseregéhez* hasonló ütőképességgel rendelkező titkos hadsereget épített volna ki az úgynevezett rejtés időszakában, mikor a magyar haderő a némethez hasonlóan szoros nemzetközi korlátozások alatt állt.

A titkos tartalékos katonai jellegű állományban lévő emberek nagy száma – a tagok a legtöbbször mindössze kézfegyverrel vagy puskával, ha rendelkeztek – megfelelő haditechnikai felszerelés híján önmagában nem tette sokkal ütőképesebbé a magyar fegyveres erőket, az NMV tagjai mindazonáltal belső karhatalmi, kárelhárítási-katasztrófavédelmi, valamint politikai rendészeti jellegű

információgyűjtő feladatokra jól alkalmazhatók voltak, így pedig a két világháború közötti autoriter konzervatív kormányzat mindenképpen nagymértékben támaszkodhatott rájuk. Titkosszolgálati jellegű szervezetről volt tehát szó, amely áthatotta a posta szervezetét is. Egy nagy létszámú, megbízható egyénekből álló, folyamatosan újabb és újabb információkat szerző jelentőhálózat valószínűleg hatékony, a kor színvonalán magas szintűnek számító titkosszolgálati működést tett lehetővé, hiszen a hírszerzési információ elsődleges forrása még a humán hírszerzés volt.

Miként arra a különös, a katonai, rendvédelmi és nemzetbiztonsági szervek közötti átmenetet képező szervezet 1921 és 1926 közötti töredékes történetét feldolgozó Soós László, a jelen bevezető tanulmány szerzőjének nyugalmazott történész-levéltáros kollégája, akinek műve iránt a jelen tanulmány szerzője is igen nagy tisztelettel adózik, felhívja a figyelmet, az az 1920-as évek közepétől kezdve a Nemzeti Munkavédelmi Szervezet tagjait leginkább

különböző elemi csapások, így árvíz-katasztrófák elhárítása érdekében is munkába szólították, mai értelemben vett katasztrófavédelmi/polgári védelmi feladatokat is elláttak. Ezekben az esetekben az önkéntes tartalékos katonák/segédrendőrök a gátak védelme mellett az anyagi javak mentésében is aktívan részt vettek.⁸⁸ Ami a szervezet pontos geneziséjét illeti, ugyancsak Soós László jelzi, hogy az NMV szervezet létrehozásáról szóló rendelet megszövegezését a belügyminiszter által létrehozott szűkebb körű bizottságra bízták. A Magyar Királyi Belügyminisztérium tanácsstermében 1921. június 6-án összeülő szakmai bizottság tagjait a belügy-, a honvédelmi- és a kereskedelemügyi miniszter delegálta. Rajtuk kívül jelen voltak még a vasúti- és postai szakreferensek és a városi katonai parancsnokságok képviselői is, ez pedig igen jól jelzi a szervezet és feladatköreinek

---

⁸⁸ SOÓS László, A Nemzeti Munkavédelmi Szervezet létrehozása és tevékenységének első évei, 1921–1926, *Levéltári Szemle*, 1979/1–2, 277–291.

összetettséget, tárcaközi irányítását.⁸⁹ Ezekből a tényekből is igen világos az új, önkéntes alapon szerveződő „iparbiztonsági” rendészeti szerv és a „rég”i, korai foglalkozásági/szakmák szerinti karhatalmi alakulatok közötti folytonosság.

A következőkben érdemes röviden Soós László forrásközlő cikkének bevezető tanulmányát szó szerint idéznem annak igen nagy szervezettörténeti pontossága okán:

„A Budapest és közvetlen környékére terjedő hatáskörrel a Budapesti Központi Nemzeti Munkavédelmi Hivatal létesült. (Budapesten tíz, Újpesten, Kispesten és Erzsébetfalván egy-egy, összesen tizenhárom hivatal tartozott hozzá.) Mindenkori vezetője egyúttal a nemzeti munkavédelem felügyelőjének feladatát is ellátta. Ebben a minőségében valamennyi nemzeti munkavédelmi hivatal és kirendeltség személyzetének felügyeletéről és egyöntetű működésük biztosításáról is gondoskodott.

---

⁸⁹ SOÓS László, i. m. 277.

A vármegyei és városi törvényhatóságok székhelyén, az illető törvényhatóság területére kiterjedő hatáskörrel Vármegyei Törvényhatósági Nemzeti Munkavédelmi Hivatalok, illetve Városi Törvényhatósági Nemzeti Munkavédelmi Hivatalok létesültek, amelyek a fontosabb bánya- és ipartelepeken külön kirendeltségeket állítottak fel. A nemzeti munkavédelmi hivatalok a főispánokkal és a rendőrséggel tartottak fenn szoros kapcsolatot a hatékony együttműködés érdekében.

A Magyar Királyi Országos Szénelosztási Kormánybiztos hatásköre alá tartozó nagyobb szénbányákban kirendeltségek létesültek, amelyek végső soron szintén a belügyminiszter legfőbb felügyeleti hatásköre alá tartoztak, aki ezekben az ügyekben a kereskedelemügyi miniszterrel egyetértésben járt el.

Az intézmény tisztviselői karát, amely a hivatal vezetőjéből, helyettes vezetőjéből és a beosztott előadókából állt, a belügyminiszter nevezte ki. A hivatal vezetői csak az altiszteket vehették fel munkára, a segéd- és kezelői személyzetkinevezése szintén belügyminisztériumi hatáskörbe tartozott.

A hivatalok tisztviselői karát, segéd- és kezelő személyzetének, valamint az altiszteknek az állományát összesen 310 főre tervezték. Ezek állandó alkalmazottak voltak, akik az állami alkalmazottakhoz hasonló fizetésben részesültek. Rajtuk kívül voltak a „tagok”, akik a munkába szólítás esetén a tényleges munkát elvégezték.

A nemzeti munkavédelem tagjait az önkéntes jelentkezők közül választották ki. A szervezet „rendes” tagja lehetett az a magyar állampolgár, nemre való tekintet nélkül, aki a 18-ik életévét betöltötte. Az un. rendkívüli tagok közé azok a jelentkezők kerülhettek, akik a 18-ik életévüket még nem töltötték be. Ezeket csak könnyebb munkára lehetett beosztani.

A „rendes” tagoknak esküt kellett tenni arra, hogy a szervezet által rájuk kirótt munkát minden körülmények között elvégzik. Külön-külön tartották nyilván azokat, akik az egész ország, illetve a törvényhatóság vagy csak az illető város területén vállaltak szükség esetén szolgálatot.⁹⁰

---

⁹⁰ SOÓS László, i. m. 278.

[...]

A tagokat feladatuk szerint két csoportba sorolták. Az elsőbe, az ún. üzemcsoportba kerültek a szakképesítéssel rendelkező emberek, akik az üzemben előforduló szakmunkához szükséges elméleti és gyakorlati általános ismereteken kívül az esetleges kisebb géphibák kijavításához is értettek. Ide sorolták még azokat a jelentkezőket is, akik a szakemberek melletti segédmunkák elvégzésére vállalkoztak.

A másodikba, az ún. üzembiztosító csoportba azok kerültek, akik a közbiztonsági szervek helyett az üzemek védelmét voltak hivatottak ellátni. Működésük ideje alatt hatósági közegként jártak el.

A munkavédelmi intézmény tagjai munkába állítás esetén az üzem terhére olyan díjszabásban részesültek, mint az a munkás, akit helyettesítettek.

A szervezet tagjainak munkába szolítását általában a belügyminiszter rendelte el. Sürgős esetekben a kirendeltség vezetője az illetékes hatósággal egyetértésben közvetlenül is intézkedhetett. Ilyen esetekben a belügyminisztériumot táviratilag értesíteni kellett.

A kirendeltségek vezetői munkabeszüntetések, valamint egyéb bérmozgalmak esetén a munkaadók és munkások között az ellentétek elsimítása érdekében közvetítő szerepet is vállalhattak.

A tagok munkába szólítása írásbeli felhívás útján történt. Az előre kijelölt gyülekezési helyeken kapták meg a feladatokat. Az intézménynek kezdetben állami alkalmazottak nem lehettek tagjai.”⁹¹

A Nemzeti Munkavédelem tagjai, többek között postai félkatonai alakulatainak emberei az 1920-as években a rendelkezésre álló adatok szerint tehát számos alkalommal vettek részt sztrájkok leverésében/letörésében oly módon, hogy a szervezet (többnyire szakképzett) önkéntes tagjai, hatósági védelem alatt a sztrájkoló munkások helyett vették fel a munkát egy időre, amíg a sztrájk véget nem ért, üzembiztosító szolgálatot ellátó tagjai pedig karhatalomként megakadályozták, hogy a sztrájkoló munkások

---

⁹¹ SOÓS László, i. m. 280.

akadályozzák a sztrájktrőők munkáját.⁹² Ebben az értelemben, mint mőszaki segédrendőri/ipar-és termelésbiztonsági szerv, a Nemzeti Munkavédelmi Szervezet bizonyos fokú sikereket is elért...

Ami a Nemzeti Munkavédelem postai működését illeti, arról három igen fontos és érdekes postajog-történeti forrás is fennmaradt. (Érdekes postajog-történeti tény ugyanakkor, hogy a Postai és Távirdai Rendeleték Tára egyáltalán nem tesz említést az 1920-as évek postai karhatalmi alakulatairól.) A 48.297 számú, 1929. január 3-án kelt postai rendelet, mely a *A magyar Nemzeti Munkavédelem (N. M. V.) szervezete a m. kir. postahivatalnál* címet viseli,⁹³ igen részletesen szabályozza a Nemzeti Munkavédelem postán belüli szervezetét, a segédrendőri szerv postán belüli feladatait, a tagok beszervezésének és munkába szőlítésának

---

⁹² HU-MNL-OL-K 428-9. csomó 1926. XII. 1–4. A magyar királyi belügyminiszter tájékoztató levele Szabóky Alajos államtitkár részére a Nemzeti Munkavédelmi Intézmény 1921–1926 közötti tevékenységéről.

⁹³ Rendeleték Tára a Magyar Királyi Posta részére, 1929/1, 3–7.

módját, illetve precíz nyilvántartását, valamint a kötelező negyedévenkénti létszámjelentést, illetve az NMV postai szakágának ügyiratkezelését is. Egy kilenc évvel későbbi, 1938. évi március hó 14-én kelt postai rendelet, amely *A magyar nemzeti munkavédelem szervezete a postánál* címet és a 88.042/11. számot viseli,⁹⁴ lényegében ugyanezt a szabályozást erősíti meg és egészíti ki. Az 1939. július 31-én kelt, *Hatáskörváltozás a nemzeti munkavédelem (nmv.) szervezetében* című, 123.083/11. számú postai rendelet⁹⁵ pedig a posta dolgozóival is közli, hogy a Nemzeti Munkavédelem innentől kezdve nem a belügyi, hanem a honvédelmi tárca irányítása alá tartozik, így pedig tulajdonképpen hivatalosan és nyíltan is a haderő kiegészítő alakulatává válik.

Ami a magyar Nemzeti Munkavédelem nemzetközi összehasonlíthatóságát illeti, talán itt érdemes megemlíteni, hogy a magyar kormányzat azt egyértelműen a német *Technische*

---

⁹⁴ Rendeleték Tára a Magyar Királyi Posta részére, 1938/1, 71–75.

⁹⁵ Rendeleték Tára a Magyar Királyi Posta részére, 1939/36, 282.

Nothilfe (kb. Műszaki Gyorssegély Szervezet) mintájára hozta létre, amely az első világháború után sztrájk törő szervezetként indult, de egy idő után önkéntes katasztrófaelhárító szervvé fejlődött. Végül az 1933-as nemzetiszocialista hatalomátvételt követő időszakban a műszaki polgári védelem is e szervezet feladatai közé került.⁹⁶ Ez a szervezet egyébként a weimari köztársaság idején ugyancsak a fegyverkezési korlátozások alatt álló német haderő rejtett kiegészítő, műszaki jellegű alakulataként is funkcionált. Elsősorban az első világháború utáni német haderő mérnöki/technikusi egységeinek tagjaiból alakult meg, majd formálisan önkéntes civil szervezetté alakult át, amelyet a Belügyminisztérium jegyzett be, és folytatta szakmai irányítását. E változást a Nemzeti Munkavédelem esetéhez hasonlóan a versailles-i békeszerződés demilitarizációs

---

⁹⁶ A Technische Nothilfe német műszaki segédrendőri szerv történetéről lásd bővebben: Andreas LINHARDT, *Die Technische Nothilfe in der Weimarer Republik*, London, Books on Demand, 2006.

követelményei, fegyverkezési korlátozásai tették szükségessé, hogy a Technische Nothilfe jogilag ne minősüljön katonai szervezetnek. Működésének jellege alapján személyi állománya főként konzervatív középosztálybeli emberekből állt, de nagy számban voltak köztük diákok, különösen műszaki tanulmányokat folytató hallgatók is – ennyiben hasonlított a magyar műegyetemi csendőrtartalék zászlóaljra is.

A weimari köztársaság idején a szervezetet a német munkásosztály fenyegetésnek tekintette, ezért kiváltotta a szakszervezetek, és persze különösen a Német Kommunista Párt jelentős ellenszenvét. A szervezet a magyar Nemzeti Munkavédelemhez hasonlóan önkéntes állami segélyszervezetként lépett fel, amikor a sztrájkokat nem lehetett elkerülni, és amikor a termelés veszélybe került, a tagjai pedig a villamosenergia-előállítás, az élelmiszeripari és a vasúti dolgozók sztrájkjai esetén munkába léptek a sztrájkoló munkások helyett.

A második világháború időszakában a szerv lényegében nyíltan a német haderő műszaki kiegészítő alakulatává vált, illetve később még a polgári védelem és a légmentesség is a feladatai közé került...

A magyar Nemzeti Munkavédelmi Szervezet a rendelkezésre álló adatok szerint formálisan 1939-ben vagy 1940-ben szűnt meg (a főként a Hadtörténelmi Levéltárban fellelhető dokumentumok alapján ez nem egészen egyértelmű, mivel fokozatosan, több lépésben történt a szervezet megszüntetése, pontosabban inkább átstruktúrálása), miután Magyarország az 1938-as győri program keretében deklarálta saját fegyverkezési egyenjogúságát, a Darányi-kormány pedig a második világháborúba való belépéssel párhuzamosan nyíltan is a haderő jelentős fejlesztésébe kezdett.⁹⁷ Az Nemzeti Munkavédelem lényegében fokozatosan nyíltan

---

⁹⁷ Részletesen lásd: DOMBRÁDY-TÓTH, *A Magyar Királyi Honvédség, 1919–1945*, 105–125.; HU-HL-VKF-1939-1. oszt. 3463/Eln. A Nemzeti Munkavédelem megszüntetése, 1939. március 11.

beolvadt a reguláris magyar haderőbe, amelynek eredetileg is a rejtett, tartalékos jellegű, ám csekély harcértékkel, leginkább belső karhatalmi, belsőreakció-elhárítási titkosszolgálati, illetve katasztrófavédelmi és műszaki segédrendőri feladatok ellátására képes, kiegészítő alakulataként funkcionált...

Ami a Magyar Királyi Posta általánosabb történetét illeti, a második világháború előtt és alatt a területi változások, német segítséggel Magyarország visszacsatolt területek integrációja miatt többször változott, bővült a postahálózat és a postaigazgatás, valamint újra működött a tábori posta. A tábori posta működését egyébként a kereskedelem és közlekedésügyi miniszter (ebben az időben Kunder Antal) 1939. március 24-ei, 100.400/4. számú rendelete szabályozta, és részben a katonai igazgatás alá rendelte.⁹⁸ 1938-tól a német segítséggel fokozatosan visszacsatolt területeken is megszervezték a magyar postaszolgálatot, mely

---

⁹⁸ Rendeletek Tára a Magyar Királyi Posta részére, 1939/14, 94—96.

alapvetően a katonai közigazgatásnak alárendelve működött.

Itt és ekkor is határozottan megmutatkozott a posta, mint intézmény erősen félkatonai, fegyelmezett, alá-fölérendeltségi munkakultúrán nyugvó szervezete, illetve szoros kapcsolata a mindenkori haderővel, illetve a kiterjedt levélcenzúra kapcsán a mindenkori magyar titkosszolgálatokkal is.⁹⁹ A második világháború éveiben az ismét működő tábori posta az első világháború idejéhez hasonlóan lényegében a haderő kiegészítő jellegű, logisztikai fegyvernemeként vagy csapatnemeként funkcionált, a haderő megfelelő egységei pedig kiterjedten ellenőrizték mind a tábori, mind pedig a polgári levelezést. Lényegében megfigyelőállam-szerű apparátus épült ki a polgári és a tábori postán, és elég szomorú ezt leírni, de a szörnyű háborús körülmények és a velük együtt járó durva jogkorlátozások ismét egy jelentős fejlődést

---

⁹⁹ Lásd bővebben: DÁN János, *A Magyar Királyi Tábori Posta a II. világháborúban, 1938–1948*, Budapest, Szerzői kiadás, 2011.

hoztak magukkal a hírszerzés és a kémelhárítás területén. Az állam ugyanis egyre nagyobb volumenű hírigényt fogalmazott meg, és részben a postai kommunikáció totális ellenőrzése révén valóban hozzá is jutott addig soha nem látott mennyiségű információhoz is.¹⁰⁰

Mivel a hírszerzés és a kémelhárítás területén is nagy fontossággal bírt, talán a Horthy-korszak tábori postarendszerének működését sem árt részletesebben is ismertetnem pár bekezdés erejéig, többek között Dán János kiváló történeti munkája alapján.¹⁰¹ A tábori post alapvetően a hátszázából kézbesítette a küldeményeket a hadra kelt sereg katonáihoz és fordítva. Feladatkörébe tartozott továbbá a katonai parancsnokság alatt álló kórházak ápoltsjai és hozzátartozóik, valamint a hadifoglyok és hozzátartozóik közötti kommunikáció lebonyolítása is.¹⁰² A szervezet

---

¹⁰⁰ *A hírszerzés története az ókortól napjainkig.*

¹⁰¹ DÁN János, *A Magyar Királyi Táborig Posta a II. világháborúban, 1938–1948.*

¹⁰² DÁN János, *A Magyar Királyi Táborig Posta a II. világháborúban, 1938–1948,* 10.

szakmai szempontból úgynevezett igazgatási és kezelési szolgálatra tagozódott, élén pedig a Honvéd Vezérkar Híradó Főnöke, a Magyar Királyi Honvédség kommunikációjáért felelős parancsnoka állt. Párhuzamosan a tábori postát felügyelte a Kereskedelem- és Közlekedésügyi Minisztérium alá tartozó Postavezérigazgatóság is, a két szerv pedig együtt alkotta a Tábori Postaigazgatóságot. A Tábori Postaigazgatóság volt a tábori posta igazgatási szerve, kidolgozta a szolgálat működésére vonatkozó parancsokat és rendeleteket, mint a tábori posta legfőbb hatósága, és a Hadihíradási Főnökének felelt elsősorban. A Tábori Postaigazgatóságot egyébként a tábori postaigazgató névre hallgató tisztségviselő vezette, aki katonaviselt postai szakalkalmazott volt, és kettős irányítás alatt állt – egyszerre volt a Fővezérség, a Magyar Királyi Honvédség háborús vezetőtestületének tábori posta szakelőadója, illetve tartozott közvetve a

kereskedelmi és közlekedésügyi miniszter irányítása alá.¹⁰³

A tábori postaigazgató a tábori postaszolgálattal kapcsolatos összes katonai és elvi ügyekért felelős személy volt, ez ügyekben feletteseinél javaslattételi joggal rendelkezett. Postai szempontból elvileg önállóan vezette a hadat viselő magyar haderő tábori és hadtáptábori postaszolgálatát, és állandó érintkezést tartott fenn a Postavezérigazgatósággal, amely ebben az időszakban a Kereskedelem- és Közlekedésügyi Minisztérium VI. számú szakosztályaként működött.¹⁰⁴ Természetesen a mindenkori tábori postaigazgató szoros kapcsolatban állt a katonai titkosszolgálat, a Honvéd Vezérkar 2. osztályának vezetőjével is, a hadra kelt sereg postája pedig fontos információforrásként szolgált a katonai hírszerző és elhárító szervek számára is.

---

¹⁰³ DÁN János, *A Magyar Királyi Tábori Posta a II. világháborúban, 1938–1948*, 10–11.

¹⁰⁴ DÁN János, *A Magyar Királyi Tábori Posta a II. világháborúban, 1938–1948*, 10–11.

A tábori posta igazgatási szolgálatának ismertetése után térjünk rá az alsóbb szinten működő, úgynevezett kezelési szolgálatra. A kezelést elsősorban a Központi Tábori Postahivatal látta el, amely a budapesti 72. postahivatal mellett működött, a Keleti pályaudvar mellett. Feladatai közé tartozott valamennyi küldemény ellenőrzése és továbbítása a civilek felé, ellenőrzési tevékenységének köszönhetően pedig akár katonai hírszerzési szervként is értelmezhető.¹⁰⁵ A hivatal postaszakmai szempontból a Tábori Postaigazgatóságnak, minden egyéb tekintetben azonban a Fővezérségnek és az általa kijelölt alakulatoknak volt alárendelve, tehát kettős jogállású szerv volt, egyszerre polgári és katonai. Ez volt egyúttal a tábori postahivatalok előljáró hivatal, felettes ellenőrző szerve.¹⁰⁶

A szervezeti tagolódás következő szintjét a tábori főpostahivatalok jelentették – így

---

¹⁰⁵ DÁN János, *A Magyar Királyi Tábori Posta a II. világháborúban, 1938–1948*, 11.

¹⁰⁶ DÁN János, *A Magyar Királyi Tábori Posta a II. világháborúban, 1938–1948*, 11.

nevezték a hadszíntéren a legmagasabb szintű katonai csapattestek mellé telepített postahivatalokat, amelyeket nagyforgalmú postagócpontra állítottak fel. E hivatalok osztották el a küldeményeket az egyes csapattestek között, a küldemények továbbítása céljából pedig a Magyar Királyi Honvédség és a Magyar Államvasutak járműveit is igénybe vették. A kezelési szolgálat következő szintjét képezték az elosztó tábori postahivatalok, amelyek általában alacsonyabb szintű csapattestek mellett működtek, és saját seregtestük tábori postaszolgálatát látták el. A küldeményeket ezek a hivatalok juttatták tovább az alárendelt katonai csapattestek alacsonyabb szintű, saját tábori postahivatalaihoz.¹⁰⁷

A tábori postahivatalok jellemzően az adott kisebb katonai csapattest parancsnoksága mellett működtek, és az adott csapattest működési területén feleltek a küldemények kézbesítéséért. Katonai szempontból mindig

---

¹⁰⁷ DÁN János, *A Magyar Királyi Tábori Posta a II. világháborúban, 1938–1948*, 11.

annak a seregtestnek a híradási parancsnokának voltak alárendelve, amely mellett működtek. Kezelési szolgálatukat általában a polgári postahivatalokra érvényes szabályok szerint látták el, természetesen alkalmazkodva a katonai sajátosságokhoz.¹⁰⁸

A tábori mozgóposták és a tábori postajáratok az adott tábori postahivatal szervezetéből jöttek létre, a tábori postajárat pedig jellemzően gépkocsival történő küldeménykézbesítést jelentett a gyakorlatban. A következő szint a tábori postafiók volt, amelyek többnyire katonai feladatra kijelölt polgári postahivatalok voltak, és a katonai parancsnokság alatt álló kórházakban ápolt sebesült katonák, a hozzájuk rendelt alacsonyabb szintű katonai alakulatok, illetve a hadifoglyok postaforgalmát bonyolították.¹⁰⁹

Mindemelett a tábori posta szervezetrendszerében működött még az

---

¹⁰⁸ DÁN János, *A Magyar Királyi Tábori Posta a II. világháborúban, 1938–1948*, 12.

¹⁰⁹ DÁN János, *A Magyar Királyi Tábori Posta a II. világháborúban, 1938–1948*, 12.

ügynevezett katonai irányító szolgálat, amelynek feladata a tábori postaküldemények gyors és titkos eljuttatása volt a felvevő polgári és tábori postahivataloktól a rendeltetési tábori postahivatalokhoz, illetve akár az illetékes polgári postaszervhez. A tábori postaszervezet munkatársai, bár kettős polgári és katonai irányítás alatt álltak, szolgálatuk ellátása során a honvédség részére rendszeresített ruhát és rendfokozati jelzéseket viseltek, illemtényüket pedig katonai rendfokozatuknak megfelelően állapították meg. A második világháború során egyébként körülbelül 3000, többnyire eredetileg polgári postai alkalmazottként dolgozó ember teljesített tábori postaszolgálatot, és szolgálta hazáját e kettős irányítás alatt működő katonai szervezet keretében. A tábori postaszolgálat pedig értelemszerűen a küldemények ellenőrzése révén a katonai hírszerzés munkáját és fejlődését is nagyon nagy mértékben segítette.¹¹⁰

---

¹¹⁰ DÁN János, *A Magyar Királyi Tábori Posta a II. világháborúban, 1938–1948*, 18.

Úgy tűnik, a háborús idők mindig kedveznek a hírszerző szakma fejlődésének, lévén a titkosszolgálatok fokozott igénybevételnek vannak kitéve, a válságos helyzetek pedig olykor fokozzák az emberi kreativitást is. A polgári távközlési szolgáltatást és infrastruktúrát, ahogyan az háború esetén nyilván mindig lenni szokott, ugyanakkor a második világháború alatt is egyre inkább a katonai céloknak rendelték alá, és a gyors fejlődéssel együtt egyre inkább látszott az elkerülhetetlen háborús összeomlás is.

A Horthy-korszakban, miként az egyébként szinte minden politikai rendszerben jellemző, a postai bélyegkiadást felhasználták a kormányzat és a haderő népszerűsítésre. Tekintve, hogy az államfő, Horthy Miklós is katonatiszt volt, az államberendezkedés pedig (a világháború évei alatt egyre inkább) bizonyos szempontból katonai mintákat is követett, a kormányzói család tagjait – Horthy Miklós kormányzót és tartalékos repülőisztként hősi halált halt fiát, Horthy István

kormányzóhelyettest – ábrázoló bélyegek ilyen szempontból jó például szolgálhatnak a filatélia és a honvédelem szoros kapcsolatára, noha csak egyetlen példát képeznek a sok közül...

*Horthy Miklós kormányzó ábrázoló, 1 pengő címletű
bélyeg, 1941*

*Horthy István tartalékos repülő főhadnagy,
kormányzóhelyettes hősi halála apropóján kiadott
gyászbélyeg, 1942*

A háború és a front Magyarországon való átvonulása később súlyos károkat okozott a postaszolgáltatnak is. Az ország, így a postai infrastruktúra is, a második világháború során jelentős károkat szenvedett, 1945 után pedig óriási feladat volt a tönkretett posta- és hírközlési hálózat helyreállítása, amely immár a

berendezkedő, szovjet befolyás alatt működő kommunista kormányzatra hárult, e feladatát pedig a Horthy-korszak igen korlátozott, erősen tekintélyelvű, bár a parlamentarizmust mégiscsak valamilyen tiszteletben tartó, autoriter konzervatív korlátozott demokráciája helyébe lépő, lassan kialakuló diktatórikus államberendezkedés, illetve az állam majdnem mindenre kiterjedő ellenőrzése ellenére többé-kevésbé sikeresen teljesítette, és a politikai rendszer természeténél fogva olyan szoros kapcsolatot épített ki a titkosszolgálatokkal is, mint talán korábban soha...

A MAGYAR POSTAÜGY ÉS ATITKOSSZOLGÁLATOK KAPCSOLATA A SZOCIALISTA KORSZAKBAN

Az 1945-ben (vagy 1948-ban?) kezdődő szocialista korszak diktatórikus államberendezkedése keretében az állam egyre inkább mindenre kiterjesztette a figyelmét, és egyre erősebben beleszólt az állampolgárok életébe, egyre nagyobb mértékben gyűjtötte róluk az információt.¹¹¹ A kommunista korszak politikai rendőrsége természetesen még inkább kihasználta a rohamosan fejlődő hírközlés-technika lehetőségeit, és még inkább kulcsfontosságú információszerzési eljárássá vált a levéllenőrzés, a telefon- és helyiség-lehallgatás. 1945-ben Péter Gábor (ekkor még rendőr) vezérőrnagy irányítása alatt létrejött a Budapesti Rendőr-főkapitányság Politikai

---

¹¹¹ KOZÁRI Andrea, *Rendvédelem 1945 után*, Rubicon, 2010/3.

Rendészeti Osztálya (PRO), majd ebből lett 1946-ben a Magyar Államrendőrség Államvédelmi Osztálya (ÁVO).¹¹² Ebből nőtt ki aztán a szocialista korszak első évtizedének hírhedt magyar politikai rendőrsége, a Magyar Államrendőrségtől függetlenített Államvédelmi Hatóság.¹¹³ Mint tudjuk jól, az 1956-os forradalom és szabadságharc, de igazából már az előtte való néhány év is, cezúrát is jelentett a szocialista rendszer és politikai rendőrsége működésében, a konszolidálódó Kádár-rendszer pedig rengeteg volt államvédelmi állományviszonyú politikai rendőrt elbocsátott – legalábbis látszólag. Az 1950-es években ugyanis az Államvédelmi Hatóságot visszaintegrálták a Belügyminisztérium/Rendőrség szervezet-rendszerébe, a politikai rendőrség és a titkosszolgálatok pedig innentől kezdve egy

---

¹¹² Lásd bővebben: MÜLLER Rolf, *Az erőszak neve: Péter Gábor. Az ÁVH vezetőjének élete*, Budapest, Jaffa Kiadó, 2017.

¹¹³ Összefoglalóan lásd: *Államvédelem a Rákosi-korszakban. Tanulmányok és dokumentumok a politikai rendőrség második világháború utáni tevékenységéről*; szerk. GYARMATI György, Budapest, Történeti Hivatal, 2000.

kifelé nem nyilvános, látszólag egységes rendőrségi szervezetbe rejtve működtek, ugyanakkor a belügyi tárca pedig Piros László belügyminiszteri mandátuma alatt némi túlzással valóságos „ávós minisztériummá” vált, ugyanis a magyar rendőri felső vezetésben igen sok volt a rendőri állományviszonyba át-/visszasorolt volt államvédelmi tiszt.¹¹⁴ Az Államvédelmi Hatóság központi szervei elvileg a Belügyminisztérium szervezeti rendjébe, a megyei államvédelmi

---

¹¹⁴ Lásd bővebben a szakirodalomból például:

TABAJDI Gábor–UNGVÁRY Krisztián, *Elhallgatott múlt - A pártállam és a belügy - A politikai rendőrség működése Magyarországon 1956–1990*, Budapest, Corvina Kiadó, 2008.

TABAJDI Gábor, *A III/III krónikája*, Budapest, Jaffa Kiadó, 2013.

TABAJDI Gábor, *Bomlasztás: Kádár János és a III/III*, Budapest, Jaffa Kiadó, 2015.

TABAJDI Gábor, *Budapest a titkosszolgálatok hálójában, 1945–1989*, Budapest, Jaffa Kiadó, 2015.

TABAJDI Gábor, *Tartótsztek. A BM III/III. csoportfőnökség belső története*, Budapest, Jaffa Kiadó, 2023.

A vonatkozó művek listáját bővebben lásd: *A magyar állambiztonság válogatott bibliográfiája*, szerk. JOBST Ágnes, Budapest, Állambiztonsági Szolgálatok Történeti Levéltára, 2022.

https://www.abtl.hu/sites/default/files/pdf/ALLAMBIZTONSAGI_BIBLIOGRAFIA_2021.pdf, letöltés ideje: 2023. október

11.

rendőri osztályok pedig a megyei rendőrkapitányságok alárendeltségébe kerültek.¹¹⁵ A Belügyminisztérium látta el ezután az államvédelmi, határőrizeti, karhatalmi, rendőri, büntetés-végrehajtási, légmentesítési és tűzoltósági feladatokat, gyakorlatilag minden létező rendészeti és titkosszolgálati tevékenységet.¹¹⁶ Az ÁVH-t megszüntető kormányzati határozat azonban nem került nyilvánosságra, a titokban tartása pedig még a magyar államapparátuson belül is súlyos félreértéseket és működési zavarokat okozott.¹¹⁷ A zavarhoz és a félreértések sorához feltehetően

---

¹¹⁵ CSERÉNYI-ZSITNYÁNYI Ildikó, *Az Államvédelmi Hatóság szervezeti változásai (1950–1953)*, Betekintő, 2009/2.

https://betekinto.hu/sites/default/files/betekinto-szamok/2009_2_cserenyi_zsitnyanyi.pdf

Letöltés ideje: 2023. november 11.

¹¹⁶ KAJÁRI Erzsébet, *A Belügyminisztérium Kollégiumának ülései 1953–1956*, Budapest, Történeti Hivatal, 2001.

¹¹⁷ CSEH Gergő Bendegúz, *A magyarországi állambiztonsági szervek intézménytörténeti vázlatja (1945–1990)*.

https://web.archive.org/web/20100216094636/http://www.abt.l.hu/html/hu/11_1_intezmeny_tort.html

Letöltés ideje: 2023. november 1.

az is erősen hozzájárult, hogy bár az ÁVH szervezeti önállóságát formálisan valóban felszámolták, befelé az államvédelmi állományjelzések és rendfokozatok mindvégig használatban maradtak, és sok volt államvédelmi rendőrtiszt párhuzamosan használt rendőr és államvédelmi állományviszonyt, akár két különböző rendfokozattal egyszerrem, az államvédelmi rendőri osztályok különállása pedig az egységes Belügyminisztériumon belül is még mindig erősen szembetűnő volt.¹¹⁸ A magyar állambiztonsági rendőrség – igaz, hogy csak látszólag – a régi szerkezetében és személyi állományával a Rákosi-féle diktatúrával együtt bukott el teljesen 1956 októberében. A forradalom leverése után a Kádár János nevéhez fűződő kommunista restauráció és konszolidáció időszakában állambiztonsági szolgálatokat már a Belügyminisztérium keretében szervezték újjá, először II. (Politikai Nyomozó) Főosztály néven. Ebben a

---

¹¹⁸ KAJÁRI Erzsébet, *A Belügyminisztérium Kollégiumának ülései 1953-1956*, Budapest, Történeti Hivatal, 2001.

szervezetben megtalálható volt az ÁVH számos korábbi politikai rendőre, noha formálisan már valóban mindenkinek egységes rendőr állományviszonya volt.¹¹⁹ Ez a szembenállás csak fokozatosan szűnt meg, az 1960-as évekre épült ki az új állambiztonsági titkosrendőrségi struktúra. 1962 augusztusában a Belügyminisztérium II. (Politikai Nyomozó) Főosztálya helyébe lépett a BM III. (Állambiztonsági) Főcsoportfőnöksége, a magyar politikai rendőrség új, erősen központosított, de a „sztenderd” rendőri munkát végző, közbiztonsági és bűnügyi rendőrségtől befelé jól elkülönülő szervezete. A kádári konszolidáció részeként 1962 augusztusában a pártvezetés elvileg kizárta a rákosista vezetőket, és látszólag elítélte a leginkább kompromittálódott ÁVH-s tiszteket is. A Belügyminisztérium III. Főcsoportfőnöksége a Magyar Népköztársaság

---

¹¹⁹ TABAJDI Gábor–UNGVÁRY Krisztián, *Elhallgatott múlt - A pártállam és a belügy - A politikai rendőrség működése Magyarországon 1956–1990*, Budapest, Corvina Kiadó, 2008.

állambiztonsági szolgálatát, politikai titkosrendőrségét foglalta magába a mai értelemben vett polgári titkosszolgálatokkal, a hírszerzéssel, a kémelhárítással és a rejtjelkészítéssel-/fejtéssel és technológiai hírszerzéssel/elhárítással együtt 1962 és 1990 között, majdnem harminc éven keresztül. Paradox módon még a katonai elhárítás, ami egyébként rend- és honvédelem-történeti szempontból igen érdekes tény, is a Belügyminisztérium és a rendőrség szervezetébe tartozott, így a Magyar Néphadsereg belső elhárítását és katonai kémelhárítását is rendőr állományviszonyban álló személyek végezték. (A nyílt állományú, egyenruhás és bűnügyi rendőrség szervezetileg a Belügyminisztérium II. Főcsoportfőnökségét alkotta, az I. Főcsoportfőnökség a pénzügyi-anyagi-műszaki és műszaki fejlesztési háttérterületekért felelt, a IV. Főcsoportfőnökség pedig elsősorban a személyzeti ügyekért, illetve később rendőri képzését és továbbképzésért felelt, és természetesen az itt dolgozók többsége is

hivatásos rendőri állományviszonyban állt).¹²⁰ Ez a politikai rendőrség, a többi akkori, szocialista országhoz hasonlóan, alapvetően szovjet mintára, nem csak azokat az alapvető külső és belső nemzetbiztonsági feladatokat látta el, amelyeket a mai, nyugati parlamenti demokráciákban is titkosszolgálatok végeznek, hanem a szocialista államrend védelmére is törekedett, és erre persze viszonylag nagy apparátust tartott fenn. Ennek keretén belül öt csoportfőnökség jött létre. Ez a szervezet a katonai hírszerzés, azaz az Magyar Néphadsereg Vezérkarának 2. Csoportfőnöksége kivételével az egész magyar titkosszolgálati apparátust lefedte. Szervezeti felépítése csoportfőnökségenként a következőképpen nézett ki, anélkül, hogy a részletekbe mennénk, működéséről a rendszerváltozás óta pedig rengeteg történeti szakmunka született:

---

¹²⁰ TABAJDI Gábor, *A Belügyminisztérium szervezete*. Nemzeti Emlékezet Bizottságának honlapja, 2015. november 4. Letöltés ideje: 2023. november 25.

- III/I (hírszerzés)
- III/II (kémelhárítás)
- III/III (belsőreakció-elhárítás)
- III/IV (katonai elhárítás)
- III/V (operatív technika) ¹²¹

Magam mindezzel együtt úgy hiszem, máig viszonylag kevésbé kutatott téma, hogy mi is lett a kádári konszolidáció keretében elvileg elbocsátott/leszerelt államvédelmi tisztek sorsa? Ungváry Krisztián többek között már publikált egy tanulmányt, amelyben részletesen foglalkozik a Belügyminisztérium állambiztonsági rendőri állományának 1956 és 1963 közötti személyi állományával.¹²² Ő viszont elsősorban azokkal a volt államvédelmi

---

¹²¹ Többek között: TABAJDI Gábor–UNGVÁRY Krisztián, *Elhallgatott múlt - A pártállam és a belügy - A politikai rendőrség működése Magyarországon 1956–1990*, Budapest, Corvina Kiadó, 2008.

TABAJDI Gábor, *A III/III krónikája*, Budapest, Jaffa Kiadó, 2013.

TABAJDI Gábor, *Bomlasztás: Kádár János és a III/III*, Budapest, Jaffa Kiadó, 2015.

¹²² UNGVÁRY Krisztián, *Elbocsátott légió? A BM állambiztonsági testületének személyi állománya 1956-1963*, Rendészeti Szemle, 2006/10, 5–33.

tisztekkel foglalkozik, akik a későbbi (átnevezett állambiztonsági) rendőri állományban is tovább szolgáltak, és nem feltétlenül titokban, fedőbeosztásokban tették ezt. Tanulmányának elsődleges következtetése, hogy bár van bizonyos folytonosság az Államvédelmi Hatóság és a BM III. Főcsoportfőnöksége között, a volt államvédelmi rendőrtisztek, klasszikus szocialista korszakbeli közkeletű elnevezéssel „ávósok” azonban fokozatosan lemorzsolódtak, háttérbe szorultak, eltűntek a magyar rendvédelem állományából. Ez az idő múlásával nyilván fokozatosan így is történt, de egyáltalán nem mindegy, mikor mi volt a helyzet, és a 20. század második fele magyar történelmének mely időpillanatát vizsgáljuk.

Bizonyos levéltári iratok és adatok arra mutatnak, hogy igen sokan közülük különböző (ekkor szükségszerűen állami tulajdonban lévő és a pártállam által irányított) vállalatoknál tűntek fel, többek között különböző befolyásos középkáderi pozícióban. A jelen tanulmány szerzőjének Sárközi János, a Magyar Nemzeti

Levéltár Országos Levéltára Gazdasági Levéltári Osztályának vezetője hívta fel a figyelmét arra a tényre 2023 elején, hogy példának okáért a Dunaújvárosi Vasmű személyzeti iratai között már szűrőpróba szerű ellenőrzéssel és számos olyan vállalati alkalmazottat találunk különböző pozíciókban, akiknek a politikai rendőrségtől vezetett igen kanyargós útja az adott vállalathoz.¹²³

A fő történelmi szakkérdés ugyanakkor, amelyet véleményem szerint kellő körültekintéssel kell feltenni, és körüljárni, hogy a különböző vállalatokhoz átkerülő volt politikai rendőrök vajon tényleg elvesztették kapcsolatukat a szervvel, és valóban polgári állást létesítettek, vagy pedig egy részük esetében az állásváltás csak „kifelé” történt meg, és a valóságban a titkosszolgálatok világában ügynevezett „kihelyezés” keretében továbbra is

---

¹²³ A jelen tanulmány szerzője ezúton is köszönettel tartozik Sárközi Jánosnak, amiért felhívta figyelmét az adatra. Mindazonáltal a szóban forgó iratok még nem kerültek levéltári feldolgozásra, ezért külső kutatók számára nem is kutathatók.

valamely titkosszolgálat kötelékében maradtak, és fedőmunkahelyet létesítettek hírszerzési, kémelhárítási vagy politikai rendészeti feladatok elhárítása céljából? Mindezen belül igencsak érdekesek lehetnek a titkosszolgálati világgal továbbra is szoros kapcsolatban álló állami postaforgalmi és távközlési cégek azon alkalmazottai, akik korábban a politikai rendőrség/titkosszolgálatok kötelékében szolgáltak. Amennyiben megnézzük az interneten elérhető, *szigoruantitkos.hu* című, igen fontos és részletes titkosszolgálat-történeti adatbázist,¹²⁴ amely értelemszerűen jórészt az Állambiztonsági Szolgálatok Történeti Levéltárában található iratok alapján készült, szembetűnő, hogy az eddig feltárt tevékenységet végző SZT (szigorúan titkos, tehát „kihelyezéssel”, fedőmunkahelyen dolgozó, elvileg civil szakmát űző, a valóságban továbbra is titkosszolgálati állományban álló) rendőrtisztek, köztük volt államvédelmi tisztek

---

¹²⁴ <https://szigoruantitkos.hu/>; letöltés ideje: 2023. október 11.

online közzétett életrajz-vázlatait, úgy egyszerű kereséssel is nem kevesebb, mint huszonegy olyan személyt találunk, akik vagy a posta szervezetébe kihelyezetten, ott elrejtve látták el titkosszolgálati munkájukat, vagy szolgálatuk egy bizonyos szakaszában postai levéllenőrzéssel foglalkoztak. Nyilván nem mindannyian voltak egykori államvédelmi tisztek, hiszen közülük többen pályája az Államvédelmi Hatóság felszámolása, és az egységes belügyi-rendőri szervezetbe történő visszaintegrálása után kezdődött.

A jelen tanulmány szerzőjének kezdetben meggyőződése, alapvető kutatási hipotézise az volt, hogy már a fent említett szigorúan titkos politikai rendőrtisztekről fennmaradt személyi iratanyagok alapos tanulmányozása is elégséges lehet, hogy következtetéseket vonjunk le arról, miként épült be a Kádár-rendszer titkosszolgálatába, az 1956-os forradalom és az 1962-es amnesztia után is „átmentve” volt (állományban maradt?) államvédelmi tiszteket a posta (és más, kapcsolódó távközlési,

szállítmányozási és akár egyéb) állami vállalatok szervezetébe, miként működött sok esetben a politikai rendészeti szervektől való leszerelés és munkahelyváltás a „kihelyezés” álcájaként, miként mentette át a Rákosi-korszak brutális politikai rendőrsége személyi állományának legalább egy kisebb részét a konszolidáció korszakába is a Kádár-rezsim, és miként ellenőrizte egy viszonylag hatékony politikai rendészeti apparátus a kommunikáció ellenőrzésén keresztül magát a társadalmat. Arra persze a *szigoruantitkos.hu* című titkosszolgálat-történeti adatbázis bevezető tanulmányának szerzői, Boér Zoltán, Fráter Olivér és Ungváry Krisztián is felhívják a figyelmét, hogy 1956 és 1963 időszakban között a magyar szigorúan titkos rendőrtiszti rendszer nem ismert, azt ezt szabályzó belügyminiszteri parancsnok, belső rendőrségi szabályzatok még nem kerültek elő, nem tudjuk tehát, ebben az időszakban, a Belügyminisztérium III. Főcsoportfőnökség létrehozása és a magyar titkosszolgálatok újjászervezése előtt hány ember (akár hány volt

államvédelmi állományviszonyú politikai rendőr) állt szigorúan titkos rendőri állományviszonyban, és végezte munkáját bizonyos fedőmunkahelyeken a pártállam javára.¹²⁵ A szigorúan titkos, SZT rendőri állománykategória hivatalosan elvileg csak az 1963. évi 0032. számú belügyminiszteri paranccsal jelent meg a magyar rendvédelem történetében, noha feltehetőleg, és alapos indokkal, egyszerűen a mindenkori titkosszolgálatok működésmódja, szakmai szabályai alapján joggal feltételezve korábban is létezett valami ehhez hasonló állománykategória 1945 és 1963 között is az egyre inkább szovjet befolyás alá kerülő, szovjet mintára kiépülő kommunista magyar titkosszolgálatok állományában. Érdekes, ugyanakkor elég kevésbé ismert titkosszolgálat-történeti tény az is, hogy az első ismert kommunista szigorúan

---

¹²⁵ Boér Zoltán–Fráter Olivér–Ungváry Krisztián, *Az SZT-tiszti rendszert Magyarországon – történeti áttekintés.*

<http://szigoruantitkos.hu/bevezeto-tanulmany.html>

Letöltés ideje: 2023. november 01.

titkos állambiztonsági tiszték elsősorban a postai küldeményellenőrzéssel foglalkoztak, amely kiemelt titkosszolgálati forrásnak számított. (A Horthy-korszakban a rendőrség szervezetébe tartozó, mai szóval polgári, illetve a haderő kötelekébe tartozó, mai szóval katonai titkosszolgálatok, bár hivatásos összlétszámuk a szocialista korszakhoz képest alacsony volt, ismerték a fedőmunkahelyre történő tartós kihelyezés intézményét, illetve léteztek homályos, félhivatalos tartalékos jellegű titkos katonai állományban lévő személyek is, akik esetében elmosódott a határ a civil „ügynök” és a hivatásos „hírszerző, kémelhárító vagy diverzáns” között, ők viszont igen sokan voltak.¹²⁶) A klasszikus civil ügynöki állomány

---

¹²⁶ Lásd bővebben a Horthy-korszak mélyállamáról, titkosszolgálati fedőszerveiről:

KÁNTÁS Balázs, *A Kettőskereszt Vértövetség: Egy titkos irreguláris katonai szervezet tevékenysége az 1920-as évek Magyarorszáján. The Double Cross Blood Union: A Secret Irregular Military Formation and its Activity in Hungary During the 1920s*, Budapest, Line Design Kiadó, (Rerum Fides 4.), 2022.

KÁNTÁS Balázs, Héjjas Iván. *Vázlat egy magyar radikális jobboldali katonatiszt-politikus életrajzához és kapcsolatrendszeréhez*, Budapest,

felett álló, gyakorlatilag hivatásos szolgálatot ellátó SZT-tiszteket egyébként az alábbi, jól meghatározott kritériumok szerint különböztették meg a beszervezett ügynököktől:

„Munkájukat fedőmunkahelyükhöz és beosztásukhoz kötötten végezték.

Rendfokozattal és ezzel összefüggően anyagi juttatásokkal is rendelkeztek, számos szempontból a hivatásos állománnyal egyenrangúnak számítottak.

Munkájuk minden esetben önkéntes és ideológiailag megalapozott volt.”¹²⁷

Mára tudható az is, hogy 1975-től szigorúan titkos rendőrtiszti állományba sorolták a postai

---

Hungarovox Kiadó, 2022.

KÁNTÁS Balázs, *Mellékkormány, árnyékhadserg, másik állambatalom?. Radikális jobboldali, titkos félkatonai szervezetek a Horthy-korszak Magyarországon és kapcsolatuk a magyar állammal*, Budapest, L'Harmattan Kiadó, 2023.

¹²⁷ BOÉR Zoltán–FRÁTER Olivér–UNGVÁRY Krisztián, *Az SZT-tiszti rendszer Magyarországon – történeti áttekintés*.

küldemény-ellenőrzési részlegek munkatársait is, így a posta és a titkosszolgálat kapcsolata kifejezetten szorosnak mondható¹²⁸ – noha ebben az időszakban a volt államvédelmi állományviszonyú rendőrök száma már bizonyosan alacsonyabb volt, hiszen a magyar titkosszolgálatoknál is megtörtént egy generációváltás az 1950-es évekhez képest.

Kezdetben úgy véltem, a témával kapcsolatos, egy bizonyos szakmára és/vagy állami vállalat(csoport)ra kiterjedő, kihelyezett titkosszolgálati tisztek tevékenységét vizsgáló alapkutatót az Állambiztonsági Szolgálatok Történeti Levéltára őrizetében található, és természetesen az egyes politikai rendőrtisztek fennmaradt, sokak által kutatott és történetileg valamilyen szinten jól feldolgozott személyügyi irataival érdemes kezdeni, majd a Magyar Nemzeti Levéltár Országos Levéltárában található Közlekedés- és Postaügyi Minisztérium és jogelődei (HU-MNL-OL-XIX-H-1)

---

¹²⁸ BOÉR Zoltán–FRÁTER Olivér–UNGVÁRY Krisztián, *Az SZT-tiszti rendszer Magyarországon – történeti áttekintés.*

megfelelő szervezeti egységeinek iratanyagával, elsősorban az esetlegesen megmaradt személyügyi iratok, illetve titkos ügykezelés alá eső iratok tanulmányozásával érdemes folytatni, valamint ezek adattartalmát összehasonlítani, az 1950-es évek és az 1980-as évek vége közötti évkörrel. Sajnos, kutatásom során azonban végül kiderült, hogy Magyar Nemzeti Levéltár Országos Levéltárában őrzött, Közlekedés- és Postaügyi Minisztérium megmaradt iratai között nem/elszórta található személyi anyagok, munkaügyi iratok.¹²⁹ Nem találhatóak ilyen volumenű források a Közlekedés- és Postaügyi Minisztérium Postafőosztályának általános iratai,¹³⁰ illetve titkos ügykezelés alá tartozó iratai között sem.¹³¹ A minisztérium Munkaügyi Főosztályának iratai csak 1950–1951-es évkörrel

---

¹²⁹ HU-MNL-OL-XIX-H-1. Közlekedésügyi Minisztérium 1945-1949, 1952-1953, 1983-1988, Postaügyi Minisztérium 1952-1953.

¹³⁰ HU-MNL-OL-XIX-H-1-ee. Postafőosztály (Postaügyi Minisztérium, 1952-1953)

¹³¹ HU-MNL-OL-XIX-H-1-ff. Postafőosztály TŰK iratok, 1948-1951.

maradtak fenn.¹³² Eredetileg úgy véltem, elsősorban a posta, és adott esetben az egyéb állami cégek állományába rejtett, „kihelyezett” titkosszolgálati szakemberek működésével és életrajzával kapcsolatos rövid, lényegre törő mikrotörténelmi esettanulmányok lehetnek a legalkalmasabbak arra, hogy a Kádár-korszak magyar titkosszolgálatainak egy bizonyos területen folytatott tevékenységéről átfogóbb képet szerezzünk, és (legalább részben) megismerjük a szolgálatból az 1950-es évek második felétől kezdve egészen az 1960-as évek végéig, de akár az 1970-es évek elejéig bezárólag „látszólag elbocsátott légió” történetét. Ebben valószínűleg igazam is volt, kutatásom során azonban meg kellett állapítanom, hogy az illetékes szaktárca, illetve a Magyar Posta iratai között a szocialista rendszerből nem maradtak fenn kontrollforrások, amelyeket össze lehetne vetni az Állambiztosági Szolgálatok Történelmi Levéltárában őrzött iratokkal, elsősorban

---

¹³² HU-MNL-OL-XIX-H-1-e. Munkaügyi Főosztály, 1950-1951.

azokkal, amelyek a szigorúan titkos állományú magyar politikai rendőrtisztektől fennmaradtak.

Bár jeles történész kollégáim a magyar titkosszolgálatok SZT-rendszerének történetét már részlegesen feldolgozták, amely kutatómunka eredménye a fentebb hivatkozott titkosszolgálat-történeti adatbázis is, itt és most ugyancsak érdemes lenne néhány szót szólni a rendelkezésre álló forrásokról, illetve a szocialista korszak szigorúan titkos rendőrtiszti rendszerének egészéről, illetve nagyságrendjéről, számarányairaól. Miként az adatbázis bevezető tanulmányából kiderül, a korábbi kutatás alapvetően négy forráscsoportra terjedt ki.¹³³

Az Állambiztonsági Szolgálatok Történeti Levéltárában 409 szigorúan titkos tiszti karton található olyan politikai rendőrtisztekről, akik a Belügyminisztérium III/II. Csoportfőnökség (kémelhárítás) állományába tartoztak.¹³⁴ Bár az adatbázis elsősorban a kémelhárítás állományába

---

¹³³ BOÉR Zoltán–FRÁTER Olivér–UNGVÁRY Krisztián, *Az SZT-tiszti rendszer Magyarországon – történeti áttekintés*.

¹³⁴ ÁBTL-2.8.2.2. 60–63. doboz.

tartozó szigorúan titkos rendőrtisztek munkájának és adatainak feldolgozására vállalkozott, és a legtöbben valóban itt kerültek foglalkoztatásra a szocialista korszakban, az is hangsúlyozandó, hogy a III. Főcsoportfőnökség egyik csoportfőnökségéhez való tartozás, állományviszony nem feltétlenül jelentett automatikusan csak hírszerzési/kémelhárítási/politikai rendészeti, stb. munkát. A szocialista korszak állambiztonsági szolgálatainak tevékenysége ugyanis számos esetben összeért, összefolyt, és olykor az elvileg hírszerzési/kémelhárítási szakterületen dolgozó rendőrök is végeztek politikai rendészeti, belsőreakció-elhárítási munkát, és fordítva... Igaz, a tendencia valóban az volt, hogy a hírszerzés (III/I. Csoportfőnökség) SZT állományú rendőrtisztjei jellemzően nem foglalkoztak a magyar állampolgárok állambiztonsági feldolgozásával.¹³⁵ A kommunista diktatúra III/II. Csoportfőnökség

---

¹³⁵ BOÉR Zoltán–FRÁTER Olivér–UNGVÁRY Krisztián, *Az SZT-tiszti rendszer Magyarországon – történeti áttekintés.*

iratanyaga a leginkább teljes és kutatható a témában, de korántsem jelenti a téma teljes forrásanyagát, amely egyúttal töredékes is. Ugyanakkor a kommunista diktatúra fenntartásában valóban leginkább azok az SZT-tisztek játszottak fontos szerepet, akik elhárítási, nem pedig hírszerzési területen dolgoztak, illetve az ő kihelyezésük történt meg a leggyakrabban belföldi fedőmunkahelyekre. Ugyanakkor a III/II. Csoportfőnökség állományában dolgozó rendőrök a klasszikus kémelhárítási tevékenység mellett gyakran végeztek úgynevezett „össz-állambiztonsági” feladatokat is, tehát munkájukat nem csak ellenérdekelt külföldi titkosszolgálatok, de adott esetben (a pártállami rendszerrel nem szimpatizáló) magyar állampolgárok sérelmére látták el.¹³⁶ Miként azt a témával foglalkozó történészek pedig már találóan leírták, a múlt rendszer áldozatainak információs kárpótlása szempontjából

---

¹³⁶ BOÉR Zoltán–FRÁTER Olivér–UNGVÁRY Krisztián, *Az SZT-tiszti rendszer Magyarországon – történeti áttekintés.*

elsősorban az elhárítási szakterületen dolgozó SZT-tisztek életrajza és tevékenysége érdekes.

A fent említett forráscsoporthoz csatlakozik még 66 darab fedőszámos SZT-karton, amelyeken a szigorúan titkos állományú rendőrtisztek nem névvel, csak egy kódszámmal szerepelnek, egy részük azonban más állambiztonsági iratokban való kutatás révén személy szerint is beazonosítható, ezt jeles kollégáim részben el is végezték korábbi kutatásuk során.¹³⁷

A fenti forrásokat kiegészíti 365 darab személyi dosszié, amelyek BM III/II. Csoportfőnökség szigorúan titkos állományú munkatársainak illetményügyeivel kapcsolatos iratokat tartalmaz.¹³⁸

Létezik továbbá az Állambiztonsági Szolgálatok Történeti Levéltárának iratanyagában egy 386 személyügyi gyűjtőből álló irategyüttes, amely az egyes szigorúan titkos állományú rendőrtisztek szolgálati lapját,

---

¹³⁷ ÁBTL-2.8.2.3. Fedőszámos kartonok.

¹³⁸ ÁBTL-2.8.2.2. Illetményügyek.

önéletrajzát, szakmai minősítéseit tartalmazza, egyszóval (persze nem minden esetben) minden olyan adatot, amelyet az Állambiztonság a saját munkatársairól megszerzett és kezelt.¹³⁹

Mint az a számokból kiderül, a fennmaradt iratok tükrében az Állambiztonság kémelhárítási szervezeti egységénél összesen (nem egyetlen időpillanatban), tehát Magyarországon elhárítási területen 1034 SZT-tiszt dolgozott (legalábbis ennyiről maradt fenn valamilyen irat!), akiknek több, mint a fele azonosítható be név szerint. Mindezzel együtt a *szigoruantitkos.hu* című adatbázist összeállító történészek is felhívják rá a figyelmet, hogy bizonyos állambiztonsági iratanyagokat még mindig a nemzetbiztonsági szolgálatok őriznek (legalábbis jó tíz évvel ezelőtt még ez volt a helyzet, ami azóta viszont valamit javult, ugyanakkor sajnos, e visszatartott iratokról nem tudható, hány százalékát képezik az eredetileg keletkezett állambiztonsági iratoknak, illetve mi

---

¹³⁹ ÁBTL-2.8.2.2.

semmisülhetett meg még a Történeti Hivatal, később Állambiztonsági Szolgálatok Történeti Levéltárába történő bekerülés előtt, akár a rendszerváltás előtti, akár a rendszerváltás utáni időszakban.¹⁴⁰ Még szomorúbb, a kutatást így módon még nehezebbé tevő, ugyanakkor egyúttal érdekes, már-már rejtélyes magyar titkosszolgálat-történeti tény, hogy a szigorúan titkos állományú politikai rendőrtisztek napi munkájának legfontosabb dokumentumai, az általuk írott jelentések közül egy sem került levéltári őrizetbe, így konkrét tevékenységükre, az elnyomó politikai rendszer érdekében vállalt szolgálataikra minden rendelkezésre álló, történetileg bizonyítható adattal együtt leginkább csak következtethetünk.¹⁴¹ A postaszolgálat és a titkosszolgálatok komplex kapcsolatának elemzéséhez azonban nem árt, ha röviden ismertetjük a magyarországi posta 20.

---

¹⁴⁰ BOÉR Zoltán–FRÁTER Olivér–UNGVÁRY Krisztián, *Az SZT-tiszti rendszer Magyarországon – történeti áttekintés.*

¹⁴¹ BOÉR Zoltán–FRÁTER Olivér–UNGVÁRY Krisztián, *Az SZT-tiszti rendszer Magyarországon – történeti áttekintés.*

századi történetét is, az első világháború időszakától a szocialista korszak végéig.

A második világháború előtt és alatt a területi változások miatt többször változott, bővült a postahálózat, és újra működött a táborig postalista, a háború és a front átvonulása azonban később súlyos károkat okozott a postaszolgálatnak. 1938-tól a német segítséggel fokozatosan visszacsatolt területeken megszervezték a magyar postaszolgálatot, mely alapvetően a katonai közigazgatásnak alárendelve működött. Itt is megmutatkozott a postalista, mint intézmény erősen félkatonai, fegyveres, alá-fölérendeltségi munkakultúrán nyugvó szervezete, illetve szoros, elválaszthatatlan kapcsolata a mindenkori haderővel. A második világháború éveiben értelemszerűen újra kiterjedt táborig postalistát működtettek, és ez is lényegében a haderő logisztikai fegyvernemeként vagy csapatnemeként funkcionált, a polgári távközlési szolgáltatást pedig, ahogyan az háború esetén nyilván mindig lenni szokott, egyre inkább a katonai céloknak rendelték alá. Az ország, így a

postai infrastruktúra is, a világháború során jelenetős károkat szenvedett, 1945 után pedig óriási feladat volt a tönkretett posta- és hírközlési hálózat helyreállítása, amely már a berendezkedő, szovjet befolyás alatt működő kommunista kormányzatra hárult...¹⁴²

1950-ben a Magyar Posta az államtól kizárólagos jogot kapott a hírlapterjesztésre is, jogkörei és feladatai egyre bővültek. 1957-ben megkezdődött a televízió- és az ultrarövid-hullámú rádióműsor-sugárzás is, a posta lett a monopóliumhelyzetben levő állami távközlési szolgáltató. A postaszállítás gerince továbbra is a vasút volt, ezért a Magyar Posta és a Magyar Államvasutak, e két logisztikai természetű állami vállalat szorosan együttműködött egymással.¹⁴³

A háború után az újjáépítés gyorsan megindult, a műszaki igazgatóságok feladata volt a helyreállítás megszervezése és a korszerűsítés, ami az ötvenes években ugyan lassan haladt, de a hatvanas évekre ugrásszerű fejlődést hozott,

---

¹⁴² Vajda Endre: A posta története, 378–387.

¹⁴³ Vajda Endre: A posta története, 378–465.

ami a szállítás motorizálását, a forgalmi szolgálatban kiségek általános használatba vételét és az ügyvitel egyszerűsítését jelentette. A leglátványosabban a műsorszóró- és a távbeszélő-szolgálat fejlődött, 1957-ben megindult a Magyar Televízió adása, a technikai háttér biztosítása – a rádió műsorszórás mellett – a posta feladata volt. A kisebb településeken lévő postahivatalok és a gyűjtő-feldolgozó pontok között sok helyen menetrend szerinti autóbusszokkal szállították a postai küldeményeket. Az 1960-as években a nagy bérházakban csoportos levélszekrényeket szereltek fel, megjelentek a mai értelemben vett lakossági postaládák.

Korábban egyébként a legfelső emeletre is az ajtóig vitték a kézbesítők a levelet, pénzt, hírlapot, és ha otthon találták a címzettet, átadták azt, ha nem, akkor értesítést hagytak. Később, az 1970-es években a ritkán lakott külterületeken, tanyás vidékeken bevezették az úgynevezett támpontos kézbesítést, ami azt

jelentette, hogy a postás kézbesítő igyekezett mindenképpen célba juttatni a küldeményt...¹⁴⁴

A szocialista korszakban újra komoly és részletes jogi szabályozásra került a posta, mint monopóliumhelyzetben levő, sokrétű tevékenységet ellátó állami vállalat működése, a kor kihívásaira reflektáló, új postatörvényt kellett kodifikálni, a törvényhozás pedig végül 1964-ben fogadta el az 1964. évi II. törvényt a postáról és a távközlésről. A törvény az ágazati jogban nagyon fontos előrelépés volt, és a kor színvonalának megfelelően nagyon részletesen szabályozta a postaszolgálat működését, és a felelősségi köröket.¹⁴⁵

1967-ben kezdődött meg jelentős fejlesztésként az úgynevezett crossbar rendszerű telefonközpontok üzembe állítása, az 1970-es évek végén bevezették az időosztásos multiplex-rendszert, és ekkor adták át az első konténeres távbeszélőközpontokat is.

---

¹⁴⁴ Vajda Endre: A posta története, 378–465.

¹⁴⁵ Vajda Endre: A posta története, 378–465.

1977-ben helyezték üzembe Magyarországon az első földi űrtávközlő-állomást Taliándörögdön, amely szintén távközlés-történeti mérföldkövet jelentett. 1973-ban végül elrendelték a ma is használatos irányítószámok használatát, ami 1978-ra lehetővé tette az automata levélfeldolgozás bevezetését is. A politikai élet új szocialista államberendezkedésének megfelelően a háború után megszűntek, vagy pedig beolvadtak az állami intézményrendszerbe a korábbi postás egyesületek, intézmények, és létrejöttek az üzemi tanácsok és a szakszervezet, mely a szociális gondoskodás egy formáját is jelentette a szocialista korszakan. Itt említendő meg, hogy már 1952-ben megalakult az önálló Postaügyi Minisztérium, amely jelezte az ágazat és a szakterület kiemelt fontosságát, és amely később a Közlekedés- és Postaügyi Minisztériumba olvadt be.¹⁴⁶ 1983-ban leválasztották a postát a

---

¹⁴⁶ A minisztérium megmaradt iratanyaga a Magyar Nemzeti Levéltár Országos Levéltárában kutatható: HU-MNL-OL-XIX-H-1. Közlekedés- és Postaügyi Minisztérium (Közlekedésügyi

közlekedésügyről, és végül úgynevezett országos főhatósággá szervezték át.¹⁴⁷

A szocialista rendszer összeomlása, majd végül a magyarországi politikai rendszerváltás, a demokratikus és kapitalista rendszerbe való átmeneti idején, 1989 decemberében a Magyar Posta három nagy szolgáltatási ága szétvált, és önálló állami vállalatokká alakultak: létrejött a Magyar Posta Vállalat (ma Magyar Posta Zrt.), a Magyar Távközlési Vállalat (ma Magyar Telekom Nyrt.) és a Magyar Műsorszóró Vállalat (ma Antenna Hungária Zrt.).

Itt érkeztem el tanulmányom talán legfontosabb részletéhez, amely nem más, mint néhány volt államvédelmi/állambiztonsági titkosrendőr rövid, de valamilyen szempontból részletes életrajza, amely következtetéseket enged levonni a politikai rendőrség és a posta, mint állami vállalat kapcsolatáról. Lássuk hát, az

---

Minisztérium 1945-1949, 1952-1953, 1983-1988, Postaügyi Minisztérium 1952-1953)

¹⁴⁷ Lásd: <https://dapta.hu/a-magyar-posta-tortenete-diohejban-2/>, letöltés ideje: 2023. augusztus 12.

életrajzok alapján milyen töredékes, de érdekes következtetéseket lehet levonni. Az alábbiakban röviden tíz ilyen szigorúan titkos állományú magyar politikai rendőr életrajzát ismertetem röviden, de lényegre törően – már azt, ami korábbi kutatások és a rendelkezésre álló történeti források fényében ezekből az életrajzokból egyáltalán megismerhető.

BÁLINT LAJOS 1930-ban született Alsónémediben. Négy polgári iskolát, majd postanövendéki és távirász tanfolyamot végzett. 1944 során a csepeli vasműben dolgozott segédmunkásként, majd a berendezkedő kommunista diktatúra évei alatt, 1947 és 1949 között a Magyar Posta alá tartozó Központi Táviró Hivatalban dolgozott távirásként. A fiatalember végül a postától került az Államvédelmi Hatósághoz. 1949-ben szerelt fel megbízható káderként a politikai rendőrséghez őrmesterként, és rögtön az ÁVH X/3. Osztály Rádióelhárító alosztály vezetője lett. 1955-ben

elvégezte a Szovjetunió hírszerző akadémiáját is. Önéletrajza szerint 1956. október 23-tól a BM József Attila utcai épületét védte, november 1–4. között a tököli repülőtéren a szovjet hadsereghez csatlakozott, majd karhatalmistaként teljesített szolgálatot, ez azonban megkérdőjelezhető hitelességű információ. Személye és pályája fordított tendenciát mutat – arra ékes példa, miként szolgált a posta a magyar politikai rendőrség káderutánpótlását. 1956-ban visszakerült az újra egységessé szervezett rendőrség állományába, ekkor már rendőr főhadnagyként. Ezek után a politikai rendőrség különböző szervezeti egységeinél dolgozott csoportvezetőként és alosztályvezetőként, végül 1982-ban, alezredesi rendfokozattal került nyugállományba.¹⁴⁸

CSERESZNYÉS TAMÁS államvédelmi rendőrtiszt 1915-ben született. Eredeti

---

¹⁴⁸ ÁBTL- 2.8.2.1. – 389.

végzettsége szerint villany- és rádiószerelő, aki a Magyar Királyi Államvasutak különböző szervezeti egységeinél, majd 1944-től a Kolozsvári Rádióhivatalnál és a Magyar Rádiónál dolgozott, majd bizonytalan időpontban, 1944 és 1949 között, feltehetőleg a második világháború után átkerült a Posta Kisérleti Állomás Rádió Megfigyelő Állomásához, ahol vevőtechnikusként és távirásként dolgozott. Nem egészen világos a rendelkezésre álló, töredékes adatokból, hogy a postaműszaki szakember mikor került kapcsolatba a politikai rendőrséggel, annyi azonban bizonyos, hogy 1952–1953-ban már a szoros titkosszolgálati ellenőrzés alatt működő Ferihegyi Repülőtéri Rádióállomáson, majd 1953-tól a Postaügyi Minisztérium Rádióosztályán dolgozott, vezetői beosztásokban. Meglehetősen valószínű, hogy a postai, rádiós, illetve minisztériumi munkahelyek már 1949–1950-től Cseresznyés Tamás fedőmunkahelyei voltak, még akkor is, ha a róla fennmaradt iratokból ez nem derül ki

egyértelműen. 1956 szeptemberétől ugyanis a férfi a rendelkezésre álló forrásokban államvédelmi főhadnagyként szerepel (állományviszonyba vétele feltehetőleg már jóval korábban megtörtént!), majd átkerült az újra egységesített rendőrség állományába. 1959-ben végül diplomát szerzett a Budapesti Műszaki Egyetem Villamosmérnöki Karán, és hivatásos állományban továbbra is rádióhírszerzési és -elhárítási szakterületen dolgozott a titkosszolgálatok különböző szervezeti egységeinél. 1959-ben rendőr századossá, 1963-ban rendőr őrnaggyá, 1969-ben rendőr alezredessé léptették elő. Elsősorban a BM III/V. csoportfőnökség kötelékében dolgozott, 1970-es nyugállományba vonulásáig. Személye egy újabb remek példa a posta, és a tágabb értelemben vett távközlés és a magyar titkosszolgálatok igen szorosra fűzött kapcsolatára.¹⁴⁹

---

¹⁴⁹ ÁBTL 2.8.1. – 869.

GUTAI PÁL már egy sokkal tisztább példája a politikai rendőrség és a postaszolgálat kapcsolatának, őt ugyanis úgy foglalkoztatta a kommunista rendszer titkosszolgálat, hogy a fedőmunkahelye volt a Magyar Posta. A 8 általánost és 5 hónapos pártiskolát végzett, eredetileg munkásként dolgozó férfi a kommunista párt aktív tagjaként tevékenykedett a második világháború után. 1949-ben került a Magyar Posta kötelékébe, ahol a 62. számú postahivatalban dolgozott, mint rovatoló, illetve párhuzamosan az ott működő pártszervezetben is aktív szerepet vállalt. A posta dolgozóból végül klasszikus SZT (szigorúan titkos) tiszt lett – hogy pontosan mikor, az homályos. 1955-ben már rendőr alhadnagy volt, de igen elképzelhető, hogy már korábban is az Államvédelmi Hatóság kötelékében dolgozott. Az 1956-os forradalom és szabadságharc alatt végig operatív állományban szolgált, azaz postai fedőmunkahelyén az éppen át- és fokozatosan újraszerveződő politikai rendőrségnek

dolgozott, hivatásos állományban. 1958-ban rendőr hadnagyi, 1961-ben főhadnagyi rendfokozatot kapott. Munkahelyi minősítése szerint „Az ellenforradalom ideje alatt becsületesen helytállt. Jó fedése alapján munkahelyén tartózkodhatott, és a lehetőségekhez mérten fellépett az ellenforradalmi követelésekkel szemben. A helyi pártszervezet újjászervezésében komoly munkát fejtett ki, egyike volt azoknak, akik az ellenforradalmi események után a pártszervezet létrehozásában hathatósan tevékenykedtek.” 1963-ig dolgozott fedett politikai rendőrtisztként a posta kötelékében, amikor életrajza szerint kérelmére leszerelték. De vajon teljes egészében megszakadt a kapcsolata a szervvel?¹⁵⁰

KRÁLL GYULA szigorúan titkos politikai rendőrtiszt, akinek a fedőszáma D-81 volt, 1924-ben született, és igen érdekes titkosszolgálati karriert futott be. Már rögtön a második

---

¹⁵⁰ <http://szigoruantitkos.hu/szt-tisztek/gutai-pal-190.html?search=posta>

világháború után, 1946-tól rendőrként szolgált, előbb rendőr alhadnagyi, majd 1954-től államvédelmi századosi rendfokozatban. 1959-ben rendőr őrnagyi, 1963-ban rendőr alezredesi rendfokozatba léptették elő, azonban „kifelé” végig a Közlekedés és Postaügyi Minisztérium Postavezérigazgatóság kötelékében szolgált, különböző fedőbeosztásokban. Érdekesség, hogy dr. Császár Józsefné rendőr alezredes, a BM Személyzeti Csoportfőnökség osztályvezetőjének 1981. november 4-én kelt igazolása alapján, 1946. február 1-je és 1981. november 30-a között volt a BM hivatásos állományában, egy 1981. május 19-én kelt a Közlekedés és Postaügyi Minisztérium Postavezérigazgatóság, Munkaügyi és Szociálpolitikai Szakosztályának küldött igazoláson 1945. március 1. és 1969. június 1. közötti munkaviszony van feltüntetve. Ezzel Králl Gyula talán az egyik leghosszabb időn át szolgálatot teljesítő, magyar politikai rendőrtiszt, akinek a posta volt a fedőmunkahelye, és akinek karrierje egyértelműen az Államvédelmi

Hatósághoz köthető, és akit onnan hosszú időn keresztül, fedőmunkahelyen keresztül, szigorúan titkos állományban foglalkoztatott a szolgálat. Talán ő a „látszólag elbocsátott légió” legemblematikusabb tagja. Főnökei így jellemezték: „„*Szocialista államrendszerünkhez való hűsége, elvi szilárdsága kifogástalan. [...] Szakmai munkáját – mint régi operatív tiszt – hivatásszeretettel, ambícióval végzi. Kezdeményezőkézség, önállóság, felelősségtudat jellemzi. [...] A különböző nemzetközi szervezetekben tevékenykedő kapitalista személyek körében a hivatali érintkezést felhasználva személyi kapcsolatokat is kialakított, több értékes információt tudott ezáltal felderíteni [...] A hozzákapcsolt hálózattal, valamint társadalmi kapcsolatokkal való foglalkozás eredményessé vált.*” Hosszú titkosszolgálati pálya után 1981-ben vonult nyugállományba.¹⁵¹

---

¹⁵¹

<http://szigoruantitkos.hu/szt-tisztek/krall-gyula-274.html?search=posta>

PAMMER JÁNOS a „látszólag elbocsátott légió” tagjai közé látszólag nem illik, ugyanis, mert bár 1923-ban született, és éppenséggel korából kifolyólag lehetett volna az Államvédelmi Hatóság munkatársa is, a D-185 fedőszámot viselő, szigorúan titkos rendőrtiszt csak jóval később, az 1970-es években került – postai dolgozóként – az Állambiztonság fedett állományába. Pammer János mérnök volt, aki 1960-ban, némileg megkésve szerzett diplomát a Budapesti Műszaki Egyetemen, és különböző beosztásokban szolgált a Posta Vezérigazgatóság Távközlési Osztályán, ahol egészen az ügyosztályvezetői rangig jutott. Hogy pontosan mikor kezdődött a kapcsolata a politikai rendőrséggel, nem deríthető ki egyértelműen a rendelkezésre álló forrásokból, a postai-távközlési szakemberre azonban akár már a szocialista korszak első időszakában is felfigyelhettek a szolgálatok. Hogy informálisan milyen kapcsolatban állhatott az 1950-es években az Államvédelemmel/Állambiztonsággal, arra

legfeljebb következtetni lehet, erről ugyanis nem maradt fenn forrás. Annyi azonban bizonyos, hogy – feltehetőleg hosszabb informális együttműködést követően – 1972-ben került a rendőrség fedett, hivatásos állományába, századosi rendfokozatban, majd 1978-ban rendőr őrnaggyá léptették elő. Felette, Koncz Lajos rendőr ezredes így jellemezte munkáját: *„Állományba vétele óta a Posta Vezérigazgatóság távközlési osztályán ügyosztályvezetői fedőfunkciót tölt be. [...] Politikailag képzett. Munkásőr. [...] súlyt kellene helyezni arra, hogy hálózatépítő tevékenységéhez nagyobb segítséget nyújtson a fedőmunkahelyének nyílt állományú operatív tisztje részére [...] A nyugdíjkorhatár elérését megelőzően kérését értékelve javasoljuk állományviszonyának meghosszabbítását.”* Végül a politikai rendőrségtől, kifelé pedig a Posta Vezérigazgatóságtól 1983-ban vonult nyugállományba.¹⁵²

---

¹⁵²

<http://szigoruantitkos.hu/szt-tisztek/pammer-janos-459.html?search=posta>

KAKUK JENŐ 1929-ben született. Eredeti szakmája postaműszerész volt, 1947-ban szerezte meg oklevelét, majd a kommunista korszak első éveiben, 1952-ben elvégezte a Budapesti Műszaki Egyetem előkészítő tanfolyamát. 1947 és 1949 között a Posta Kísérleti Állomásán dolgozott (a Horthy-, a Rákosi- és a Kádár-rendszerben is a politikai rendőrség és a titkosszolgálatok kedvelt fedőszervéről beszélünk), mint technikus, 1949-ben a Posta Átviteltechnikai Vállalatánál, amely az elektronikus hírközlésért felelt (és ugyancsak szoros kapcsolatban állt a mindenkori titkosszolgálatokkal) csoportvezetői beosztást kapott, majd 1952-ben a Posta Helyközi Távbeszélő Hivatalhoz került csoportvezetőnek. Az állambiztonsági iratokban 1955-től találkozhatunk Kakuk Jenő névvel, mint a hivatásos állomány tagjával. Esetében remek példát láthatunk arra, miként nyújtották a postai szakemberek a politikai rendőrség/titkosszolgálat rádió-hírszerzési és elhárítási apparátusának utánpótlását. Kakuk Jenő 1955-

ben lett államvédelmi, majd rendőr hadnagy, de valószínűsíthető, hogy kapcsolata a belügyi szervekkel nem ekkor kezdődött, hivatásos állományba vétele pedig inkább egy folyamat vége, mint a kezdete lehetett. Adatai szerint szolgálati helye 1955-től már a BM XV. (Híradástechnikai) Osztály. 1958-ban rendőr főhadnaggyá, majd 1962-ben rendőr századossá léptették elő. Közben elvégezte a Budapesti Műszaki Egyetem Villamosmérnöki Karát, illetve az MDP öthónapos pártiskoláját is. 1968-tól alosztályvezetői, majd mérnöki beosztásokban szolgált a Belügyminisztérium különböző, rádió-hírszerzéssel és elhárítással foglalkozó szervezeti egységeinél. 1967-ben rendőr őrnaggyá, 1974-ben rendőr alezredessé, 1984-ben pedig rendőr ezredessé léptették elő. A postai szakemberből politikai rendőrré váló férfi kapcsolata, bár rendőri állományba vétele után a rendelkezésre álló adatok szerint nem volt kihelyezve a Magyar Postához, mint fedőmunkahelyhez. A politikai rendőrségtől 1984-ben szerelt le, és vonult nyugállományba.

Pályája ékes bizonyítéka annak, hogy a kommunista rendszerben a posztaszolgálat és a politikai rendőrség munkája nagyon szorosan összefonódott.¹⁵³

KORPAI JÁNOS alulról járta végig a szocialista korszak politikai rendőrségének ranglétráját. Eredeti végzettége mindössze 3. elemi iskolai osztály volt, és 1945-ig segédmunkásként és napszámosként dolgozott. 1945-ben, a második világháború után csatlakozott az újjászerveződő rendőrség állományához. 1945 és 1948 között próbarendőr, 1948 és 1949 között rendőri tizedes, 1949-re rendőr őrmester volt, végül 1953-ban államvédelmi hadnagyi, 1954-ben pedig államvédelmi hadnagyi rendfokozatba léptették elő. Kezdetben vidéki rendőr-főkapitányságon teljesített szolgálatot, 1955-ben azonban a Belügyminisztérium III. osztályára

---

¹⁵³ ÁBTL-2.8.1.-9927.

<https://www.abtl.hu/ords/archontologia/?p=108:13:::NO:13:P13>
13 OBJECT ID,P13 OBJECT TYPE:954524,ELETRAJZ

vezényelték, mint elhárító tisztet. 1956 november 5-e és december 5-e között a Pécsi Postaigazgatóságon dolgozott, mint biztosító, ez azonban valószínűleg nem jelentett más, mint a postára történő kihelyezését, ahol lehetőségeihez mérten igyekezett sabotálni a forradalom és szabadságharc eseményei. Személye jó példája a postára időlegesen kihelyezett államvédelmi tiszteknek. A forradalom leverése után a BM Karhatalom állományába került, mint a pécsi karhatalmi zászlóalj pénzügyi szolgálatvezetője, majd innentől kezdve végig a Baranyai Megyei Rendőr-főkapitányság állambiztonsi szervezeti egységénél teljesített szolgálatot, mint operatív beosztott, illetve mint csoportvezető. 1957-ben rendőrnagy főhadnagyi állományviszonyt kapott, 1961-ben rendőr százados, 1966-ben rendőr őrnagy, 1969-ben rendőr alezredes lett. Szolgálatában közben letette az érettségit, illetve diplomát szerzett a Marxizmus-Leninizmus Esti Egyetemen is. 1976-ban, 20 évvel az 1956-os forradalom és szabadságharc után helyezték nyugállományba.

Esete remekül reprezentálja, milyen fontos állami szerv volt a posta szocialista korszakban, és hogyan helyeztek ki oda titkosszolgálati szakembereket a legnagyobb krízis idején.¹⁵⁴

LEHEL ARTÚR a magyar állambiztonság történetének igen érdekes alakja volt. 1898-ban született, kereskedelmi érettségivel rendelkezett, kereskedelmi tengerészként pedig az Újpesti Kikötő parancsnoka, illetve a 1919-ben Dunai Flottilla Szamos monitorának katonája volt. A Horthy-korszakban végül a Szovjetunióba emigrált, ahol különböző állami szervezeteknél végzett szakmai és politikai munkát egyaránt. Többek között volt a Szovjet Tudományos Akadémia Földrajzi Intézetének is tudományos munkatársa, és nehéz elképzelni, hogy egy emigráns magyar kommunista értelmiségit ne

---

¹⁵⁴ ÁBTL 2.8.1. - BM Baranya MRFK 1445.

ÁBTL 2.8.1. - 17-340/1969.

https://www.abtl.hu/ords/archontologia/f?p=108:13:::NO:13:P13_OBJECT_ID,P13_OBJECT_TYPE:708120,ELETRAJZ

környékezett volna meg a szovjet titkosszolgálat. 1945-ben megszerezte a földrajztudományok kandidátusa tudományos fokozatot is. A második világháború után hazatért a szovjetizálódó Magyarországra, ahol feladatok várták. 1955 és 1956 során a Közlekedés- és Postaügyi Minisztérium Államvasutak Főosztályán volt politikai munkatárs, amiről nehezen feltételezhető, hogy ne lett volna szigorúan titkos állományú rendőr/államvédelmi tiszt, de az mindenképpen bizonyos, hogy ebben a beosztásban szorosan együttműködött a szolgálatokkal. Ő is éppen az 1956-os forradalom idején dolgozott postai szakterületen, ráadásul a vállalatot felügyelő minisztériumban. Nem sokkal később, 1957-ben már az Országos Rendőr-főkapitányság II. Főosztály Értékelő és Tájékoztató Alosztály alosztályvezetőjeként találkozhatunk vele, rendőr ezredesi rendfokozatban. Bár ez az első időszak és rendfokozat, amelyek kapcsán a róla szóló iratokban hivatásos állományban előfordul, igen szokatlan volt, hogy valakit

korábbi civil ügynökként helyből ezredessé neveztek volna ki a rendőrségnél/állambiztonságnál. Csak következtethetünk rá, hogy Lehel Artúr már évekkel korábban a magyar politikai rendőrség titkos munkatársa volt, és amikor postaügyi szakterületen dolgozott – éppen a forradalom és szabadságharc időszaka alatt –, akkor is leginkább a belügyi szervek akaratát teljesítette. Ugyancsak érdekes, hogy Lehel Artúrt viszonylag rövid, ezredesi rendfokozatban eltöltött rendőri hivatásos állomány után 1959-ben nyugállományba helyezték. Igaz, ekkor már 61 éves volt, ami a korszakban bőven megfelelt a nyugdíjkorhatárnak, de az érdekes politikai és állambiztonsági pályát befutó, volt tengerész, térképész és rendőr ezredes csak jóval később, 1971-ben hunyt el. Nyitott kérdés, vajon nyugdíjazása után megszakadt-e a kapcsolata a politikai rendőrséggel?¹⁵⁵

---

¹⁵⁵ ÁBTL 2.8.2.1. – 323.

https://www.abtl.hu/ords/archontologia/f?p=108:13:::NO:13:P13_OBJECT_ID,P13_OBJECT_TYPE:958808,ELETRAJZ

SOMLAI JÁNOS állambiztonsági pályája a fentiekhez hasonlóan figyelemre méltó. 1932-ben született, és 4 polgári iskolát végzett, majd villamosipari technikus, illetve híradós tiszti oklevelet szerzett. 1950-ben a Posta Kísérleti Intézetnél dolgozott, mint rádiótechnikus, amely, mint említettük, a világháború előtt és után is a titkosszolgálatok kedvelt fedőszerve volt. A férfi ekkoriban kerülhetett kapcsolatban az állambiztonsággal és/vagy a katonai hírszerzéssel, ugyanis nem sokkal később, 1951 és 1953 között a Magyar Néphadsereg híradós tisztjeként teljesített szolgálatot. Közben a Leningrádi Katonai Akadémián hadmérnöki végzettséget szerzett (nehéz elképzelni, hogy ez idő alatt nem került kapcsolatba a szovjet titkosszolgálatokkal is), majd miután visszatért Magyarországra, 1957 és 1961 között a Posta Rádió és Televízió Műszaki Igazgatóságán dolgozott, mint rádiótechnikus. Igen esélyes, és életszerűnek hangzik, noha a töredékesen

fennmaradt állambiztonsági forrásokban nincs arra való nyílt utalás, hogy ebben az időszakban már a titkosszolgálatoknak dolgozott volna, de leginkább fedőbeosztásra lehet következtetni. Somlai János 1962-ben, éppen a belügyi struktúra átszervezésének évében tűnik fel az állambiztonság hivatásos állományában, mégpedig rögtön, mint rendőr százados, és a Belügyminisztérium XV/1. alosztályának alosztályvezetője. Az ő életpályája is emblemikus példája annak, miként hasznosította a magyar politikai rendőrség a hírközlési, távközlési szakembereket, és nem csupán fedőbeosztásba helyezte őket ki a postához és egyéb távközlési/hírközlési vállalatokhoz, hanem sokszor pont ezek az állami cégek adták a szocialista állam politikai rendőrségének utánpótlását. Az már csak egy lehetséges kombináció volt, hogy valaki „kifelé” esetleg megőrizte korábbi civil munkahelyét, fedőbeosztást kapott, „befelé” pedig az állambiztonság szigorúan titkos tisztje volt. Somlai János esetében sem áll rendelkezésre

egyértelműen arra vonatkozó adat, hogy őt a szocialista rendszer titkosszolgálatára már postai hírközlési szakember korában, civil állásában foglalkoztatta, de hogy kapcsolatba léptek vele, az szinte bizonyos. 1964-ben már önálló csoportvezető mérnökként dolgozott a rendőrség kötelékében, műszaki fejlesztési területen (ez lehallgató-berendezések fejlesztését jelentette), rendőr őrnagyi rendfokozatban. 1973-ban alezredessé, 1978-ban pedig rendőr ezredessé léptették elő, és előbb a BM I. Csoportfőnökség Műszaki Fejlesztési, később pedig Önálló Híradástechnikai Osztályát vezette. Somlai János 1989-ben, a rendszerváltáskor vonult nyugállományba. Postai alkalmazottból, hírközlési szakemberből lett politikai rendőri karrierje a kommunista diktatúra korszakával együtt ért véget.¹⁵⁶

---

¹⁵⁶ ÁBTL-2.8.1-14410.

https://www.abtl.hu/ords/archontologia/f?p=108:13::NO:13:P13_OBJECT_ID,P13_OBJECT_TYPE:958254,ELETRAJZ

SOMLÓ IMRE, született Sommer Imre politikai rendőri karrierje megint csak remekül illusztrálja, milyen szoros kapcsolat állt fenn a titkosszolgálatok és a posta között, illetve milyen módon került egy államvédelmi/állambiztonsági tiszt postai szakterületre kihelyezésre a szocialista korszakban. Somló Imre 1918-ban született, 4 gimnáziumi osztályt végzett, majd villanszerelő-segédi képesítést szerzett, majd különböző villamosipari cégeknél dolgozott, mint villanszerelő. Az 1940-es években, mint sok más izraelita származású ember, elszenvedte a honvédelmi munkaszolgálat gyötrelmeit. A második világháború után belépett a szocialista elvek szerint újra szerveződő rendőrséghez, és a Budapesti Rendőr-főkapitányság gazdaságvédelmi nyomozójaként kezdett el dolgozni. rendőrnyomozó alhadnagyi, majd hadnagyi rendfokozatot viselt, végül 1949-ben államvédelmi állományviszonyba sorolták át, főhadnagyi rendfokozattal. Az Államvédelmi Hatóság vasúti alosztályán volt operatív

beosztott (titkos állományú politikai rendőr) 1949 végéig, majd a Belügyminisztérium különböző, politikai rendészettel foglalkozó szervezeti egységeinél dolgozott, továbbra is államvédelmi állományviszonyban. 1953-ban államvédelmi főhadnaggyá, 1955-ben államvédelmi őrnaggyá léptették elő. Az 1956-os forradalom és szabadságharc alatt is államvédelmi állományviszonyban dolgozott, majd a forradalom leverése után a Budapesti Rendőr-főkapitányság Politikai Nyomozó Főosztályán kapott alosztályvezetői beosztást. 1961-ben hivatalosan töltötték az állományból, és szigorúan titkos állományú (SZT) rendőrtiszt lett. Kifelé a Közlekedési és Postaügyi Minisztérium egyik osztályának helyettes vezetője volt 1961 és 1973 között, e fedőmunkahelytől függetlenül azonban valójában a Belügyminisztérium III/II–6. Osztályának alkalmazásában állt, mint főoperatív beosztott. A (volt?) államvédelmi tiszt több mint tíz évig dolgozott postai területre kihelyezve, fedésben, szigorúan titkos tisztként.

Példája jól illusztrálja, miként szabadult meg látszólag a kommunista kormányzat a kádári konszolidáció jegyében a volt ávósoktól, és biztosított nekik látszólag civil munkahelyet, miközben a valóságban a szocialista korszak legsötétebb időszakában is politikai rendőrként tevékenykedő emberek egy része sosem nyert végleges „elbocsátást” a szervtől, és a „látszólag elbocsátott légió” katonájaként (vagy inkább rendőreként) tovább folytatta az állambiztonsági munkát, vagy fedett hivatásos állományban, vagy egykori munkaadója ügynökeként. Somló Imre végül 1973-ban vonult nyugállományba, szigorúan titkos rendőrtiszti állományviszonya is ekkor szűnt meg.¹⁵⁷

Ami a szocialista korszakbeli (politikai) rendőrség és a posta végig fennálló szoros kapcsolatát illeti, fennmaradt egy igen fontos történeti forrás, nevezetesen pedig a

---

¹⁵⁷ ÁBTL 2.8.2.2. – 102.

ÁBTL 2.8.2.2. - D-74.

<https://www.abtl.hu/ords/archontologia/?p=108:13:::NO:13:P13>
13 OBJECT ID,P13 OBJECT TYPE:932078,ELETRAJZ

Belügyminisztérium III. (Állambiztonsági) Főcsoportfőnöksége 3. osztályának ügyrendje.¹⁵⁸ E rendőri szerv nem keverendő össze a III. Főcsoportfőnökség III. Csoportfőnökségével, amely római számot viselt, és a Magyar Népköztársaság Belügyminisztérium/rendőrség szervezetébe rejtett titkosszolgálati apparátusának belső elhárítással, klasszikus értelemben vett politikai rendészettel foglalkozó részlege volt 1962 és 1990 között.¹⁵⁹ A III. Főcsoportfőnökség 3. osztálya nem tartozott egyik belügyi csoportfőnökséghez sem, hanem a III. Főcsoportfőnökség egy önálló, „K” jelzésű, azaz küldeményellenőrző osztálya volt, a politikai rendőrség által gyanúsnak vélt postai küldeményeket ellenőrizte, e munkáját pedig

---

¹⁵⁸

https://www.abtl.hu/sites/default/files/forrasok/ugyrend_8.pdf, letöltése ideje: 2023. szeptember 14.

¹⁵⁹ Lásd bővebben többek között: TABAJDI Gábor–UNGVÁRY Krisztián, *Elhallgatott múlt. A pártállam és a belügy. A politikai rendőrség működése Magyarországon 1956–1990*, Budapest, Corvina Kiadó, 2008.

többszörre postai fedésben dolgozó munkatársak útján végezte... Ez a máig kevésbé ismert állambiztonsági/politikai titkosrendőri szerv volt tehát a honi postai levéllenőrzés önálló rendvédelmi szerve, amelynek működéséről az állampolgárok vajmi keveset tudtak, noha sejtették a létezését. Mára ennek a szervezeti egységnek az ügyrendje is nyilvános, bárki számára elérhető, noha a kutatók előtt sem széles körben ismert állambiztonsági rendőri szervről van szó.¹⁶⁰ Ezzel együtt talán nem árt, ha a dualizmuskori és a Horthy-korszakbeli primer titkosszolgálati forrásokkal¹⁶¹ együtt

---

¹⁶⁰ A Belügyminisztérium III. (Állambiztonsági) Főcsoportfőnöksége 3. osztályának ügyrendje. Állambiztonsági Szolgálatok Történeti Levéltára.

https://www.abtl.hu/sites/default/files/forrasok/ugyrend_8.pdf

Letöltés ideje: 2023. november 22.

¹⁶¹ A szocialista korszak magyar titkosszolgálatairól egyébként megjelent egy igen érdekes és értékes forrásgyűjtemény. Lásd: *Szakmatörténeti szemelvények*, forráskiad. BODA József–DOBÁK Imre–REGÉNYI Kund Miklós–SZILI László, Budapest, Nemzetbiztonsági Szakszolgálat, 2014.

ebből is szó szerint idézek néhány, a titkosszolgálati postai küldeményellenőrzés mikéntjére vonatkozó, érdekes részletet:

„Az Osztály sajátos eszközeivel és módszereivel – szoros együttműködésben a főcsoportfőnökség operatív és vizsgálati szerveivel, valamint a Belügyminisztérium más szerveivel – teljesíti az állam biztonságának védelméből ráháruló feladatokat.

[...]

Az Osztály sajátos eszközeivel és módszereivel – szoros együttműködésben a főcsoportfőnökség operatív és vizsgálati szerveivel, valamint a Belügyminisztérium más szerveivel – teljesíti az állam biztonságának védelméből ráháruló feladatokat.

7. Az Osztály feladatának teljesítése során jogosult egyes – a főcsoportfőnökség ügyrendjében és a vonatkozó parancsokban meghatározott – operatív eszközöket és módszereket alkalmazni. Ezek alapvetően a következők: a) a posta egyes objektumaiban postai fedéssel „SZT”-állomány foglalkoztatása; b) a munka postai feltételeinek

biztosításhoz hálózat szervezése; c) az operatív osztályok által figyeltetett és a saját kutatómunka során felderített ellenséges személyekről, központokról adattár vezetése; d) a kutató, megelőző feladatok biztosítása érdekében meghatározott ideig regiszteres módszer alkalmazása a főbb kapitalista országok vonatkozásában; e) az ellenséges ügynöki összeköttetési módszerek kutatása, felderítése érdekében fizikai és kémiai vizsgálatok végzése; f) ellenséges, vagy technikailag sérült „K”-anyagok kivonása a postai forgalomból; g) fedőigazolványok alkalmazása; h) megfelelő fedéssel konspirált körletek szervezése, legalizálása és fenntartása.

Az Osztály alegységeinek feladata 14. A BM. III/3-A. és III/3-B. Alosztály feladata: a) biztosítják a postai forgalmat ellenséges tevékenységre felhasználó személyek, szervek, objektumok felkutatását; b) ellenőrzik a jogellenesen külföldön maradt személyeket befogadó táborokat, a táborokba és az onnan hazánkba érkező postai küldeményeket; c) operatív célból személyek felkutatása, az állam biztonsága szempontjából kiemelkedő külföldi célobjektumok, területek postai forgalmának tanulmányozása; d) íráskutatást, adatmegállapítást végeznek az ellenséges tevékenységet folytató ismeretlen személyek felderítésére. 15. A BM. III/3-C. Alosztály

feladata: a) a küldemények postai forgalomból való fogadása és visszairányítása; b) a szorosan figyeltetett személyek küldeményeinek, valamint a kutató feladatok érdekében egyes küldemények bontása, fotózása és zárása

c) az ellenséges tevékenységre utaló küldemények fizikai, kémiai vizsgálata az alkalmazott titkosírásos összeköttetések felderítésére.

[...]

16. A BM. III/3-D. Alosztály feladata: a) a szorosan figyeltetett személyek küldeményeinek ellenőrzése, a másolatok továbbítása az operatív szervekhez; b) a kapitalista országok Budapesten működő képviselői küldeményeinek ellenőrzése és feldolgozása; c) az Osztály operatív adattárának kezelése.

17. A BM. III/3-E. Alosztály feladata: a) a megyei „K”-ellenőrzési szervek munkájának koordinálása; b) a postai forgalom során szerzett tapasztalatokról, az állambiztonsági szempontból fontos jelenségekről összefoglaló jelentések készítése; c) az Osztály munkája során szerzett tapasztalatok összegezése, elemzése a differenciáltabb, minőségileg magasabb színvonalú munka érdekében, új

módszerek bevezetésére javaslatok kidolgozása; d) az Osztály személyi állománya részére a szakmai továbbképzés megszervezése.

18. A BM. III/3-F. Alosztály feladata: a) biztosítja a szorosan figyeltetett személyek, szervek, objektumok postai küldeményeinek kiemelését a forgalomból; b) megakadályozza az ellenséges központok, vagy személyek által készített pro pagandaanyagok, brosúrák, nyomtatványok postai terjesztését; c) ellátja a tartalmi ellenőrzésre kerülő küldemények irányítását a központi objektumba és vissza a postai forgalomba; d) részt vesz a soron kívüli postaláda-ürítések végrehajtásában.”¹⁶²

Miként Rosdy Pál újságíró, levéltáros írja egy publicisztikájában, aki sajnos maga is tanúja és elszenvedője volt a Kádár-korszak postai levélcenzúrája, postához kötődő titkosszolgálati tevékenység működésének:

„A kommunista diktatúra levélcenzúrájáról többé-kevésbé mindenki tudott, de a vezető postás beosztásban

---

¹⁶² A Belügyminisztérium III. (Állambiztonsági) Főcsoportfőnöksége 3. osztályának ügyrendje.

dolgozó, szigorúan titkos belügyi tiszteken és más „megbízható” embereken kívül a legtöbb postás sem ismerte a módszereiket.

A hazai postaforgalmi rendszernek megfelelően a beérkező és kimenő levelek mind átmentek a Keleti pályaudvar épületének I. emeletén lévő Levélfeldolgozó Üzemen. Innen irányították a címzés szerint külföldre és a belföldi elosztó helyekre az anyagot. Közben azonban a három műszakban dolgozó mintegy nyolcvanfőnyi cenzúrázó személyzet (többségükben belügyi feleségek) vizsgálhatták át.

Különösen 1956 után, amikor a nyugati magyar emigráció, következésképp a külföldi postaforgalom is jelentősen megnövekedett, vált az addigiaknál is fontosabbá a rendszer számára ennek a forgalomnak az ellenőrzése.”¹⁶³

Persze természetesen a töredékesen rendelkezésre álló forrásokból és adatokból a jelen posta- és titkosszolgálat-történeti

---

¹⁶³ ROSDY Pál, *Levéltitkok tudói*, Országút Online, 2022. március 2. <https://orszagut.com/kozelet/leveltitkok-tudoi-2431>, letöltés ideje: 2023. szeptember 12.

tanulmány(vázlat) szerzője is csak töredékes következtetéseket tud levonni. Kezdjük azzal, hogy a vizsgált dokumentumok alapján nem tévedés azt feltételezni, hogy a Magyar Posta a szocialista korszakban a magyar titkosszolgálatok/politikai rendőrség egyik igen kedvelt fedőszerve volt, ez pedig nyilván azzal függ össze, hogy a távolsági kommunikáció egyik elsődleges médiuma az egész rendszerváltás előtti időszakban a papír alapú levelezés volt. Bár az Államvédelmi Hatóság az 1950-es években visszaintegrálódott a Belügyminisztérium és a rendőrség szervezeti keretei közé, az Államvédelem és az Állambiztonság között szerves, fokozatos volt az átmenet, és az 1956-os forradalom és szabadságharc sem jelentette teljes cezúrát a két korszak és azok politikai rendőrsége között. Az egykor államvédelmi állományviszonyú rendőrtisztek egy része, akiket hívhatunk akár némi iróniával „látszólag elbocsátott légió”-nak, tovább szolgált, adott esetben különböző fedőbeosztásokban, különböző állami

szervekhez, vállalatokhoz kihelyezve, még 1962–1963 után is, úgy, hogy kifelé az állományviszonyuk megszűnt. Ha nem is nagyon nagy számban, de a töredékesen fennmaradt forrásokban is találhatunk olyat, akik a rendvédelem- és politikatörténeti cezúrák előtt is, után is a szocialista rendszer titkosszolgálatának állományában szolgáltak, a rendszer rendíthetetlen (párt)katonájaként. Némelyikük rendőri állományviszonya elvileg csak a szóban forgó politikai és rendvédelem-történeti cezúrák után, az 1960-as évektől kezdve jött létre, de beosztásukból, rendfokozatukból, tevékenységükből egyes esetekben következtethetünk arra, hogy már ennél korábban is valamilyen (formális vagy informális) kapcsolatban álltak a magyar politikai rendőri szervekkel – akár még azokban az időkben, amikor az még hivatalosan is a hírhedt Államvédelmi Hatóság névre hallgatott. Attól ugyanis, hogy valamiről nem maradt fenn írott forrás, titkosszolgálati feljegyzés, szórványos tényekből és más források alapján még

feltételezhető, és igenis lehet rá következtetni. Mivel SZT-tisztnek csak azokat a személyeket lehetett kinevezni, akik a nyílt állományviszony létesítésének is megfeleltek, előfordult, hogy valaki korábbi nyílt állományból került ebbe a kategóriába – adott esetben az illető először a magyar állami postaszolgálat, később az Államvédelmi Hatóság kötelékében szolgált (Bálint János, Kakuk Jenő). Igen érdekes, és további feltételezésekre ad okot, hogy bár az olyan eset a magyar állambiztonsági szervek történetében elvileg ritka volt, hogy valakit korábbi civil ügynökből neveztek volna ki SZT-tisztte,¹⁶⁴ ennek ellenére ilyenre is találhatunk számos példát, éppen a mintaként vizsgált tíz, postai szakterületen dolgozó, vagy onnan érkező politikai rendőrtisztek közül (Cseresznyés Tamás, Gutai Pál, Králl Gyula, Lehel Artúr, Pammer János, Somlai János, Somló Imre) igen sok ilyen pályát futott be. Ily módon akár

---

¹⁶⁴ BOÉR Zoltán–FRÁTER Olivér–UNGVÁRY Krisztián, *Az SZT-tiszti rendszer Magyarországon – történeti áttekintés*.

vitatkozhatunk is az SZT-tiszti rendszer történetét vizsgáló korábbi feldolgozásokkal, hiszen úgy tűnik, mégsem olyan kevés volt ügynökből lett később szigorúan titkos állományú rendőrtiszt – legalábbis ami a postai, távközlési szakterületre kihelyezett titkosszolgálati szakembereket illeti. Legalábbis egyesek esetében lehet arra következtetni, hogy már a hivatalos rendőri állományviszony létesítése előtt is a magyar politikai rendőrség együttműködő ügynökei voltak, és nem egy csapásra váltak mindenféle állambiztonsági előélet nélkül (olykor magas rendfokozattal rendelkező!) rendőrtisztté. Olyan valóban rendhagyó eset is volt, amikor valakit időlegesen helyeztek ki postai fedőmunkahelyre, éppen az 1956-os forradalom időszakában, és pályáját (nyílt) államvédelmi állományviszonyban kezdte, majd rövid kihelyezés után immár (elvileg nyílt) rendőri állományban folytatta (Korpai János), remekül szimbolizálva a Rákosi-korszak államvédelme és a Kádár-korszak állambiztonsága közötti folytonosságot. Hogy e

folytonosság azonban, mind személyi téren, mind pedig az alkalmazott módszerek tekintetében milyen mértékű volt, az még további magyar állambiztonság-történeti kutatások tárgyát képezheti. Talán a jelen tanulmány/kutatási jelentés szűkebb témája, a postaszolgálat és a magyar államvédelmi/állambiztonsági szervek kapcsolata is tovább árnyalható további, akár eddig nem ismert, fel nem tárt történeti források feltárásával, akár csak a postai, távközlési szakterülethez köthető állambiztonsági rendőrtisztekről/-től fennmaradt, korlátozott mennyiségű, de talán mégis teljesebb képet nyújtó iratanyagok majdani teljességre törekvő vizsgálatával. A szocialista rendszer állambiztonsági múltja ugyanis a mai napig tartogat újdonságokat a történészek számára, hiába ismerjük nagy vonalakban a rendszer működését... Talán a legtalálóbbr, ha a jelen tanulmány szerzője egyelőre Kahler Frigyes jogász, jogtörténész, az 1956 utáni forradalom és

szabadságharc utáni megtorlás történetének jeles kutatójának mondataival zárja sorait:

„[Az állambiztonsági iratok alapján] átfogó képet lehet alkotni [...], persze forráskritika nélkül nem lehetséges a történetírás, ezért az állambiztonsági iratok fokozott óvatossággal kezelendők. Ugyanis az állambiztonsági szolgálatok is szerettek volna valamit láttatni, azonban megfelelő forráskritikával természetesen lehetséges hiteles, a történelmi valósággal megegyező képet festeni az akkori politikai rendszerről és működéséről.”

A MAGYAR POSTATÖRTÉNET VÁLOGATOTT BIBLIOGRÁFIÁJA

Hennyey Vilmos: A magyar posta története. Budapest, 1926, Wodianer F. és Fiai Könyvnyomda Rt. 290 p.

Hencz Lajos: A magyar posta története és érdeemes munkásai. Budapest, 1937, Merkantil Nyomda. 593 p.

50 éves a Posta Központi Javító Üzeme. Sajtó alá rend.: S. Nagy Sándor. Bp., 1957. 28 p., 39 t.

A Magyar Posta képekben. Budapest, Révai Nyomda, 1963. 130 p.

A hírközlés krónikájáról. Adalékok a posta történetéhez. Szerk.: Vajda Endre. Bp., 1965. 173 p.

A Távközlési Kutató Intézet jubileumi évkönyve, 1950-1970. Szerk. Asztalos György. Budapest, Távközlési Kutató Intézet, 1971. 392 p.

A magyar bélyegek monográfiája. 1–7. köt. Bp., 1965–1981. (Postatörténeti fejezetekkel.)

Vajda Endre: A posta története. Budapest, Közlekedési és Dokumentációs Vállalat, 1967. 472 p.

A Posta Rádió- és Televízió Műszaki Szolgálat 25 éve. Bp., 1970. 206 p., 1 t.

Gecsei Lajos: A postaszervezet működése Békés vármegyében 1787–1850, Békéscsaba, Békéscsaba Város Tanács, 1972. 222 p.

Kamody Miklós: A Rákóczi-szabadságharc postája: Válogatott iratok. Vaja, Szabolcs-Szatmár-Bereg Megyei Múzeumok Igazgatósága, 1981, 206 p.

A postai kutatás története. 1891–1971.
(Főszerk.: Szekér Ferenc.) Bp., 1971. 254 p.

Siposné Seregi Zsuzsanna: A Magyar Posta függetlenné válásának története és az 1867. évi első magyar bélyegkiadás. Budapest, Magyar Bélyegyűjtők Országos Szövetsége, 1982.

<https://mek.oszk.hu/17600/17622/>

A postát és a távközlést érintő hatályos jogszabályok és utasítások gyűjteménye. Szerk. Odry Mihály–Kosinszky Szabolcs. Budapest, Magyar Posta, 1985. 755 p.

Cserhalmi Imre: Vonalban vagyunk?: Kibeszélések és beszélgetések a Postáról. Budapest, Kossuth Kiadó, 1989. 161 p.

Postamérnöki szolgálat 50 éve, 1887–1937. Szerk. Rimóty Mihály et al. Budapest, Távközlési Könyvkiadó, 1990. 368 p.

Bakos János–Kiss Antalné–Kovács Gergelyné:
Postaépítéset Magyarországon, Távközlési
Könyvkiadó, Budapest, 1992.

Siposné Seregi Zsuzsanna–Nagy Ferenc: A
Magyar Posta függetlenné válásának története és
az 1867. évi első magyar bélyegkiadás / A
magyar postaigazgatás havasalföldi és moldvai
cs. és kir. konzulátusi postaügynökségeinek
története és az 1867. évi soldos bélyegkiadás.
Budapest, Magyar Bélyegyűjtők Országos
Szövetsége, 1992. 155 p.

<https://mek.oszk.hu/18300/18336/18336.pdf>

Siposné Seregi Zsuzsanna: A független magyar
postaigazgatás és a tábori postaszolgálat
története, 1848–1849. Budapest, Magyar Posta,
1999. 348 p.

<https://mek.oszk.hu/18200/18247/>

Szabó Jenő: Egy évszázad postás mezben: A
Budapesti Posta- és Táviratisztviselők
Sportegyesülete és jogutódai története, 1899–

1999. Budapest, Postás-Matáv Sportegyesület,
1999. 234 p.

Nikodém Gabriella–Szabó Jenő: A magyar
bélyeg története. Budapest, Kossuth Kiadó Zrt.,
2010. 244 p.

Dán János: A Magyar Királyi Táborig Posta a II.
világháborúban, 1938–1948, Budapest, Szerzői
kiadás, 2011. 512 p.

Horváth Lajos: Kárpátalja postatörténete a
kezdetektől 2014-ig. Nyírtelek, Gidófalvy Kiadó,
2015. 460. p.

Rákóczi Margit: A posta. Budapest, Változó
Világ, 2022. 128 p.

A hírszerzés, és persze vele együtt a kémelhárítás, a politikai döntésekhez szükséges információszerzés és -feldolgozás szinte az emberiség történelmével egyidős szakma és társadalmi tevékenység, és mióta létezik, igen szorosan kapcsolódik a hírközléshez, postaügyhöz, szállítmányozáshoz és a távközléshez is, hiszen elsődleges célja az információk megszerzése, illetve a hírigény megfogalmazójához, jellemzően kormányzati szervekhez és állami vezetőkhez történő eljuttatása abból a célból, hogy a döntéshozatalt segítsék. Az újkor, a modern értelemben vett (többnyire állami szervezésű) postaszolgálatok megjelenése óta a hírszerzés egyik alapvető forrása a postai küldemények tartalmának titkosszolgálatok általi kifürkészése, a feladó és a címzett által lehetőleg észrevétlen ellenőrzése, hiszen a lezárt borítékban, megbízható szolgáltató és megbízható kézbesítő által célba juttatott üzenet a nagyobb távolságokra történő, hivatalos és informális kommunikáció egyik leghatékonyabb eszközévé vált az emberi civilizáció történelme során. Innentől kezdve a mindenkori államok és állami titkosszolgálatok is igen szoros szakmai és érdekkapcsolatban álltak a postai és egyéb távközlési, kommunikációs szolgáltatókkal. A jelen rövid tanulmány vázlatosan kísérli meg bemutatni a magyarországi (részben osztrák) postaszolgálat és a (a történelem során részben szintén osztrák irányítás alatt álló) titkosszolgálatok kapcsolatát a 19. század első felétől a szocialista korszak végéig.